

T.C. ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE İLİŞKİN DAVALARDA
İSPAT

TEZİ YAZAN

SELAHATTİN SUVAT

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ (KTO Karatay Üniversitesi)
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Orkun TAT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN/ NİSAN 2025

ONAY SAYFASI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

2021005028 numaralı öğrencimiz olan **Selahattin SUVAT** tarafından hazırlanan
“Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Davalarda İspat” başlıklı bu tez
çalışması jürimiz tarafından oybirliği ile Özel Hukuk Anabilim Dalında **YÜKSEK**
LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

“Enstitü Müdürlüğünde Kalan Aslı İmzalıdır.”

Üniv. Dışı- Tez Danışmanı- Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ
(KTO Karatay Üniversitesi)

“Enstitü Müdürlüğünde Kalan Aslı İmzalıdır.”

Üniversite İçi-Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT

“Enstitü Müdürlüğünde Kalan Aslı İmzalıdır.”

Üniversite İçi-Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Orkun TAT

**Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını
onaylıyorum.**

“Enstitü Müdürlüğünde Kalan Aslı İmzalıdır.”

30/04/2025

Doç. Dr. Saadet SAĞTAŞ TUTKUNCA

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

**NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil
ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat
Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.**

İTHAF

AYNURUM'a

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

Bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

30/04/2025

SELAHATTİN SUVAT

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans çalışmamın baş mimarlarından olan ilk öğretmenlerim canım annem ve kıymetli babama, her zaman bana destek veren güzel kalpli kardeşime, bugüne gelmemde çok büyük katkıları olan ilkokuldan bu yaşıma kadar bana bir şeyler öğreten değerli öğretmenlerime, çalışmamda bana danışman olarak desteğini esirgemeyen hocam Sn. Dr. Öğretim Üyesi Şafak GÜLEÇ' e savunmam da jüri üyesi olarak bana önerileri ile tezimin daha iyi hale gelmesini sağlayan ve akademik motivasyonumu arttıran kıymetli hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Tuğçe ARSLANPINAR TAT ve Dr. Öğretim Üyesi Orkun TAT' a ve güzeller güzeli eşime en içten duygularıyla ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN TASFİYESİNDE İSPAT

SELAHATTİN SUVAT

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Şafak GÜLEÇ

NİSAN 2025, 125 Sayfa

Hukukumuzda eşler arasında evlilik birliğinin kurulması ile birlikte diğer birtakım haklar ve sorumluluklar meydana gelmektedir. Bu durumlardan birisi de mal rejimidir. Eşler arasında evlilik birliğinden sonra mal rejimleri uygulama alanı bulmaktadır. Mal rejimi en genel anlamda; eşlerin evlilik öncesi sahip oldukları mallar ile, evlilik birlikteliği devamı sürecinde edindikleri mallar ve bu mallar üzerindeki hakları ve yükümlüklerini, evlilik sona erdiğinde bu mallar üzerindeki paylaşımaya yönelik kurallar bütünü olarak tanımlanabilir. 743 sayılı Mülga TKM’ de mal ayrılığı rejimi kanunen yasal mal rejimi olarak belirlenmişken 2002 yılında kabul edilen yeni Türk Medeni Kanunun’ da edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak öngörülmüştür. Evliliklerin 2002 öncesine dayanması durumunda farklı durumlar ayrık olmak üzere çoğu zaman iki farklı mal rejimi ve buna bağlı olarak tasfiye hükümleri uygulanacaktır. Ayrıca 1926’dan 2002 yılına kadar uygulanan yasal mal rejiminin değişmesi de uygulama da birtakım karışıklıkları meydana getirmiştir. Bu çalışmamızda TMK’de kabul edilen ve toplumumuzda en çok uygulaması olan edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda ispat kavramı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Medeni kanun, Mal rejimi, Sona erme, Tasfiye, Evlilik birliği

ABSTRACT

PROOF IN THE LIQUIDATION OF THE REGIME OF PARTICIPATION IN ACQUIRED PROPERTY

SELAHATTİN SUVAT

Masters's Thesis, Department of Private Law

Advisor: Dr. Şafak GÜLEÇ

April 2025, 125 Pages

In our legal system, with the establishment of the union of marriage between spouses, certain other rights and responsibilities arise. One of these situations is the property regime. Property regimes are applied between the spouses after the marriage union. In the most general sense, the property regime can be defined as a set of rules regarding the properties that the spouses owned before the marriage, the properties they acquired during the continuation of the marriage, their rights and obligations on these properties, and the sharing of these properties in case of termination of the marriage. While the Abrogated CC (Civil Code of Turkey) No. 743 stipulated the separation of property regime as the legal property regime, the TCC (Turkish Civil Code) No. 4721, which was adopted in 2002, stipulates the regime of participation in acquired property as the legal property regime. In the case of marriages dating back to before 2002, two different property regimes and accordingly liquidation provisions will be applied most of the time, except for discrete situations. In addition, the change in the legal property regime applied from 1926 to 2002 has caused some confusion in practice. In this study, we will focus on the liquidation of our legal property regime, the regime of participation in acquired property, which is accepted in the TCC (Turkish Civil Code) No. 4721, also which is the most widely applied in our society, and on the concept of procedural law regarding the liquidation.

Keywords: Civil code, Property regime, Termination, Liquidation, Marriage unity

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY SAYFASI	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA YASAL MAL REJİMİ OLAN EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE İLİŞKİN GENEL HÜKÜMLER

1.1. Genel Olarak Mal Rejimi Kavramı ve Mal Rejimi Çeşitleri	3
1.1.1. Mal Rejimi Kavramı	3
1.1.2. Mal Rejimi Türleri	5
1.1.2.1. Yasal Mal Rejimi	6
1.1.2.2. Seçimlik Mal Rejimi	8
1.1.2.2.1. Mal Ayrılığı Rejimi	11
1.1.2.2.2. Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi	12
1.1.2.2.3. Mal Ortaklığı Rejimi	13
1.1.3. Olağanüstü Mal Rejimi	13
1.1.3.1. Türk Medeni Kanunu 206. Maddesinde Düzenlenen Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş	14
1.1.3.2. Türk Medeni Kanunu 209. Maddesinde Düzenlenen Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş	16
1.1.3.3. Türk Medeni Kanunu 210. Maddesinde Düzenlenen Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş	17
1.1.3.4. Olağanüstü Mal Rejimi Geçiş Davasına İlişin Uygulamada Sıklıkla Yapılan Bir Hata	18
1.2. Mal Rejimi Sözleşmeleri	19

1.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi	22
1.3.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Genel Hükümler	22
1.3.2. Edinilmiş Mallar	22
1.3.2.1. Çalışma Karşılığı Edinilen Mallar	22
1.3.2.2. Sosyal Güvenlik veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının veya Personele Yardım Amacı ile Kurulan Sandık ve Benzerlerinin Yaptığı Ödemeler	24
1.3.2.3. Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Ödenen Tazminatlar	25
1.3.2.4. Kişisel Mallarının Gelirleri	26
1.3.2.5. Edinilmiş Malların Yerine Geçen Değerler	27
1.3.3. Kişisel Mallar	27
1.3.3.1 Eşlerden Birinin Yalnız Kişisel Kullanımına Yarayan Eşya	28
1.3.3.2 Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan veya Bir Eşin Sonradan Miras Yoluyla Ya Da Herhangi Bir Şekilde Karşılıksız Kazanma Yoluyla Elde Ettiği Malvarlığı Değerleri	28
1.3.3.3 Manevi Tazminat Alacakları	30
1.3.3.4 Kişisel Mallar Yerine Geçen Değerler	30
1.3.3.5 Sözleşme ile Kişisel Mal Sayılabilecek Malvarlığı Değerleri ...	31
1.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Halleri	31
1.5. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesine İlişkin Davalarda Alacak Hakları	33
1.5.1. Artık Değere Katılma Alacağı	33
1.5.1.1. Artık Değere Katılma Alacağına İlişkin Özel Durumlar	34
1.5.1.1.1. TMK m. 229 Gereğince Eklenecek Değer	34
1.5.1.1.2. TMK m. 241'in Uygulanması	36
1.5.1.1.3. Denkleştirme Alacağı	37
1.5.1.1.4. Artık Değerin Hesaplanmasında Borçlar	39
1.5.1.1.5. Artık Değere Katılma Oranı ve İstisnai Durumlar ..	39
1.5.2. Değer Artış Payı Alacağı	42
1.5.2.1. Değer Artış Payı Alacağı Hesaplanması ve Özel Durumlar	43

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK İSPAT, İSPAT YÜKÜ ve DELİL KAVRAMLARI

2.1. İspat Kavramı	46
2.2. İspatın Konusu	47
2.3. İspat Yüğü	50
2.4. Karşı Delil	52
2.5. Delillerin Gösterilmesi	53
2.6. Hukuka Aykırı Delil Kavramı	53
2.7. Delil Çeşitleri	54
2.7.1. Kesin Deliller	54
2.7.1.1. Senet	54
2.7.1.1.1. Resmi Senetler	56
2.7.1.1.2. Adi Senetler	57
2.7.1.2. Yemin	60
2.7.1.3. Kesin Hüküm	62
2.7.2. Takdiri Deliller	63
2.7.2.1. Tanık Beyanı	63
2.7.2.2. Bilirkişi İncelemesi	64
2.7.2.3. Keşif.....	66
2.8. İsticvap	67
2.9. Delil Sözleşmesi	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE İLİŞKİN DAVALARDA

İSPAT

3.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesine İlişkin Davalarda İspat	
Ölçüsü	70
3.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Davaların Tespitinde İspat	72
3.2.1. Genel Olarak	72
3.2.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tespitinde İspat Yüğü	72
3.2.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin İspat Şekli	74
3.3. Eşlerin Malvarlığının Tespitinde İspat	79
3.3.1. Genel Olarak	79
3.3.2. Eşlerin Malvarlıklarının İspatı	79

3.3.3. Eşlerin Malvarlıklarının Hangi Eşe ve Hangi Mal Grubuna Ait	
Olduğunun İspatı	80
3.3.3.1. Genel Olarak	80
3.3.3.2. İspat Yüğü	81
3.3.3.3. İspat Şekli	81
3.3.3.3.1. Genel Olarak	81
3.3.3.3.2. Karineler Vasıtasıyla İspat	82
3.3.3.3.2.1. Paylı Mülkiyet Karinesi	82
3.3.3.3.2.2. Edinilmiş Mal Karinesi	83
3.3.3.3.2.3. Edinilmiş Mallara İlişkin Borç	
Karinesi	84
3.3.3.3.3. Envanter Vasıtasıyla İspat	84
3.3.3.3.3.1. Genel Olarak	84
3.3.3.3.3.2. Envanterin Tarafları	85
3.3.3.3.3.3. Envanterin Konusu, İçeriğı ve Şekli	86
3.3.3.3.3.4. Envanterin İspat Kabiliyeti ve Usulü ...	87
3.4. Değer Artış Payı Alacağının İspatı	88
3.5. Denkleştirme Alacağının İspatı	90
3.6. Edinilmiş Mallara Katılma Alacağına İlişkin Davalarda Hukuka Aykırı Delil	
Kavramı ve Davalarda Değerlendirilmesi Durumu	91
3.7. Tasfiyede Önem Arz Eden Bazı Durumlar	94
3.7.1. Anlaşmalı Boşanma Halinde Tasfiye	94
3.7.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Eşlerin Paylı	
Mülkiyete Konu Malları	96
3.7.3. TMK m. 240 Hükmü Uyarınca İstem Hakları ve Koşulları	98
SONUÇ	101
KAYNAKÇA	105

KISALTMALAR LİSTESİ

Art	: Artikel
bkn	: bakınız
C	: Cilt
CMK	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
E	: Esas
ERÜHFD	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
e. t	: Erişim Tarihi
H.D.	: Hukuk Dairesi
HUAK	: 6235 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HSK	: Hâkim Savcılar Kurulu
İİK	: 2004 sayılı İcra İflas Kanunu
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu
OYAK	: Ordu Yardımlaşma Kurumu
PMF	: Population Masculin et Feminin
s	: Sayfa
S	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKM	: 743 sayılı Türk Kanuni Medenisi
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TNB	: Türk Noterler Birliği
TRHA	: Türkiye Hayat Annüite Tablosu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
YİBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

YHGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ZGB : Schweizerisches Zivilgesetzbuch

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte ülkemizde birçok alanda değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişikliklerin bir kısmı da hukuk alanına ilişkindir. Birçok kanun yabancı ülkelerden iktibas edilerek yürürlüğe konulmuştur. 1926 yılında ülkemizde en temel kanunlardan olan medeni kanun alanında değişikliğe gidilmiş ve 743 sayılı Türk Kanuni Medenisi' de (TKM) İsviçre'den iktibas edilerek ve yürürlüğe konulmuştur. Hukukun yaşayan bir bilim olması, teknolojinin gelişmesi ile birlikte sürekli olarak değişen ve gelişen yaşama uyum sağlanması amacıyla 2002 yılında 743 sayılı TKM mülga edilerek 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) kabul edilmiştir.

4721 sayılı TMK'de 743 sayılı TKM' ye benzer ve farklı hükümler bulunmaktadır. TMK' de TKM' ye göre farklı bir düzenleme içeren hükümlere mal rejimlerine ilişkin hükümler örnek olarak gösterilebilir. TMK mal rejimleri konusunda değişikliğe giderek yasal mal rejimini değiştirmiştir. Gerçekten de TKM' de yasal mal rejimi olarak mal ayrılığı rejimi kabul edilmiş iken TMK'de yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma rejimi kabul edilmiştir. Edinilmiş mallara katılma rejimi TKM' de düzenlenme alanı bile bulmazken yeni kanun olan TMK'nin bu rejimi yasal mal rejimi olarak kabul etmesi yeni kanunun getirdiği en önemli değişikliklerden birisidir.

TMK m. 225'de yasal mal rejiminin sona erme halleri düzenlenmiştir. Bu sona erme hallerinden biri gerçekleştiikten sonra tasfiye aşamasına geçilecektir. Kural olarak tasfiye yapılması için mahkemeye başvurma zorunluluğu bulunmamaktadır. Taraflar kendi aralarında hür istekleri doğrultusunda tasfiye işlemini gerçekleştirebilirler. Ancak taraflar arasında uyuşmazlık çıktığında tasfiye işlemi kural olarak mahkemelerce yapılacaktır.

1926 ile 2002 arasında uygulanan TKM' de yasal mal rejimi olarak kabul edilen mal ayrılığı rejimi ile 2002'den bu yana uygulanan TMK 'de yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejimi arasında hemen hemen hiçbir benzerlik bulunmamaktadır.

Ülkemizde mal rejimi alanında en sık karşılaşılan rejim gerek 743 s. TKM' de gerekse 4721 s. TMK' de yasal mal rejimidir. Yeni kanunun kabulü ile mal rejimi tasfiye yapılan evliliklerin bir kısmını da yeni kanunun kabulünden önce gerçekleştirilen evlilikler oluşturmaktadır. Bu durum genellikle iki rejimi kapsayan tasfiye aşamasını da birlikte meydana getirmektedir. 76 yıllık TKM döneminde büyük

oranda uygulama alanı bulan mal ayılığı rejiminin tasfiyesine ilişkin hükümler TMK’de kabul edilen yeni yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi ile hemen hemen hiç benzerlik göstermemektedir. Kanun değişikliğinden sonra gerçekleşen tasfiyelerde yeni rejime ilişkin hükümlerin uygulanacağı zamanı dilimine ilişkin dönemlerde sıklıkla hatalar yapılmıştır. Bu hataların nedenleri eskiye dayalı uygulamaların alışlagelmesi ve bu durumun yanlış hesaplamalar yapılmasına sebebiyet vermesi olarak gösterilebilir. Hata yapılması nedeniyle yargılamaların uzaması ve adaletin geç tecelli etmesi toplumun adalete olan güveninin sarsılmasına sebebiyet vermektedir. Çalışmamızın konusunu yasal mal rejimimiz olan edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda ispat oluşturmaktadır.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mal rejimleri kavramları üzerinde durulmuş akabinde yasal mal rejimimiz olan edinilmiş mallara katılma rejiminin özelliklerine değinilmiştir. İkinci bölümde ise ispat ve delil kavramları incelenmiş; ispat yükü, ispata ilişkin kavramlar anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise ilk iki bölümün bir harmanlanması yapılmaya çalışılmış ve edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda ispat ve tartışmalı konular üzerinde durulmuştur.

Çalışmamızda tartışmalı konulara ilişkin olarak öğreti görüşleri ve emsal kararlara yer verilmiştir. Bu bağlamda tartışmalı konular ele alınmış çözüm önerileri ifade edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA YASAL MAL REJİMİ OLAN EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE İLİŞKİN GENEL HÜKÜMLER

1.1. Genel Olarak Mal Rejimi Kavramı ve Mal Rejimi Çeşitleri

1.1.1. Mal Rejimi Kavramı

Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte ülkemizde birçok alanda değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişikliklerin bir kısmı da hukuk alanında yapılmıştır. Birçok kanun yabancı ülkelere iktibas edilerek yürürlüğe konulmuştur¹. 1926 yılında ülkemizde en temel kanunlardan olan medeni kanun² alanında değişikliğe gidilmiş ve 743 sayılı Türk Kanuni Medenisi' de (TKM)³ İsviçre'den iktibas edilmiş ve yürürlüğe konulmuştur. Hukukun yaşayan bir bilim olması, teknolojinin gelişmesi ile birlikte sürekli olarak değişen ve gelişen yaşama uyum sağlanması amacıyla 2002 yılında 743 sayılı TKM mülga edilerek 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK)⁴ kabul edilmiştir⁵. Yeni kabul edilen TMK dört kitaptan oluşmaktadır. Bu kitaplar sırasıyla, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Miras Hukuku ve Eşya Hukuku kitaplarıdır⁶.

Öğretide, ailenin net bir tanımı bulunmamakla birlikte dar, geniş ve en geniş anlamda aile tanımlamalarına rastlanmaktadır. Dar anlamda aile kadın ve kocadan oluşturduğu birlik olarak tanımlanmakta iken geniş anlamda aile kadın ve kocanın yanında çocuklarının da dahil olduğu topluluk olarak tanımlanmıştır⁷. En geniş anlamda aile ise anne, baba ve çocuklar dışında hısımlar, kayın hısımları, iş sözleşmesi dayalı olarak aile ile birlikte yaşayan işçi, hizmetli ve diğer yardımcıları da içerisine alan bir kurumdur⁸. Medeni Kanun kitaplarından birisi olan Aile Hukuku kitabı, toplumun temel yapı taşı

¹ Bilge Öztan, **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, 41. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 7 (Temel Kavramlar); M. Kemal Oğuzman/ Nami Barlas, **Medeni Hukuk Giriş -Kaynaklar -Temel Kavramlar**, 22. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 26.

² Medeni Kanun'un terminolojik olarak kökeni Roma Hukukuna dayanmaktadır. Roma'da, Roma vatandaşlarına uygulanan hukuka "*Ius Civile*" denilmekte idi. *Ius Civile* zamanla medeni hukuku ifade etmeye başlamıştır. bkn. Mehmet Akçaal, **Medeni Hukuk**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s. 16.

³ RG, 17 ŞUBAT 1926, Sayı 339.

⁴ RG, 8 ARALIK 2001, Sayı 24607.

⁵ Jale G. Akipek/ Turgut Akıntürk/ Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri- Kişiler Hukuku**, 12. Baskı, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 25.

⁶ Akçaal, s. 16.

⁷ Şahin Akıncı, "Medeni Kanun'da Kadın ve Aile", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 2, Ankara 2004, s. 2.

⁸ Aydın Zevklier/ Emre Cumalıoğlu/ Mehmet Beşir Acabey, **Medeni Hukuk III Aile Hukuku**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024, s. 37.

oluşturan aileyi, ailenin yapısını, ailenin temsili, eşlerin kendileri ve üçüncü kişilerle olan birtakım sözleşmeleri ve diğer ilgili konuları düzenlemektedir⁹. Aile Hukuku kısmında düzenlenen kavramlardan birisi de mal rejimi kavramıdır. TMK'nin emredici hükmü gereğince evlilik eşler arasında resmi nikah akdi ile kurulmaktadır¹⁰. Resmi nikah akdi ile evlenen taraflar hayatın olağan akışı içerisinde maddi ve manevi bir kader birlikteliği yaşamaktadırlar. Kanun koyucu da bu durumu bildiğinden kanunda sadece eşler arasında kişisel ilişkileri düzenlemekle kalmamış bunun yanı sıra mali (maddi) ilişkileri de düzenlemiştir, işte bu düzenlemelere en geniş anlamda mal rejimi denilmektedir¹¹.

Mal rejimi ile ilgili düzenlemeler 4721 sayılı TMK'nin İkinci Kitabı olan Aile Hukukunun Dördüncü Bölümünde “*Eşler Arasındaki Mal Rejimi*” başlığı altında yer almaktadır¹². Mal rejimi; eşlerin evlilik öncesi sahip oldukları mallar ile, evlilik birlikteliği devamı sürecinde edindikleri mallar ve bu mallar üzerindeki hakları ve yükümlüklerini, evlilik sona erdiğinde bu mallar üzerindeki paylaşımaya yönelik kurallar bütünü olarak tanımlanabilir¹³. Bu hak ve yükümlülükler arasında yönetim, yararlanma, sorumluluk, mülkiyet ve paylaşım anlaşılmalıdır¹⁴.

Mal rejimi kavramı her ne kadar aile hukukuna özgü bir kavram gibi gözükse de sadece aile hukukuna ilişkin bir kavram olmayıp miras hukuku başta olmak üzere diğer bir takım hukuk alanları ile ilgili ve bağlantılıdır. Burada hemen belirtmek gerekir ki TMK'nin m. 188 düzenlenen eşlerin temsil yetkisi ve m. 189 düzenlenen sorumluluğa ilişkin hükümler mal rejimine ilişkin düzenlemeler olmayıp bağımsız hükümlerdir¹⁵.

⁹ Mehmet Erdem/ Aslı Makaracı Başak, **Aile Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 21.

¹⁰ Hüseyin Hatemi, **Aile Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 36; Bilge Öztan, “**Aile Hukuku**”, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s. 175 (Aile Hukuku), Ahmet M. Kılıçoğlu, “**Medeni Hukuk Temel Bilgiler**”, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, s. 263. (Temel Bilgiler)

¹¹ Fahri Akçin/ Nadir Meral/ Ebru Beyaz, **Yargıtay Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 21.

¹² Mustafa Dural/ Tufan Ögüz/ Mustafa Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016, s. 9.

¹³ Mehmet Beşir Acabey, **Teorik ve Pratik Yönleriyle Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2020, s. 3. (Teorik ve Pratik); Özdamar ve Diğerleri, **Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 25.

¹⁴ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 21.

¹⁵ Ömer Uğur Gençcan, **Mal Rejimleri Hukuku**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 157. (Mal Rejimleri)

1.1.2. Mal Rejimi Türleri

TMK dört çeşit mal rejimi grubu saymış ve eşlere istedikleri mal rejimi seçebilecekleri hususunda fırsat tanımıştır¹⁶. Bu dört çeşit mal rejimi TMK'nin 218-241 maddeleri arasında düzenlenen edinilmiş mallara katılma rejimi, TMK'nin 242-243 maddesinde düzenlenen mal ayrılığı rejimi, TMK'nin 244-255 maddelerinde düzenlenen paylaşımlı mal ayrılığı rejimi ve TMK'nin 256-281 maddelerinde düzenlenen mal ortaklığı rejimidir¹⁷. Eşler sözleşme özgürlüğü kapsamında bu dört çeşit mal rejimi türünden birisini seçebileceklerdir. Hemen belirtmek gerekir ki eşler bu dört çeşit mal rejimi türünü karıştırarak karma nitelikli bir mal rejimi seçemezler ve yahut kendine özgü bir mal rejimi oluşturup bunu seçtiklerini belirtmezler¹⁸. Kanun koyucu mal rejimleri dört çeşit olarak belirlemiş ve sözleşme de sadece kanunda belirtilen şekilde seçim yapacaklarını ve değişikliğe gidebileceklerini belirterek sınırlı bir sözleşme serbestisi kabul etmiştir¹⁹. Hukuk sistematığımızda mal rejimleri yasal mal rejimi²⁰ ve seçimlik mal rejimi²¹ olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra bazı durumlara kanunen ve hâkimin kararıyla mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesi şeklinde olan olağanüstü mal rejimine geçiş de hukukumuzda düzenlenmiştir.

¹⁶ Nuri Aziz Midyat, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 4.

¹⁷ Ahmet M. Kılıçoğlu, **“Aile Hukuku”**, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2025, s. 301. (Aile Hukuku); Zafer Zeytin, “Mal Rejimleri”, Şebnem Akipek Öcal/ Hayrunnisa Özdemir (Ed.), **Aile Hukuku**, Seçkin Yayınevi Ankara 2024, s. 267. (Mal Rejimleri)

¹⁸ Faruk Acar, **Aile Hukukumuzda Aile Konutu- Mal Rejimleri-Eşin Yasal Miras Payı**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 99 (Aile Konutu); Seda Ölmez Nuruduk, “Eşler Arası Mal Rejiminin Tasfiyesinde İspat”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2022, s. 43.

¹⁹ Faruk Acar, “Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimleri”, **MATRIMONIAL PROPERTY REGIME IN TURKISH LAW. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 35, S. 1, İstanbul 2015, s. 147. (Yasal Mal Rejimleri); Muzaffer Şeker, **Bilimsel Çalışmalar ve Güncel Yargıtay Kararlarıyla Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Bağlantılı Konular**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022, s. 40; Gökçen Doğan, “Mal Rejimi Sözleşmelerinde Sözleşme Serbestisi ve Sınırları”, **TAÜHFD**, C. 4, S. 1, İstanbul 2022, s. 245.

²⁰ Öğretide Gençcan yasal mal rejimi tabiri yerine *kural mal rejimi* tabirini kullanmaktadır. bkn. Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 208.

²¹ Öğretide birtakım yazarlar seçimlik mal rejimi tabiri yerine sözleşmesel mal rejimi tabirini kullanmaktadır. bkn. Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 301; Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 17.

1.1.2.1. Yasal Mal Rejimi

Kanun koyucu her ne kadar eşlere sözleşme ile mal rejimi seçme hakkı tanımış ise de eşlerin bu sözleşmelerden birini seçmemesi durumunu da düzenlenmiştir. Kaldı ki ülkemizde mal rejimi sözleşmesi yapma sayısı çok düşüktür²². Bunun en temel nedeni de evlenme esnasında tarafların ileriye yönelik olarak maddi konuları içeren bir sözleşme yapmasından çekinmesi durumu gösterilebilir²³. TMK m. 202/1 f. hükmü “Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır.” demek suretiyle eşlerin mal rejimi seçmemesi halinde edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanacağını belirtmiştir²⁴. Kanun koyucu edinilmiş mallara katılma rejimini mal rejimi seçilmemesi halinde yasal mal rejimi olarak seçtiğinden edinilmiş mallara katılma rejimine yasal mal rejimi denilmektedir. Mülga 743 s. TKM yasal mal rejimi olarak mal ayrılığı rejimini kabul etmişken, 4721 s. TMK ise mal rejimlerine ilişkin olarak yeni düzenlemeler getirmiş ve yukarıda da belirttiğimiz üzere yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma rejimini kabul etmiştir²⁵²⁶.

Edinilmiş mallara katılma rejimi tarafların evlilik esnasında edindikleri ve mal rejiminin tasfiyesi anında mevcut bulunan malların taraflar arasında pay (taksim) edilmesi esasına dayanan bir mal rejimi türüdür²⁷. Edinilmiş mallara katılma rejimi kural olarak taraflara aynı bir hak sağlamaz şahsi bir hak olan alacak hakkı sağlar²⁸. Bu durumun istisnalarından başlıcası paylı mülkiyette bulunan edinilmiş mallarda menfaati bulunmak ve bu durumun ispatı halinde mülkiyetin kendisine verilmesi isteme hali²⁹ ve sağ kalan eşin aile konutunda bulunan istem hakkı³⁰ gösterilebilir. Edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesiyle öğretide birtakım tartışmalar meydana gelmiştir.

²² Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 19; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 210.

²³ Zevklir/ Cumahoğlu/ Acabey, s. 109-110; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 210-211.

²⁴ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 304; Özdamar ve diğerleri, s. 26; Erdem/ Makaracı Başak, s. 265.

²⁵ Acar, **Yasal Mal Rejimleri**, s. 144-145; Hatemi, s. 101-102; Midyat, s. 1.

²⁶ Yavru Vatandaşımız KKTC’de uygulanan yasal mal rejimi 1/98 sayılı Aile (Evlenme ve Boşanma) Yasasına göre ülkemizde de yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimidir. bkn. Şölen Külahçı Serengil, “KKTC Aile Yasası’nda Yasal Mal Rejimi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 60, S. 3, Ankara 2011, s. 572-573; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 292.

²⁷ Özdamar ve diğerleri, s. 53-54; Akçin/ Meral/ Beyaz, s.21.

²⁸ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 432; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 288.

²⁹ Mehmet Beşir Acabey, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları- İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, Özel Sayı, İzmir 2007, s. 529-530. (İspat Kuralları)

³⁰ Şeker, s. 91; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 316-317.

TMK'nin tasarı çalışmalarında bir dönem başkanlık yapan Kılıçoğlu, yeni kanunun tasarı aşamasında iki konuda çok şiddetli tartışmaların çıktığını bu konulardan birinin yasal mal rejimi konusu olduğunu ilk başta ZGB' de kabul edilen yeni yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin incelendiğini bu rejimin ilk başta bize pek uymayacağından hareketle alt bir komisyon kurulduğunu bu komisyonun diğer Kıta Avrupa'sı ülkelerin mal rejimlerini de inceleyerek kendilerinin paylaşımlı mal ayrılığı isimlerini verdikleri bir mal rejimi türü oluşturdukları ancak bu rejimin gerek ZGB' de yer alan bir rejim olmaması gerek ise üzerinde çok tartışılmadan oluşturulan bir rejim olduğundan bahisle yasal mal rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimi olması desteklemiştir³¹.

Şeker, eski yasal mal rejimimiz olan mal ayrılığı rejiminin toplumumuzda yaşama şansının pek kalmadığını onun yerine kadın erkek eşitliğine daha uygun düşen edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edildiğini belirterek rejimi savunan bir görüş beyan etmiştir³².

Hatemi, edinilmiş mallara katılma rejiminin adaletli olmadığını beyan ederek mal ayrılığı rejiminin daha hakkaniyetli olduğunu ifade etmiş eşlerden mal ayrılığı rejiminin sıkıntıya sebebiyet veren hali için de boşanma halinde kadın eşe evlilik süresiyle orantılı olmak üzere tüm malvarlığı değeri üzerinden bir tazminat verilmesi gerektiği beyan ederek kendine özgü bir çözüm yöntemi sunmuştur³³.

Sonsuzoğlu, edinilmiş mallara katılma rejiminin toplum yapımıza uymadığını bu rejimin evlilikleri yatırım ilişkisine çevirebileceğini beyan ederek bu rejimi eleştirmiştir³⁴.

Acabey, kanunun kabul ettiği yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanmasının üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen çok tartışmalı konuların olduğu bu rejimin yasal mal rejimi olarak seçilmesinin yeniden sorgulanması

³¹ Ahmet M. Kılıçoğlu, "Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, S. 3, İstanbul, s. 1745-1746. (Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik)

³² Şeker, s. 1-2.

³³ Hatemi, s. 103.

³⁴ Elif Sonsuzoğlu, **Medeni Kanun'da Mal Rejimi Düzenlemeleri ve Vergi Hukukundaki Etkileri**, 1. Baskı, Legal Kitapevi, İstanbul 2006, s. 9.

gerektiğini belirterek her iki eş lehine olacak ve daha kolay anlaşılacak bir rejim konusunda kanun değişikliğine gidilmesi gerektiği görüşündedir³⁵.

Akçin/ Meral/ Beyaz, paylaşımlı mal ayrılığı rejiminin toplum yapımıza daha uygun düştüğünü bu nedenle paylaşımlı mal ayrılığı rejiminin yasal mal rejimi olarak belirlenmesinin daha uygun olacağını belirtmişlerdir³⁶.

Ünal, kaleme almış olduğu bir makalesinde edinilmiş mallara katılma rejimine eleştirel bir bakış ortaya koymuş ve eleştirilerini dile getirerek rejimi eleştirmiştir³⁷.

Akıncı, edinilmiş mallara katılma rejiminin iddia edildiği gibi kadının lehine olan bir rejim olmadığını bu rejimin muvazaa iddialarını ve davalarının artmasına neden olacak bir rejim olduğunu bu rejimin uygulamada pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olacağını belirterek rejimi eleştirmiş ve mal ayrılığı rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesi gerektiğini belirterek hakime eşlerin yaptığı katkı göz önünde bulundurularak bir tazminata hükmetme yetkisi verilmesi gerektiği görüşünü savunmuştur³⁸.

Tamer, mevcut rejimin (*edinilmiş mallara katılma rejimi*) kadını koruma bahanesinin arkasına sığındığı ancak kadının malvarlığını erkeğin ortaklığına bıraktığını bu noktada kadınların mevcut evlilikleri sonlandırma konusunda sıkıntılara sebebiyet vererek mutsuz evliliklerin sayısını arttırdığı görüşündedir³⁹.

Şahsi kanaatimizce; uygulamada birçok sorunun olduğu, bu rejimin çalışan kadınları korumadığı, toplum yapımıza uygun olmadığı ve diğer birtakım gerekçelerle bu mal rejiminin yasal mal rejimi olmaktan çıkartılması gerektiğini düşünmekteyiz.

1.1.2.2. Seçimlik Mal Rejimi

TMK m. 202/1 eşlerin mal rejimi seçmemesi halinde edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanacağını belirttikten sonra TMK m. 202/2 eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanmasının asıl olmasına rağmen zorunlu olmadığını eşlerin kanunda belirtilen diğer mal rejimlerini evlilikten önce veya sonra istedikleri

³⁵ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 198.

³⁶ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 7.

³⁷ Akın Ünal, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış”, **Ankara Hacı Bayram Veli Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXIII, S. 4, Ankara, s. 121.

³⁸ Akıncı, s. 14-15.

³⁹ Diler Tamer, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kimi Koruyor”, **YÜHFD**, C. XVIII, S. 2, İstanbul, s. 643-644.

zaman seçerek uygulanmasını sağlayabilecekleri açık ve net bir biçimde ifade etmiştir⁴⁰. Hemen belirtmek gerekir ki mal rejimi grupları sınırlı sayıdadır⁴¹. Taraflar sadece kanun da belirtilen ve sınırlı sayıda sayılan mal rejimlerinden birisini seçebilirler⁴². Taraflar birden çok mal rejimini karıştırarak ve/veya kendilerine özgü bir mal rejimi oluşturup bunu seçemeyecekleri gibi aralarında sözleşme tanzim ederek de hiçbir mal rejimi kurallarına bağlı olmadıklarını da kararlaştıramazlar⁴³. Bu durumda yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi kendiliğinden uygulama alanı bulacaktır⁴⁴. Öğretide birtakım yazarlar seçimlik mal rejimi tabiri yerine sözleşmesel mal rejimi tabirini kullanmaktadırlar⁴⁵. Her ne kadar sınırlı olsa da kanun koyucu tarafından eşlerin tek bir mal rejimine bağlı tutulmaması kanun kapsamında daha önceden belirli olan mal rejimlerinden istediklerini seçebilecek olmaları sözleşme özgürlüğü kapsamında olumlu karşılanmalıdır. Nitekim her insanın farklı bir karakter yapısına sahip olması ve bu durumu evliliğine de yansıtması yine insanların farklı ekonomik düşünce yapılarına sahip olmaları ve bu duruma göre mal rejimi seçmeleri , dini inançlarına göre kendilerine en yakın mal rejimini seçmek istemeleri hususu da ayrıca değerlendirildiğinde seçimlik mal rejiminin kanunumuzda yerini alması gayet olumludur ne var ki uygulama da seçimlik mal rejimlerinin seçildiğini ve uygulama alanı bulduğunu söylemek çok güçtür. Seçimlik mal rejiminin taraflar arasında seçilmesi uygulamada çok nadir karşılaşılan bir durumdur⁴⁶. Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey; mal rejimi sözleşmelerinin az yapılmasının en büyük nedeni olarak rejimler hakkında bilgisizlik olarak belirtir⁴⁷; Gençcan ise tarafların mal rejimi sözleşmesi yapmayı zahmetli ve gereksiz olarak görmesi, mal rejimi konusunda bilinç düzeyinin az olması ve evlilik birliğini örseleme kaygısı olduğunu belirtmiştir⁴⁸. Acabey, bu durumun nedeni olarak mal rejimi konusunda bilgisizlik, parasal konuların evliliği zedeleyeceği düşüncesi, mal rejimi sözleşmesi yapmanın gereksiz ve külfet olarak

⁴⁰ Mustafa Kırmızı, **Açıklamalı-İçtihatlı Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Aile Konutu**, Güncellenmiş 6. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2021, s.9; Serap Yılmaz Bıçimli, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi”, **“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**, Dicle Üniversitesi SBE, Diyarbakır, 2023, s.9.

⁴¹ Acar, **Yasal Mal Rejimleri**, s. 147-148; Midyat, s. 4.

⁴² Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 17; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 180; Doğan, s. 256.

⁴³ Acar, **Yasal Mal Rejimleri**, s. 147; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 159.

⁴⁴ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 301; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 22.

⁴⁵ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 301; Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 17.

⁴⁶ Öztan, s. 400; Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 19; Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 109.

⁴⁷ Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 109.

⁴⁸ Gençcan, s. 210.

görülmesi olarak belirtmiştir⁴⁹⁵⁰. Şahsi kanaatimizce de birçok vatandaşımızın mal rejimi konusunda bilgisiz olması evliliğin başında maddi değeri yüksek olan malları olmaması ve evliliğe ekonomik bir çıkar olarak bakmama gayesi ile toplumda dışlanma düşüncesinden korkması nedeniyle mal rejimi seçiminde bulanmamaktadır. Ayrıca uygulamada mal rejimi sözleşmesini evlenme başvurusu sırasında yapmak istemeyip daha sonra yapmaya karar verenlerinde noter harç ve masrafları ile diğer birtakım ücretler nedeniyle yapmak istememeleri durumuyla karşılaşılmaktadır. Bu durumun aşılması için kamu spotları çekilerek gerek yerel gerek ise ülke basının da mal rejimi kavramı ve çeşitleri ile seçim yapabilme başta olmak üzere diğer hakları vatandaşlarımıza öğretilmeleri ve vatandaşlarımızın bilgi düzeyi arttırılmalı noter harç ve masrafları mal rejimi sözleşmeleri kapsamında en alt seviyede tutulmalı hatta evlenme başvurusunda anında görevlilerin mal rejimi seçimine ilişkin bir broşür ve/veya benzeri materyalleri taraflara vererek seçim yapabilecekleri hususunu zorunlu olarak hatırlamakla görevlendirilmesi hususunda mevzuat değişikliğine gidilmelidir⁵¹.

Nihayet bu hususlara değindikten sonra 743 s. TKM bakıldığında hukukumuzda üç adet mal rejimi grubu olduğu bunlardan mal ayrılığı rejiminin yasal mal rejimi olduğu geriye kalan diğer iki mal rejimi grubu olan mal ortaklığı rejimi ile mal birliği rejiminin ise seçimlik mal rejimi olduğundan bahsedebiliriz⁵². Kanun koyucu, 2002 yılında yürürlüğe konulan 4721 s. TMK ile mal rejimi konusunda köklü değişikliklere gidilmiştir. En başta ifade etmek gerekir ki 743 s. TKM’ de yasal mal rejimi olarak kabul edilen mal ayrılığı rejimi seçimlik hale gelmiş ve onun yerine yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir⁵³. Kanunumuz yasal mal rejimi olarak edinilmiş mallara katılma rejimini kabul ettikten sonra üç adet seçimlik mal rejimi daha belirlemiş taraflara istediğini seçme hakkı tanımıştır⁵⁴. Bu üç adet seçimlik mal rejimlerinden ilki yukarıda da bahsettiğimiz üzere 743 s. TKM’ de yasal mal rejimi olarak kabul edilen mal ayrılığı rejimidir. Gerçekten de 4721 s. TMK eski kanunda yasal mal rejimi olarak belirlenen mal ayrılığı rejimini seçimlik mal

⁴⁹ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 19-20.

⁵⁰ Mal rejimi sözleşme serbestesi olan diğer ülkelerde de mal rejimi sözleşmesi yapma oranı ülkemizde olduğu gibi düşüktür. bkn. Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 19; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 109.

⁵¹ Acabey, olması gereken hukuk yönünden kanunda tek bir yasal mal rejimi konulmasından vazgeçilerek nişanlılara mal rejimi seçimi yapma konusunda özendirilmesi gerektiği görüşündedir. bkn. Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 24.

⁵² Hatemi, s. 101; Özdamar ve diğerleri, s. 27-28; Gençcan, s. 207.

⁵³ Acar, **Yasal Mal Rejimleri**, s. 145; Biçimli, s. 9.

⁵⁴ Akçaal s. 180; Ölmez Nuruduk, s.45.

ayrılığı rejimi haline dönüştürerek köklü bir değişiklik yapmıştır⁵⁵. Bunun yanı sıra TMK’de TKM’ den farklı olarak yeni bir seçimlik mal rejimi grubunu da ekleyerek bir köklü değişiklik daha yapmıştır. Gerçekten de TKM’ de paylaşımlı mal ayrılığı rejimi düzenlenmemişken TMK’de düzenlenmiştir⁵⁶. Bunun yanı sıra mal ortaklığı rejimi de başka bir seçimlik mal rejimi olarak düzenlenmiş ve mevzuatımızda yerini almıştır.

1.1.2.2.1. Mal Ayrılığı Rejimi

Yukarıda belirttiğimiz üzere mal ayrılığı rejimi TKM’ de yasal mal rejimi olarak kabul edilmişken TMK’de seçimlik mal rejimi haline gelmiştir⁵⁷. TMK m. 242 ve 243’de düzenlenen mal ayrılığı rejiminde asıl olan hem evlenmeden önce hem de evlendikten sonra tarafların kendi malvarlıkları üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf yetkisinin devam ettiği bir mal rejimi türüdür. Bu mal rejiminde her eşin malvarlığı kendinedir⁵⁸. Yalnız bu durumun birtakım sınırları bulunmaktadır. Gerçekten de TMK m.242’ye bakıldığında “*Mal ayrılığı rejiminde eşlerden her biri, yasal sınırlar içerisinde kendi malvarlığı üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarruf haklarını korur.*” denilerek taraflara malvarlıkları üzerinde yetkiler tanınmasına rağmen bu durumun yasal sınırları olduğu belirtilmiştir. Bu durumlar birkaç örnek verilmesi gerekirse; TMK m. 194’de düzenlenen aile konutu madde başlıklı kanun hükmünde eşlerden herhangi birisinin diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemeyeceğini, aile konutunu devredemeyeceğini veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamayacağı hüküm altında alınmıştır⁵⁹. Bu durumda eşler arasında mal rejimi mal ayrılığı olsa ve eş aile konutu niteliğindeki taşınmaz mala malik olsa bile diğer eşin rızasını alması gerekecektir⁶⁰. Bir diğer yasal sınırlama ise TMK m.199 düzenleme bulan eşin tasarruf yetkisinin kısıtlanması gösterilebilir. Kanun maddesine dikkatli olarak bakıldığı istem üzerine hâkim eşin malvarlığı üzerinde

⁵⁵ Zevklier/ Cumahoğlu/ Acabey, s. 120; Acar, **Yasal Mal Rejimleri**, s. 145.

⁵⁶ Paylaşımlı mal ayrılığı rejimi 4721 s. TMK tasarısında bir ara yasal mal rejimi olarak düşünülmüş fakat sonra seçimlik rejim olarak kanunumuzda yerini almıştır. bkn. Kılıçoğlu, **Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik**, s. 1747; Hatemi, s. 106.

⁵⁷ Akçaal, s. 189; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 992.

⁵⁸ Hatemi s. 106; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 471; Akçaal, s. 189.

⁵⁹ Ayhan Uçar, “4721 Sayılı Medeni Kanun ile Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısm Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 1-4, Erzincan 2002, s. 323; Efe Can Yıldırım, “TMK m. 169 Uyarınca Boşanma Davası Süresince Eşlere İlişkin Alınan Geçici Önlemler”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 81, S. 3, İstanbul 2023, s. 843.

⁶⁰ Şükran Şıpka, “Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 35, S. 1, İstanbul 2015, s. 50; Biçimli, s. 10; Uçar, s. 323-324.

tasarrufta bulunmasını kısıtlayarak diğer eşin onayına bağlayabilecektir⁶¹. Bu durum da bir yasal sınırlama olarak mevzuatımızda yerini almıştır. TMK m. 243 gereğince ispat, borçlardan sorumluluk ve paylı mülkün özgülenmesi konularında paylaşmalı mal ayrılığına ilişkin hükümlerin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

1.1.2.2.2. Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi

TMK m. 244-255 arasında düzenlenen paylaşmalı mal ayrılığı rejimi hukukumuzda yeni giren mal rejimidir. Gerçekten de yukarıda belirttiğimiz ve değindiğimiz üzere TKM’ de düzenlenmeyen paylaşmalı mal ayrılığı rejimi TMK’da düzenleme alanı bulmuştur⁶². Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi 4721 s. TMK’nin tasarısı çalışmaları sırasında alt komisyon kurularak Türk Akademisyenlerce oluşturulan bir rejim türü olarak mevzuatımızda yerini almıştır⁶³. Esasen edinilmiş mallara katılma rejimine bazı yönleriyle benzerlik gösteren paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde bazı mallar tasfiyeye tabi iken bazı mallar tasfiyeye tabi değildir. TMK m.250’ye bakıldığında paylaşmalı mal ayrılığı rejimi kurulduktan sonra ailenin ortak kullanımı ve yararlanmasına özgülenen mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına alan ve bunların yerine geçen malların paylaşımına tabi olduğu açıkça kanunda belirtilmiştir⁶⁴. Bu mal rejimi grubunda da zina ve hayata kast halinde kusurlu eşin mal rejimi hakkının azaltılabileceği veya duruma göre kaldırılabilen düzenleme altına alınmıştır. Bilindiği üzere aynı durum yasal mal rejimimiz edinilmiş mallara katılma rejiminde de bulunmaktadır⁶⁵.

Yukarıda belirttiğimiz ve örneklerle açıklamaya çalıştığımız üzere yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi ile paylaşmalı mal ayrılığı rejimi bazı yönleri ile birbirlerine benzemekte iken aralarında ki en temel ve önemli değişiklik arz eden husus paylaşmalı mal ayrılığı rejimi tasfiyesinde alacaklı taraf aynı bir hak olan mülkiyet hakkına sahipken edinilmiş mallara katılma rejiminde alacaklı taraf kural olarak şahsi alacak hakkına sahiptir⁶⁶. Bazı istisnai hallerde; paylaşmalı mal ayrılığı rejiminde

⁶¹ Şipka, s. 54; Biçimli, s. 11; Uçar, s. 325.

⁶² Akçaal, s. 190; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 475-476.

⁶³ Büşra Cömert Akbay, “Ayni İkame İlkesi ve Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S.1, Ankara, s. 277.

⁶⁴ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s.480-481; Erdem/ Makaracı Başak, s. 329.

⁶⁵ Ölmez Nuruduk, s. 60; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 485.

⁶⁶ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 481; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1012.

uygun bir bedel ödeme isteme hakkına sahipken edinilmiş mallara katılma rejiminde de aynı hak isteminde bulunabileceğini belirtmek isteriz⁶⁷.

1.1.2.2.3. Mal Ortaklığı Rejimi

Ülkemizde hemen hemen hiçbir uygulaması bulunmayan bir mal rejimi grubu olan mal ortaklığı rejimini TMK m.256-281 düzenlenmiştir. İlgili rejim hükümlerine bakıldığında kişisel mallar ile ortaklık malları olmak üzere iki mal grubu bulunmaktadır⁶⁸. Kanun koyucu ortak malları da genel mal ortaklığı ve sınırlı mal ortaklığı olarak ayrı tasnife ayırmıştır⁶⁹. Kişisel malları da ayrı bir madde de belirten kanun koyucu ortaklık mallarında olağan sınırlar içerisinde her eşin ortaklığı yükümlülük altına sokabileceğini ve tasarrufta bulunabileceğini ne var ki olağanüstü yönetimde diğer eşin rızası ile ve/ veya birlikte yükümlülük altına girebileceğini açıkça düzenlemiştir⁷⁰.

Mevzuatımıza bakıldığında dört çeşit mal rejimi grubu olduğu bu mal rejimi gruplarından edinilmiş mallara katılma rejiminin yasal mal rejimi olduğu geriye kalan diğer üç mal rejiminin seçimlik mal rejimi olduğu tarafların bu üç seçimlik mal rejiminden birisini seçtikleri takdirde seçtikleri mal rejiminin uygulama alanı bulacağı herhangi bir seçim yapılmaz ve/veya kanuna aykırı bir seçim yapılmış ise yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulama alanı bulacaktır⁷¹.

1.1.3. Olağanüstü Mal Rejimi

Hukumumuzda bazı sınırlamalara tabi olsa da eşler kanunda belirlenen dört çeşit mal rejiminden istediğini seçebilmektedir. Eşler gerek evlenmeden önce gerek ise evlendikten sonra *-evlilik esnasında-* kendilerine uygun olan istedikleri mal rejimini seçmesi hususu sözleşme özgürlüğü kapsamında gayet iyi ve güzel bir durum olsa hayatın olağan akışı içerisinde bazen tarafların ekonomik durumları ve diğer birtakım halleri istedikleri gibi gitmemektedir. Esasen böyle durumlar için kanun koyucu mal rejimi hukukuna birtakım kurallar getirerek mal rejimini değiştirebileceğini belirtmiştir. Gerçekten TMK 206, 209 ve 210 maddelerinde belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde tarafların seçmiş oldukları mal rejimi değişmektedir. Olağanüstü mal rejimi ayrı

⁶⁷ Öğretide Akçin/ Meral/ Beyaz; yasal mal rejiminin paylaşımlı mal ayrılığı olması görüşündedirler. bkn. Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 7.

⁶⁸ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 491; Akcaal s. 191; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1022.

⁶⁹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 491; Erdem/ Makaracı Başak, s. 331-332.

⁷⁰ Ölmez Nuruduk, s. 61; Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 247.

⁷¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 22; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 159-160.

bir mal rejimi grubu olmayıp kanun maddelerinde geçen bazı şartların gerçekleşmesi halinde taraflar arasında mal rejiminin değişmesine sebebiyet veren hukuksal duruma verilen kavramdır⁷². TMK m. 206,209 ve 210 hükümleri emredici -amir- hükümler olduğundan taraflar bu haklarından önceden vazgeçemezler⁷³.

1.1.3.1. Türk Medeni Kanunu 206. Maddesinde Düzenlenen Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş

Yukarıda da belirttiğimiz üzere hukukumuzda olağanüstü mal rejimi hukukumuzda üç madde de düzenlenmiştir. Bu maddelerden ilki TMK m. 206'dır. Bu madde kapsamında belirtilen haller olduğunda mal rejimi değişerek olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığı rejimine geçilebilecektir. TMK m. 206'ya bakıldığında öncelikle olağanüstü mal rejimine geçilmesi için eşlerden birisinin istemi olmalıdır⁷⁴. Bu istemin haklı bir nedene dayanması da gerekmektedir. TMK m. 206/2 bir takım haklı sebepler sayılmıştır. Kanun maddesinde başında “...özellikle aşağıdaki hallerde haklı bir sebebin varlığı kabul edilir:” denilmek suretiyle kanunda belirtilen haklı sebeplerin sınırlayıcı değil örnekleyici olduğu anlaşılmaktadır⁷⁵. TMK m. 206/2 sayılan bir takım haklı nedenlere bakıldığında genel olarak eşlerden birinin diğer eşin malvarlıklarını zarara uğratması hali ile eşlerden birinin sürekli olarak ayırt etme gücünden yoksun olması halidir⁷⁶.

TMK m. 206'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için son şart ise hâkimi bu talebi ve haklı nedeni gerçekçi olarak görerek davanın kabulüne karar vermesidir. Hemen belirtmek gerekir ki haklı nedenlerin oluşmasında ve olağanüstü mal rejimine geçilmesi kararı verilmesi için eşin kusur ve kastı aranmaz. Genellikle bu durum da diğer eşin kusuru ve kastı bulunsa bile kusur ve kast olması zorunlu olarak gerekmemektedir⁷⁷. TMK m. 206'ya göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için tarafların istem ve haklı neden gerçekleşmeden önce aralarındaki mal rejiminin hiçbir önemi bulunmamaktadır. Gerçekten de taraflar arasında ki mal rejimi yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi olabileceği gibi, seçimlik mal rejimi olan mal

⁷² Sema Güneri Yener, “Olağanüstü Mal Rejimi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi SBE, Antalya, 2021, s. 22.

⁷³ Erdem/ Makaracı Başak, s. 268-269; Akçaal s. 182.

⁷⁴ Erdem/ Makaracı Başak, s. 269; Midyat, s. 18.

⁷⁵ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 226; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 54.

⁷⁶ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 199-200; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 327.

⁷⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 55.

ortaklığı rejimi ve yahut paylaşmalı mal ayrılığı rejimi olabilir⁷⁸. TMK m. 206'a göre olağanüstü mal rejimi kabul edildiğinde geçilecek mal rejimi mal ayrılığı rejimi olduğundan dava açılmadan taraflar arasında ki mal rejimi mal ayrılığı olması halinde hukuki yarar yokluğundan istemde bulunmasının bir mantıki yanı bulunmamaktadır. Her ne kadar olağanüstü mal rejimine geçilmesi kararı verilmesi için eşin kusur ve kastı aranmasa da istemde bulunan eşin davanın açılmasında kendi kusuru bulunmamalıdır⁷⁹. Bu durumun bir istisnası bulunmaktadır. Sürekli ayırt etme gücünün yoksun eşin hali için kusuru bulunsa bile bu eşin vasisi veya kayyımı istemde bulunabilir. Bu durumda vasinin dava açabilmesi için vesayet makamından izin alması gerekirken denetim makamından izin alınması gerekmemektedir⁸⁰. Kayyımın bu davayı açarken temsil kayyımı olduğu düşünüldüğünden vesayet makamından izin almasına gerek yoktur⁸¹.

TMK m. 206'da belirtilen şartlar gerçekleştiğinden bahisle dava açılmış ve dava kabul edilerek olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığına geçiş kararı verilmiş ise eşler her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparak eski ve yahut başka bir mal rejimine geçiş yapılabilirler⁸². Mal rejimi sözleşmesi yaparak yeni bir mal rejimine geçiş yapılması için haklı sebebin ortadan kalkması gerekmemektedir. Bunun en temel nedeni istemle bu hale geçiş yapan eşin yine kendi istemiyle başka bir rejime geçmesi gösterilebilir. TMK m. 206'da belirtilen şartlar gerçekleştiğinden bahisle dava açılmış ve dava kabul edilerek olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığına geçiş kararı verilmiş daha sonra bu haklı sebep ortadan kalkmış ise eşlerden birisinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verilebilmektedir. Mahkeme kararıyla dönüşün mal rejimi sözleşmesi ile dönüşten en temel farkı tarafların mal rejimi sözleşmesi yaparak istedikleri rejimi seçmeleri serbest ise de mahkeme kararıyla dönüşte taraflar sadece eski rejime dönme talebinde bulunabilirler ve mahkemenin kabul etmesi halinde eski rejime dönebilirler⁸³. Bu istemde her iki eşte bulunabilir.

⁷⁸ Özdamar ve diğerleri, s. 28; Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 114-115.

⁷⁹ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 225; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 55.

⁸⁰ Erdem/ Makaracı Başak, s. 271.

⁸¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 56.

⁸² Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 116; Erdem/ Makaracı Başak, s. 271.

⁸³ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 239; Erdem/ Makaracı Başak, s. 271; Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 30.

1.1.3.2. Türk Medeni Kanunu 209. Maddesinde Düzenlenen Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş

Yukarıda da belirttiğimiz üzere olağanüstü mal rejimi hukukumuzda üç madde de düzenlenmiştir. Bu maddelerden ikincisi TMK m. 209’dur. Bu madde kapsamında belirtilen haller olduğunda mal rejimi değişerek olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığı rejimine geçilebilecektir. TMK m. 209’a bakıldığında öncelikle olağanüstü mal rejimine geçilmesi için ilk şart taraflar arasında dava açılmadan önce tabi oldukları mal rejiminin mal ortaklığı rejimi olmasıdır⁸⁴. Yukarıda da belirttiğimiz üzere TMK m. 206’a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için tarafların istem ve haklı neden gerçekleşmeden önce aralarındaki mal rejiminin hiçbir önemi bulunmamaktadır. Gerçekten de taraflar arasında ki mal rejimi yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi olabileceği gibi, seçimsel mal rejimi olan mal ortaklığı rejimi ve yahut paylaşımlı mal ayrılığı rejimi olabilir. Ne var ki TMK m. 209’a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için taraflar arasında dava açılmadan önce tabi oldukları mal rejiminin mal ortaklığı rejimi olması zorunludur. TMK m. 209’a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için ikinci şart ise eşlerden birisi hakkında verilmiş olan iflas kararının kesinleşmiş olmasıdır⁸⁵.

TMK m. 209’a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için yukarıda belirttiğimiz iki şart gerçekleşmesi halinde taraflar arasındaki mal rejimi olan mal ortaklığı rejimi kanun gereği kendiliğinden mal ayrılığına dönüşmektedir⁸⁶. Gerçekten de TMK m. 209’a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için eşlerin dava açılmadan önce tabi oldukları mal rejiminin mal ortaklığı olması ve eşlerden birisi hakkında verilmiş olan iflas kararının kesinleşmiş olması halinde mahkeme kararı olmadan kendiliğinden dönüşmektedir. TMK m. 209’a göre olağanüstü mal rejimine geçildikten sonra eski rejime dönme mümkündür. Alacaklının tatmin edilmesi ve eşlerden birinin istemi halinde hâkim kararıyla eski rejim olan mal ortaklığı rejimine geri geçilebilecektir⁸⁷. TMK m. 209’a göre olağanüstü mal rejimine geçildikten sonra eşler yeni bir mal rejimi sözleşmesi

⁸⁴ Serra Kocar, “Olağanüstü Mal Rejimi”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 1, Eskişehir 2019, s. 170.

⁸⁵ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, s. 329; Kocar, s. 171.

⁸⁶ Gençcan, *Mal Rejimleri*, s. 248; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 114.

⁸⁷ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, s. 331; Kocar, s. 174.

yaparak sadece edinilmiş mallara katılma rejimine geçebilirler. Bu durumda da şahsi kanaatimizce alacaklının tatmin edilmesi gerekmektedir⁸⁸.

1.1.3.3. Türk Medeni Kanunu 210. Maddesinde Düzenlenen Olağanüstü Mal Rejimine Geçiş

Yukarıda da belirttiğimiz üzere olağanüstü mal rejimi hukukumuzda üç madde de düzenlenmiştir. Bu maddelerden üçüncüsü TMK m. 210'dur. Bu madde kapsamında belirtilen haller olduğunda mal rejimi değişerek olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığı rejimine geçilebilecektir. TMK m. 210'a bakıldığında öncelikle olağanüstü mal rejimine geçilmesi için ilk şart taraflar arasında dava açılmadan önce tabi oldukları mal rejiminin mal ortaklığı rejimi olmasıdır⁸⁹. Yukarıda da belirttiğimiz üzere TKM m. 209'da mal ortaklığı rejimi geçiş için bir zorunluluk iken TMK m. 206'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için tarafların istem ve haklı neden gerçekleşmeden önce aralarındaki mal rejiminin hiçbir önemi bulunmamaktadır. Gerçekten de TKM m. 206'a göre taraflar arasında ki mal rejimi yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi olabileceği gibi, seçimlik mal rejimi olan mal ortaklığı rejimi ve yahut paylaşımlı mal ayrılığı rejimi olabilir. Ne var ki TMK m. 210'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için taraflar arasında dava açılmadan önce tabi oldukları mal rejiminin mal ortaklığı rejimi olması zorunludur. TMK m. 210'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için ikinci şart ise eşlerden birisi hakkında icra takibi başlatılmış olmalı ve alacaklının bu mal rejimi nedeniyle zarara uğraması gerekmektedir⁹⁰. Alacaklı zarara uğradığını aciz vesikası ve/veya haczedilecek mal olmadığına dair yetkili icra dairesinden tutanak sunulması gerektiğini düşünmekteyiz. TMK m. 210'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için yukarıda belirttiğimiz iki şart gerçekleşmesi halinde taraflar arasındaki mal rejimi olan mal ortaklığı rejimi alacaklının istemiyle mahkeme kararıyla mal ayrılığına dönüşmektedir. TMK m. 209'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için eşlerin dava açılmadan önce tabi oldukları mal rejiminin mal ortaklığı olması ve eşlerden birisi hakkında verilmiş olan iflas kararının kesinleşmiş olması halinde mahkeme kararı olmadan kendiliğinden dönüşmekte ise de TMK m. 210'a göre dönüşüm için mahkeme kararı olması zorunludur. TMK m. 210'a göre olağanüstü mal rejimine geçildikten sonra eski rejime

⁸⁸ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 69. (Yazarlarda aynı görüştedirler.)

⁸⁹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 330; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 241.

⁹⁰ Zevklier/ Cumahoğlu/ Acabey, s. 116; Kocar, s. 170.

dönme mümkündür⁹¹. TMK m. 209'da belirtilen hususlar burada da geçerlidir. Alacaklının tatmin edilmesi ve eşlerden birinin istemi halinde hâkim kararıyla eski rejim olan mal ortaklığı rejimine geri geçilebilecektir⁹². TMK m. 210'a göre olağanüstü mal rejimine geçildikten sonra eşler yeni bir mal rejimi sözleşmesi yaparak sadece edinilmiş mallara katılma rejimine geçebilirler. Bu durumda da şahsi kanaatimizce alacaklının tatmin edilmesi gerekmektedir.

1.1.3.4. Olağanüstü Mal Rejimi Geçiş Davasına İlişin Uygulamada Sıklıkla Yapılan Bir Hata

Kanun koyucu her ne kadar dört çeşit mal rejimi öngörmüş ve taraflara bu dört çeşit mal rejiminden istediğini seçme imkânı vermiş olsa da yukarıda da bahsettiğimiz üzere belli başlı nedenlerle ülkemizde seçimlik mal rejiminin uygulaması çok azdır⁹³. Bu nedenle taraflar arasında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanmaktadır. Bu nedenle uygulayıcılar diğer seçimlik mal rejimlere ilişkin hususları birbirine karıştırmaktadırlar. TMK m. 210'a göre alacaklı taraf eşler arasında mal rejimi mal ortaklığı rejimi uygulanmaktaysa dava açarak olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığına geçiş isteme ve eski mal rejimi olan mal ortaklığının tasfiyesi sayesinde alacağına kavuşma imkanına sahiptir. Uygulama da bu madde hükmüne dayanılarak eşler arasında ki mal rejimine bakılmadan direkt alacaklı tarafından dava açılmaktadır. Ülkemizde mal ortaklığı rejiminin hemen hemen hiç uygulaması bulunmaması nedeniyle bu davaların birçoğu red ile sonuçlanmaktadır. Gerçekten de ülkemizde genel hatlarıyla uygulanan mal rejiminin yasal mal olan edinilmiş mallara katılma rejimi olması ,tarafların ve uygulayıcıların bu maddedeki (TMK m.210) mal ortaklığı rejimi kısmını atlaması ve/ veya mal ortaklığı rejimi tam bilmemesi ile taraflar arasında hangi mal rejiminin bulunduğu alacaklı olan üçüncü tarafça bilinmemesi hemen hemen imkansız ya da çok güç olması nedeniyle bu madde hükmüne dayanılarak açılan davaların çoğu red ile sonuçlanmakta ve alacaklı tarafın dava nedeniyle harç yargılama gideri ve karşı vekalet gibi ücretler ödemesine sebebiyet verilerek daha da zarara uğramasına neden olunmaktadır.

⁹¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 331; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 244.

⁹² Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 65-66; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 245.

⁹³ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 19; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 109.

1.2. Mal Rejimi Sözleşmeleri

TMK’ da dört çeşit mal rejimi grubu bulunmakta olup eşler istedikleri mal rejimini seçme imkanına sahiptirler. Eşler bu seçimi evlilik birliğinin öncesinde Evlendirme Yönetmeliği Ek m. 1/3⁹⁴ uyarınca evlendirme memuruna yazılı olarak bildirerek ya da aralarında bir mal rejimi sözleşmesi yaparak seçebilirler⁹⁵. Taraflar evlendikten sonra ise mal rejimini aralarında yapacakları bir sözleşme ile ya da olağanüstü mal rejimine geçiş hükümlerinde ki gerekli şartların gerçekleşmesi ile değiştirebilirler. Eşler evlendirme memuruna başvuru sırasında yalnızca kanunda belirtilen mal rejimlerinde bir rejim seçiminde bulunabilirler yoksa ayrı bir sözleşme yaparak yasal sınırlar içerisinde kalsa bile bazı değişiklikler yapamazlar. Ayrıca evlendirme memuru evlenecek çiftlere mal rejimi seçmeye ve seçimi açıklamaya (*beyan etmeye*) davet ile sorumlu değildir. Uygulamada, evlendirme memurlarının çoğunun mal rejimi kavramı ve hükümleri hakkında bilgi sahibi olmadığı bu nedenle bu maddenin sadece yönetmelikte var olan ancak uygulanmayan bir madde olarak kaldığını söyleyebiliriz. Şahsi kanaatimizce yönetmelikte birtakım değişikliklere giderek evlendirme memurunu mal rejimi konusunda tarafları bilgilendirmeye, kanunumuzda dört çeşit mal rejimi olduğunu istediklerini istedikleri zaman seçebileceklerini ve değiştirebileceklerini seçim yapmazlar ise yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulama alanı bulacağını belirtmekle yükümlü hale getirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Mal rejimi sözleşmelerine ilişkin hükümler TMK m.203, 204 ve 205’de düzenlenmiştir. TMK m.203 sözleşme içeriğini düzenlemiştir. Madde de yukarıda da belirttiğimiz üzere mal rejimi sözleşmesini evlenmeden önce ve yahut evlendikten sonra yapılabileceği belirtilmiştir. Maddenin devamında mal rejimi sözleşmesinde tarafların tam özgür olmadıklarını ancak kanunda belirtilen sınırlar kapsamında bir seçim ve değişiklik yapabilecekleri belirtilmiştir⁹⁶.

⁹⁴ RG, 07.11.1985, s. 1039, Ek Madde 1/3 “*Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Evlenme başvurusu sırasında da taraflar hangi mal rejimini seçtiklerini yazılı olarak bildirebilirler.*”

⁹⁵ Suat Sarı, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi*, 1. Baskı, Beşir Kitabevi, İstanbul 2007, s. 7-8; Özdamar ve diğerleri, s. 35-36.

⁹⁶ Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, s. 302; Ölmez Nuruduk s. 42.

TMK m. 204 mal rejimi sözleşmelerinde sözleşme ehliyetini düzenlemiştir. Madde metninde mal rejimi sözleşmesini ancak ayırt etme gücüne sahip olanların yapabileceğini belirtmiş devamında da küçük ve kısıtlıların mal rejimi sözleşmesi yaparken yasal temsilcilerinin izninin alınması gerektiğini düzenlemiştir⁹⁷. Madde metnini detaylı olarak bakıldığında TMK m. 15 de düzenlenme alanı bulan ve genel hüküm niteliğinde olan kanunda ayıksı hükümler saklı kalmak kaydıyla bir kimsenin fiillerinin hukuki sonuç doğurabilmesi için ayırt etme gücüne (*temyiz kudretine*) sahip olması hususuna uygun bir düzenleme yapılmıştır⁹⁸. Ne var ki TMK m. 204/2 de düzenleme alanı bulan ve küçük ve kısıtlıların mal rejimi sözleşmesi yaparken yasal temsilcilerinin izninin alınmasını zorunlu kılan madde TMK'nin genel hükümlerinden farklı ve özel bir düzenleme içermektedir. Bilindiği üzere evlenme ve mal rejimi sözleşmesi yapma şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardandır. TMK m. 16/1 şahsa sıkı sıkıya bağlı haklarda izin gerekmeyeceği hususu düzenlenmiş isede; kanun koyucu TMK m. 204/2'de bu genel kuraldan vazgeçerek yasal temsilcilerinin izninin alınmasını zorunlu kılmıştır⁹⁹. Kanun koyucu burada daha savunmasız olan küçük ve/veya kısıtlıyı korumaya almıştır. Yasal temsilcinin rızası bir geçerlilik şartıdır. Bilindiği üzere hukukumuzda yasal koşullarının oluşması halinde 16 ve 17 yaşlarında evlenmek mümkündür¹⁰⁰. Bu yaşta evlenen ayırt etme gücüne sahip küçükler için evlenmeden önce yapılacak olan mal rejimi sözleşmelerinde velayet hükümleri kapsamında velilerin onayı yani rızası gerekmektedir. Yalnız ayırt etme gücüne sahip küçük evlenmekle erginlik kazanacağından evlendikten sonra yapacağı mal rejimi sözleşmesinde velinin rızası aranmayacaktır. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar ise gerek evlenmeden önce gerek ise evlendikten sonra mal rejimi sözleşmesi yapılaması halinde vasinin rızası gerekli olup bu kapsamda bu sözleşmenin TMK m. 462/9 gereğince vesayet makamından izin alınması da gerekmektedir. Ancak denetim makamından izin almaya gerek yoktur. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı ile mal rejimi sözleşmesi yapacak olan kişinin yani diğer eşin vasi olması halinde TMK m. 426/2 gereğince kısıtlıya bir temsil kayyımı atanması gerekir ve bu kayyımın rızası aranır¹⁰¹.

⁹⁷ Özdamar ve diğerleri, s. 34; Gençcan, s. 188.

⁹⁸ Zevklier/ Cumahoğlu/ Acabey, s. 112.

⁹⁹ Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 272; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 29.

¹⁰⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 307.

¹⁰¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 29; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 307-308; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 273.

TMK m. 205’de ise kanunumuz mal rejimi sözleşmesinde şekil unsurunu düzenlemiştir. TMK m.205 gereğince taraflar mal rejimi sözleşmesini noterde düzenleme ve onaylama şeklinde yapabilirler¹⁰².

Mal rejimi sözleşmesinin noterde düzenleme ve onaylama şeklinde yapılması unsuru bir geçerlilik şartıdır¹⁰³. Mal rejimi sözleşmesini bizzat tarafların imza altına alması gerekmektedir. Bulunması halinde taraflar ile birlikte yasal temsilcinin /temsilcilerin de imzaları gerekmektedir. Sadece yasal temsilcilerin imzası yeterli olmayıp tarafların imzası zorunludur. Vesayet makamının izni sözleşmeyi imzalamadan veya imzaladıktan sonra alınabilir¹⁰⁴. Taraflar evlilik birliği içerisinde yapılan mal rejimi sözleşmesinde sözleşmenin belirli bir tarih olması koşuluyla ileri bir tarihte aralarında yürürlüğe gireceğini kararlaştırabilecekleri gibi sözleşmenin yürürlüğe girmesi için koşulda koyabilirler¹⁰⁵.

Mal rejimi sözleşmeleri kural olarak yapıldıktan sonraki dönem için geçerlilik arz eder. Yani taraflar geçmişe yönelik mal rejimi sözleşmesi kural olarak yapamazlar¹⁰⁶. Bu durumun mevzuatımızda iki istisnası bulunmaktadır. TMK yürürlüğe girmeden önce açılmış olan boşanma veya iptal davaları red ile sonuçlanması halinde veya TMK yürürlüğe girmeden önce evlenmiş olan eşler yani TKM zamanında evlenmiş olan çiftlere TKM yürürlüğe girdikten sonra bir yıllık bir süre verilmiş ve verilen bu yasal süre içerisinde taraflara bir hak tanınarak evlenme tarihinden başlayarak mal yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimini seçebilmelerine hak tanımıştır¹⁰⁷. Bu hak sadece yasal mal rejimi için geçerli olup diğer rejimler geçmişe etkili olarak seçilemeyecektir¹⁰⁸.

¹⁰² Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 25; Kırmızı, s. 25-26; Şeker, s. 9.

¹⁰³ Betül Kiraz, **Mal Rejimi Sözleşmeleri, “Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**, Türk Alman Üniversitesi SBE, İstanbul, 2019, s. 24.

¹⁰⁴ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 189; Sarı, s. 20.

¹⁰⁵ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 179; Kırmızı s. 18.

¹⁰⁶ Oğuz Sadık Aydos, “Eşlerin Geçmişe Etkili Mal Rejimi Sözleşmesi Yapabilmesi (4722 sayılı Kanun m. 10/III)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, S. 3, İstanbul 2016, s. 384.

¹⁰⁷ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 306; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 37.

¹⁰⁸ Öğretide Şeker bu durumu eleştirmektedir. Şeker, s. 37.

1.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi

1.3.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Genel Hükümler

Hukukumuzda yasal mal rejimi olarak kabul edilen edinilmiş mallara katılma rejimi TMK m. 218-241 düzenleme alanı bulmuştur. TMK m. 218 edinilmiş mallara katılma rejiminin kapsamını düzenlemiş ve bu rejimde edinilmiş mallar ve kişisel mallar olmak üzere iki çeşit mal grubu olduğunu belirtmiştir¹⁰⁹. TMK m. 219 edinilmiş malları tanımlanmış ve örnekleyici bir tanımlama yapılmıştır¹¹⁰. TMK m. 220 ise kişisel malları belirtmiştir. TMK m. 221 ise esasında edinilmiş mal grubunda bulunan iki çeşit malın kişisel mal sayılabileceğini bunun için taraflara kanunen yetki verildiği hususu belirtilmiştir¹¹¹.

1.3.2. Edinilmiş Mallar

TMK m. 219 edinilmiş malları tanımlamış ve örnekleyici bir tanımlama yapılarak bir sınırlama konulmamıştır. Kanun maddesinde geçen *özellikle* ibaresinden edinilmiş malların bu maddede sayılanlarla sınırlı olmadığını bu madde de sayılanların sadece birer örnek olarak sayıldığı açıkça anlaşılmaktadır¹¹². Bir malın edinilmiş mal mı kişisel mal mı yoksa paylı mülkiyete mi tabi olduğu hususları kanun maddelerine bakılarak çıkarımda bulunulmalı ve yapılan tespite göre tasfiyeye girip girmeyeceği hususu değerlendirilmelidir.

1.3.2.1. Çalışma Karşılığı Edinilen Mallar

TMK m. 219'un birinci bendinde sayılan ilk edinilmiş mal örneği bir eşin çalışma karşılığında edindiği mallardır¹¹³. Bu kapsamda bir eşin çalışmasının yani emeğinin karşılığını sonucunda elde ettiği mallara edinilmiş mallar olabilir. Bu çalışma bedenen olduğu gibi fikren de olabilir¹¹⁴. Örnek vermek gerekirse inşaat işçisinin beden çalışması sonucunda elde ettiği ücret ile avukatın avukatlık görüşmesinde kazandığı danışma ücretinin her ikisi de edinilmiş mala örnek verilebilir. Kazanılan ücretin

¹⁰⁹ Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 132; Şeker s. 41-42; Acabey, **İspat Kuralları**, s. 491.

¹¹⁰ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s.205; Midyat, s. 40.

¹¹¹ Özdamar ve diğerleri, s. 59; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 356.

¹¹² Midyat, s. 40; Akçaal, s. 184.

¹¹³ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 343; Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 141-142.

¹¹⁴ Erdem/ Makaracı Başak, s. 284-285; Acabey, **İspat Kuralları**, s. 502.

günlük, haftalık ya da aylık olmasının bir önemi bulunmamaktadır¹¹⁵. Hatta elde edilen gelirin eşin kendi mesleği dışında başka bir yol ile edinmesine halinde de elde edilen gelir edinilmiş mal olarak değerlendirilir¹¹⁶. Örneğin bir inşaat ustasının birinin evinde bozulan musluğu tamir edip ücret hak edişinde olduğu gibi. Edinilen malın edinilmiş mal sayılması için çalışmanın gelir elde etme amacı taşıması hususudur¹¹⁷. Çalışma gelir elde etme amacı taşıdığı sürece edinilen mal edinilmiş mal statüsündedir¹¹⁸. Bu durumu bir örnek ile açıklamak gerekirse bir fabrikada çalışan işçinin işi yapması sonrasında elde ettiği ücret edinilmiş mal statüsünde iken fabrikada çalışırken fabrika sahibinin hastalanması ve onu arabasıyla hastaneye götürmesi sonrasında patronun işçiye sırf kendisini hastaneye getirdiği için bir miktar para vermesi hususunda verilen para bir edinilmiş mal statüsünde değildir.

Şans oyunlarında elde edilen ikramiyenin niteliği hususunda öğretide çeşitli görüşler bulunmaktadır. Öğretide bir görüşe göre, şans oyunu oynanan paranın hangi mal çeşidinden kazanılmış ise ikramiyenin de o mal grubuna dahil olması gerektiği yönündedir¹¹⁹. Öğretide bir diğer görüşe göre şans oyunlarından elde edilen mallar ve paranın kişisel mal olduğu yönündedir¹²⁰. Öğretide; Sütçü, piyango biletinin ücretlerinin çok düşük olduğunu bunun yanında kazanılan paranın çok yüksek olduğunu kazanımın tesadüfe dayalı olduğundan yola çıkarak kanunda sırf bu durumlar için yeni bir düzenleme yapılarak bu malın statüsünün kişisel mal niteliğinde olması gerektiği kanaatine varmıştır¹²¹¹²². Burada uygulama da karıştırılan bir durum üzerinde de durmakta fayda görüyoruz. Ülkemizde sıklıkla ölünceye bakma sözleşmesi ile karşılaşılmaktadır. TBK m.611 vd. maddelerinde düzenleme alanı bulan bir akit olan ölünceye bakma sözleşmesi kanuni tanımında bakım borçlusunun bakım alacaklısına karşı ölünceye kadar bakıp gözetmeyi taahhüt ettiği bakım alacaklısının da bu bakım ve

¹¹⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 132.

¹¹⁶ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 307; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 142.

¹¹⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 133.

¹¹⁸ Biçimli, s. 28.

¹¹⁹ Dural/ Ögüz/ Gümüş, s. 205; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 133.

¹²⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 352; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 355; Erdem/ Makaracı Başak, s. 498.; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 293.

¹²¹ Selin Sert Sütçü, “Piyango Biletinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Nasıl Değerlendirileceği Meselesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1, Konya, 2023, s. 157.

¹²² Yargıtay ise şans oyununa katılım bedelinin hangi mal grubundan karşılanmış ise ikramiyede o mal grubuna dahil olduğu görüşündedir. Yargıtay 8. HD., T. 27/06/2014, E. 7361, K. 13668, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> e.t.: 03/04/2025 “...Tüm bu açıklamalardan hareketle bedel karşılığı oynanan şans oyunlarından kazanılan ikramiyeler edinilmiş mal grubuna dahildir. Yeter ki katılım bedelinin kişisel mallardan sağlandığı açıkça ispatlanmış olmasın...”

gözetim nedeniyle bir takım mal ve malvarlığı değerlerinin bakım borçlusuna devretmeyi üstlendiği sözleşme türüdür¹²³. Eğer bakım borçlusunun bakımı evlilik esnasında mal rejimi devamında bakmış ise (*bakım süresi ve evlilik zamanı oranı hesaplanarak*) bu sözleşme kapsamında edinilen malda edinilmiş mal statüsündedir¹²⁴. İşçinin çalışması nedeniyle elde ettiği ücret edinilmiş mal olduğu hususuna değinmiştik. Ancak çalışan eşin işyeri tarafından karşılanan ve sadece zaruri kişisel ihtiyaçlarını karşılamak için ödenen ücret edinilmiş değil kişisel maldır¹²⁵. Ticari hayatın gelişmesi ile gündemimize giren endüstriyel ve konjonktürel artış hususuna değinmekte fayda görüyoruz. Endüstriyel artış, bir malvarlığı değerinin birisinin kendi bilgi ve yetenekleri ile değerinin arttırması hususu iken konjonktürel artış malın kendi kendine değer kazanmasıdır. Endüstriyel artışa konu mal ilk başta kişisel mal olsa bile evlilik esnasında mal rejimi uygulanırken değer artışına konu olmuş ise edinilmiş mal grubunda değerlendirilmeli iken konjonktürel artışta ise ilk başta hangi mal grubunda dahil ise artışta da o mal grubuna dahil olmalıdır¹²⁶.

1.3.2.2. Sosyal Güvenlik veya Sosyal Yardım Kurum ve Kuruluşlarının veya Personele Yardım Amacı ile Kurulan Sandık ve Benzerlerinin Yaptığı Ödemeler

Sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler ikame ilkesinin¹²⁷ bir istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten de kanun gereği edinilmiş mal olarak sayılan sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemelere ilişkin primlerin hangi mal grubundan ödendiğinin ya da kim tarafından ödendiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Ödeme konu primlerin kişisel mal grubundan ödenmiş olsa dahi kanun maddesindeki özel düzenleme gereği ödeme edinilmiş mal sayılmaktadır. Kural olarak bu ödemenin edinilmiş mal olarak kabul edilebilmesi için mal rejimi devamında ilgiliye ödemenin yapılması gerekmektedir. Mal rejimi öncesinde ya da mal rejimi

¹²³ Cevdet Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, 14. Baskı, Beta Yayınevi A.Ş., İstanbul, 2016, s. 847.

¹²⁴ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 134.

¹²⁵ Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 142; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 133.

¹²⁶ Esra Bahar Kaya, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminden Doğan Mal Gruplarında Konjonktürel ve Endüstriyel Değer Artışı”, *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5, S.1, İstanbul, 2023, s. 189.

¹²⁷ Bir ödemenin hangi mal grubundan karşılanmış ise karşılığında elde edilen ürünün veya diğer şeylerin o mal grubuna dahil olmasına *ikame ilkesi* denilmektedir.

sonrasında yapılan ödemeler edinilmiş mal olarak kabul edilmeyecektir. Mal rejimi sona ermeden önce ilgili ödeme için kuruma başvuru yapılmış ve kurumca bu başvuru onaylanmış ise mal rejimi sona ermiş olsa yapılan ödeme edinilmiş mal olarak kabul edilmelidir¹²⁸. TMK m. 228’de bu tarz ödemelerin toplu şekilde yapılması halinde kendine özgü bir paylaşım metodu öngörülmüştür. Gerçekten de kanun maddesi incelendiğinde tasfiye esas alınan hesaplama yönteminin kendine özgü bir hesaplama olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemizde bu tarz ödemelere emekli ikramiyesi bazı kurum ve kuruluşlar tarafından kurulan sandıklar (*Oyak, Banka...*) ve özel kurum ve kuruluşlarca yapılan hayat sigortası bireysel emeklilik tarzı ödemeler ile kıdem tazminatı¹²⁹ ödemeleri örnek olarak gösterilebilir¹³⁰. Bu tarz ödemeler de TMK m. 228 ‘e göre paylaşımında TRHA 2010 tablosu esas alınmalı PMF tablosu esas alınmamalıdır¹³¹.

1.3.2.3. Çalışma Gücünün Kaybı Nedeniyle Ödenen Tazminatlar

TMK m. 219’un ilk bendinde sayılan üçüncü edinilmiş mal örneği çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlardır. Bu bağlamda burada bahsedilen tazminat çalışma gücü kaybı nedeniyle tazminat hukuku kapsamında kusurlu ve/veya kusursuz tazminat hükümleri çerçevesinde hak ettiği maddi tazminattır¹³². TMK m. 220 hükmü gereğince manevi tazminatların kişisel mal olduğu açık bir biçimde ifade edilmiştir. Kanunda sayılan istisnalar haricinde mal grubu değişikliği yapılamayacağından kanunun emredici hükmü gereğince manevi tazminat kişisel olarak kalacaktır. Kanun koyucunun bu madde de bahsettiği tazminat maddi hukuk anlamında maddi tazminattır¹³³. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatların da mal rejiminin tasfiyesine konu edilmesi için tasfiye anında mevcut olmalı ya da tazminat ile başka bir mal alınmış olmalıdır¹³⁴.

¹²⁸ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 346.

¹²⁹ Haluk Hadi Sümer, **İş Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 23. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 127.

¹³⁰ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 312.

¹³¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 141.

¹³² Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 347; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 147.

¹³³ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 176; Erdem/ Makaracı Başak, s. 286.

¹³⁴ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 347.

1.3.2.4. Kişisel Mallarının Gelirleri

TMK m. 219'un ilk bendinde sayılan dördüncü edinilmiş mal örneği kişisel mallarının gelirleridir¹³⁵. Kişisel malların kendisinin ve ikame değerlerinin kişisel mal statüsünde olması tasfiyeye konu olmamasına rağmen kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal sayılarak tasfiyeye konu edilmesi kanun koyucunun açık bir iradesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Esasında 4721 s. TMK kanunlaşma aşamasında bu madde kapsamında kişisel mallarının gelirlerinin kişisel mal olarak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı görüşü belirtilmiş ise de iktibas edilen kanun olan İsviçre Medeni Kanununda da (ZGB) kişisel mallarının gelirlerinin kişisel mal sayılmadığı, edinilmiş mal olarak kabul edildiği bu bağlamda bu yapının ve kabulün kanun sistematigine daha uygun olduğundan bahsedilerek kişisel mallarının gelirlerinin edinilmiş mal olarak kabul edilerek kanunlaşmıştır¹³⁶. Kişisel mallarının gelirlerinin edinilmiş mal olması konusu somut norm denetime tabi tutulmuş ve Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptal davası açılmıştır. Kayseri 5. Aile Mahkemesi tarafından kişisel mallarının gelirlerinin Anayasanın 2. ve 35. Maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan başvuruyu değerlendiren Anayasa Mahkemesi bu bentteki düzenlemenin malikin kişisel malların gelirleri üzerindeki mülkiyet hakkını tamamen ortadan kaldırmadığını ve bu tarz düzenlemeler de kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğu nedenleri ile Anayasaya uygun bulmuş ve Kayseri 5. Aile Mahkemesi tarafından yapılan başvurunun reddine karar vermiştir¹³⁷. Kişisel mal geliri olarak her türlü ürün dahildir. Bu ürünler doğal ürünler olabileceği gibi hukuki üründe olabilir¹³⁸. Bu kapsamda bir kişinin evlenmeden önce almış olduğu tarla niteliğindeki bir taşınmaza evlenip mal rejiminin devamı sırasında ürün ekmesi ve bu ürünün çıkıp kendi halinde bir eşya haline gelmesi halinde bu yeni ürün edinilmiş mal statüsündedir. Yine ailesinin kendisine verdiği kişisel mal statüsünde olduğu tartışmasız taşınmazı mal rejiminin devamı sırasında kiraya vermesi halinde elde edilen kira bedeli de bir edinilmiş maldır. Faizde bir hukuki ürün olup kişisel maldan elde edilen faiz edinilmiş mal olarak kabul edilmelidir¹³⁹. Faizin net miktarı dikkate alınmalı paranın enflasyon

¹³⁵ Nevzat Koç, "Eşler Arasındaki Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesinde Kişisel Malların Gelirleri", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, İstanbul, 2015, s. 157.

¹³⁶ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 179.

¹³⁷ Anayasa Mahkemesi, 14.12.2016, 36/187, **Kaynak:** <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, **e.t.:** 05/10/2024 "Sonuç olarak itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırı bulunmayarak iptal talebinin reddine karar verilmiştir."

¹³⁸ Zevklier/ Cumahioğlu/ Acabey, s. 148; Koç, s. 162.

¹³⁹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 178.

karşısında değer kaybı hesaplanarak faizden düşülmeli bu kapsamda kalan para edinilmiş mal olarak tasfiyeye konu edilmelidir. Bunun yanı sıra ecrimisil, şirket payından elde edilen temettü (*kâr payı*) fikir haklarından elde edilen kazançların hepsi ilk başta kişisel mal olsa da mal rejiminin devamı sırasında gelir getirmekte ise edinilmiş mal olarak kabul edilmeli ve paylaşıma tabi tutulmalıdır. Mal rejimi hukukumuzda her ne kadar sınırlı sayıda ve imkânda olsa da TMK m. 221’de “*Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler*” emredici hükmü gereği taraflar kişisel malların gelirlerini edinilmiş mal sayılmayacağını kararlaştırabilirler¹⁴⁰.

1.3.2.5. Edinilmiş Malların Yerine Geçen Değerler

TMK m. 219’un ilk bendinde sayılan beşinci edinilmiş mal örneği edinilmiş malların yerine geçen değerlerdir¹⁴¹. Bir mal hangi değerden elde ediliyorsa elde edilen yeni şey de eski şeyin devamı sayılmakta ve o mal grubunda yer almaktadır. Eğer ki bir mal edinilmiş mallardan elde edilen gelir vb. başka bir şekilde elde edilmiş ise bu mal da edinilmiş mal olarak kabul edilmektedir¹⁴². Yukarıda belirttiğimiz üzere sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler ikame ilkesinin bir istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu istisnada esasen kişisel maldan yapılan ödemenin edinilmiş mal sayılmasına yönelik bir istisnadır. Yalnız edinilmiş maldan bir eşyanın satılarak veya başka şekilde paraya çevrilerek eşin kendi kullanımına özgü bir eşya edinmesi durumunda bu eşya TMK 220 gereği her ne kadar kişisel mal olarak değerlendirilse bile bu mala harcanan değer kişisel malda denkleştirme esası gereği tasfiye hesaplamalarında dikkate alınmalıdır¹⁴³.

1.3.3. Kişisel Mallar

TMK m. 220 kanuna göre kişisel malları sınırlayıcı bir şekilde tanımlamıştır¹⁴⁴. TMK m. 221 ise esasında edinilmiş mal olan iki mal çeşidini tarafların anlaşma yaparak kişisel mal olarak sayabileceklerini belirtmiştir¹⁴⁵. Bu kapsamda TMK m. 220 de sayılmayan ve TMK m. 221 ‘de sayılan malların sözleşme ile kişisel mal olarak kabul

¹⁴⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 356.

¹⁴¹ Akçaal, s. 184; Erdem/ Makaracı Başak, s. 287.

¹⁴² Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 349; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 151.

¹⁴³ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 331.

¹⁴⁴ Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 152; Şeker, s. 44.

¹⁴⁵ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 355-356; Erdem/ Makaracı Başak, s. 280-281.

edilmesinden başka herhangi bir mal kişisel mal olarak sayılamayacaktır¹⁴⁶. Kişisel mallara ilişkin düzenlemeler kanunumuzda emredici hüküm olarak değerlendirildiğinde taraflar kendi istekleri ile başkaca kişisel mal statüsü oluşturamazlar. Kişisel mallar

tasfiyeye konu edilemeyip mülkiyete sahip eşin kendi malvarlığı değerinde yerini almaya devam edecektir. TMK m. 221 kişisel malları dört bent halinde saymıştır. Aşağı kısımda kişisel mallar incelenecektir.

1.3.3.1 Eşlerden Birinin Yalnız Kişisel Kullanımına Yarayan Eşya

TMK m. 220 maddesi ilk kişisel mal olarak eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşyayı kabul etmiştir. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya konusunda en genel örnek erkeklerin tıraş seti ile kadınların makyaj malzemeleridir. Tarafların hobi olarak kendi kullanımlarına konu ürünlerde genel manada bu kapsamda değerlendirilebilir¹⁴⁷. Şahsi kanaatimizce kişisel kullanımına yarayan eşya taşınır bir eşya olması gerekmektedir. Gençcan ise duruma göre taşınmazında bu manada değerlendirilebileceği görüşündedir¹⁴⁸. Taraflardan birinin kişisel kullanımına yarayan eşya satılarak yerine başka bir ürün alınması durumunda bu eşya da ikame ilkesi kapsamında kişisel mal olarak değerlendirilmelidir.

1.3.3.2 Mal Rejiminin Başlangıcında Eşlerden Birine Ait Bulunan veya Bir Eşin Sonradan Miras Yoluyla Ya Da Herhangi Bir Şekilde Karşılıksız Kazanma Yoluyla Elde Ettiği Malvarlığı Değerleri

Kanun maddesine bakıldığında üç farklı kişisel mal grubunun düzenlendiği görülmektedir. Bu durumlardan ilki mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan malvarlığı değeridir. Gerçekten de hukukumuzda bir malın edinilmiş sayılması için kural olarak mal rejimi esnasında edinilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda daha evlenmeden ya da mal rejimi sözleşmesi yapmadan (*eşlerin ilk başta başka bir seçimlik mal rejimi seçtiği hususu durumlarında*) önce edindikleri mallar kendi kişisel mallarıdır. Bu duruma örnek vermek gerekirse evlenmeden önce kendisine ait bir otomobil evlendikten sonra kişisel mal statüsünde olmaya devam edecektir¹⁴⁹. Kanun

¹⁴⁶ Biçimli, s. 38; Erdem/ Makaracı Başak, s. 281.

¹⁴⁷ Alperen Şahin, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halinde Değer Artış Payı ve Artık Değere Katılma”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çankaya Üniversitesi SBE, Ankara, 2023, s. 17; Acabey, **İspat Kuralları**, s. 513.

¹⁴⁸ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 341.

¹⁴⁹ Erdem/ Makaracı Başak, s. 279; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 345.

maddesinde kişisel mal olarak düzenlenen ikinci durum ise bir eşin sonradan miras yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleridir¹⁵⁰. Taraflar evlendikten sonra taraflara miras kalabilmektedir. Bu durum çok olağan bir durum olup uygulamada sık sık karşılaşılmaktadır. Kalan mirasta kanun gereği kişisel maldır. Burada mirasın doğuş şekli önemli değildir. Hukukumuzda yasal mirasçılık ve iradi mirasçılık olarak iki çeşit mirasçılık şekli bulunmaktadır¹⁵¹. Bu iki durumda da tarafa bir mal kalmış ise bu mal kişisel maldır¹⁵². Yukarıda da belirttiğimiz üzere ölünceye kadar bakma akdi bir akit yani sözleşme olması bir mirasçılık durumu olmaması nedeniyle diğer koşulları da olması kaydıyla kişisel mal değil edinilmiş mal olarak değerlendirilmelidir¹⁵³. Kanun maddesinde düzenlenen üçüncü kişisel malvarlığı değeri ise herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleridir¹⁵⁴. Bu durum uygulamada genellikle bağış olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim taraflardan birisini çok seven hala, amca, dayı, teyze veya çocukken komşuları olan yaşlı insanlar taraflara karşı besledikleri sevgi amacıyla birtakım bağışlarda bulunabilirler. Bilindiği üzere kural olarak bağış iki taraflı ancak tek tarafa borç yükleyen bir hukuki işlemdir. Kendisine bağış yapılan eş elde ettiği malvarlığı değerini karşılıksız kazanım yoluyla elde ettiğinden bağışlanan malvarlığı değeri hukuki anlamda bir kişisel maldır. Hukukumuzda bir sözleşme tipi olan ivazlı mirastan feragat sözleşmesinde sözleşmeyi yapan taraf ivaz karşılığı miras hakkından feragat ettiğinden ve miras hakkına binaen elde edilen malvarlığı değerleri bir kişisel mal olduğundan bu durumda mirastan feragat sözleşmesinde elde edilen ivazda ikame ilkesi gereği bir kişisel mal olacaktır. Yine düğünlerde takılan ziynet eşyaları da kural olarak bağış olduğundan bu durumda bu mallarda kişisel mal olarak değerlendirilmelidir. Yalnız burada şu hususa dikkat etmek gerekir. Yargıtay eski kararlarında ziynet eşyaları kime takılırsa takılsın (*aksine bir örf ve adet kuralı bulunmaması halinde*) kadının kişisel malı olarak kabul etmekteydi¹⁵⁵. Yargıtay'ın yeni uygulamasında kadına özgü ziynet eşyaları kadının erkeğe özgü olanlar erkeğin diğer ziynet eşyaları kadına ve/veya erkeğe takıldığı ispatlanmadığında

¹⁵⁰ Acabey, **İspat Kuralları**, s. 516; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 352.

¹⁵¹ Zahit İmre/ Hasan Erman, **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 13. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2017, s. 12; Mustafa Dural/ Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, 13. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019, s. 5-6.

¹⁵² Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 349.

¹⁵³ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 206; Acabey, **İspat Kuralları**, s. 517.

¹⁵⁴ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 352; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 157-258.

¹⁵⁵ Orkun Tat, "Yargı Kararları Işığında Ziynet Eşyalarının Aidiyeti Üzerine Bir Değerlendirme", **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 18, S. 204, e.t.: 29/04/2025, <https://www.jurix.com.tr/article/35951?u=232185&c=1>, s. 101-102.

tarafların paylı mülkiyetinde sayılmaktadır¹⁵⁶. Bu görüş şahsi kanaatimizce hukuka ve adalete daha uygun bir karardır. Bu nedenle kadına özgü olan ve/veya kadına takıldığı ispat edilen malvarlığı değerleri kadının kişisel malı iken erkeğe özgü olan ve/veya erkeğe takıldığı ispat edilen malvarlığı değerleri erkeğin kişisel malı olacaktır¹⁵⁷.

1.3.3.3 Manevi Tazminat Alacakları

TMK m. 220 maddesi üçüncü kişisel mal olarak manevi tazminat alacaklarını saymıştır¹⁵⁸. Manevi tazminat talepleri karşı tarafça kabul edilmedikçe başkasına devredilemeyeceği gibi tarafın hayatta iken öne sürmediği bir manevi tazminat alacağı istemini mirasçıları murisin vefatından sonra da ileri süremez. Manevi tazminat taraf ile sıkı sıkıya bağlı bir istem olup tarafın şahsında gerçekleştiğinden bu istem nedeniyle meydana gelen alacağın kişisel mal olarak kabul edilmesi şahsi kanaatimizce de yerindedir. Burada dikkat edilecek bir diğer husus da manevi tazminat isteminin haksız fiil veya sözleşmeden kaynaklanmasının hiçbir önemi bulunmamaktadır¹⁵⁹.

1.3.3.4 Kişisel Mallar Yerine Geçen Değerler

TMK m. 220 dördüncü kişisel mal olarak kişisel mallar yerine geçen değerlerden elde ettiği malvarlığı değerlerini saymıştır. Bu durum aslında edinilmiş mallarda bahsettiğimiz edinilmiş malların yerine geçen değerlerin edinilmiş mal olarak sayılmasına ilişkin ikame kuralının kişisel mallar için uygulanması olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶⁰. Gerçekten de ikame ilkesinin yansıması olarak karşımıza çıkan kişisel mallar yerine geçen değerlerin kişisel mal olarak sayılması kanunun sistematığına gayet uygundur. Bu bağlamda edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanmaya başlamadan alınan bir mal her ne suret ile elden çıkmış olursa onun yerine geçen değer kuralı olarak kişisel mal sayılacaktır¹⁶¹. Kişisel malın elden çıkmasının rızaya bağlı olup olmamasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır.

¹⁵⁶ Yargıtay HGK, 04/03/2020, E: 3-1040, K: 240, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 03/11/2024 “...Kadına özgü ziynet eşyaları; eşler arasında aksine bir anlaşma veya bu konuda yerel bir âdet bulunmadıkça evlilik sırasında kim tarafından hangi eşe takılmış olursa olsun kadın eşe bağışlanmış sayılır ve artık onun kişisel malı niteliğini kazanır...”

¹⁵⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 214. (Yazarlarda aynı görüştedir.)

¹⁵⁸ Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 159; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 294.

¹⁵⁹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 279.

¹⁶⁰ Acabey, **İspat Kuralları**, s. 522; Erdem/ Makaracı Başak, s. 280.

¹⁶¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 353.

1.3.3.5 Sözleşme ile Kişisel Mal Sayılabilecek Malvarlığı Değerleri

TMK m. 220 uyarınca dört fıkra da sayılan kişisel malların yanı sıra kanun koyucu mal rejimi devamı süresince iki grup malvarlığı değerini de kişisel mal olarak tarafların kabul edebileceğini belirlemiştir¹⁶². TMK m 221’e bakıldığında ilk fıkra da “*Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle, bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler.*” şeklinde düzenlemiştir. Öncelikle bu durumda bir malvarlığını kişisel mal olarak kabul edebilmek için bunun kesinlikle geçerli bir mal rejimi sözleşmesi ile kabul edilmelidir. Kanun maddesinde geçen “...sebebiyle doğan...” ifadesi bir takım yanlış anlaşılmalara sebebiyet vermektedir. Kanun koyucunun burada kastetmek istediği şey mesleğin icrası ya da işletmenin faaliyeti sebebiyle elde edilen değeri yani kazancı değil bu meslek ya da işletme devamı için gerekli malvarlığı değerleri kasıt etmektedir. Aksine kabul edinilmiş mallara ilişkin rejimi uygulanamaz haline getirecektir¹⁶³. Burada kanun koyucunun amacı özellikle ölüm nedeniyle sona erme halinde eşini kaybeden eşin bir de eşinin diğer mirasçıları ile kendi işine ilişkin malvarlığı değerleri kaybetmesi halinin sağ kalan eşe sıkıntılar sebebiyet verecek olmasıdır¹⁶⁴.

Kanun metninde ikinci olarak sayılan edinilmiş malın kişisel mal sayılacağı durum “...mal rejimi sözleşmesiyle kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler...” şeklinde ki düzenleme ile kişisel malların gelirlerinin kişisel mal sayılabileceği hususudur. Kişisel bir malın gelirinin kişisel mal olarak kabul edilebilmesi hususu şahsi kanaatimizce yerinde bir düzenlemedir¹⁶⁵.

1.4. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Erme Halleri

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme halleri TMK m. 225’de düzenlenmiştir. Kanun maddesine detaylı olarak bakıldığında ilk fıkra da iki adet kendiliğinden sona erme hali varken ikinci fıkra da ise üç adet mahkeme kararıyla sona erme hali düzenlenmiştir¹⁶⁶. Kanun koyucu TMK m. 225/1’ de eşlerden birinin ölümü

¹⁶² Midyat, s. 61; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 294.

¹⁶³ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 289.

¹⁶⁴ Özge Kuru, “Bir Mesleğin İcrası veya İşletmenin Faaliyeti Sebebiyle Doğan Edinilmiş Mal Olması Gereken Malvarlığı Değerlerinin Sözleşme ile Kişisel Mal Haline Getirilmesi”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.3, İstanbul 2016, s. 123.

¹⁶⁵ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 387.

¹⁶⁶ Miray Özer Deniz, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi”, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 25.

veya tarafların başka bir mal rejimi kabul etmeleri halinde mal rejiminin kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. Kendiliğinden sona erme halinin ilki eşlerden birinin ölüm halidir¹⁶⁷. Mal rejimini eşlerden birisinin ölüm anında sona ermektedir¹⁶⁸. Ölümün her zaman maddi bir şekilde (cesetle) tespiti mümkün olamamaktadır¹⁶⁹. Bu durumlar için kanun koyucu ölüm karinesi ve birlikte ölüm karinesi ve gaiplik karinesi olmak üzere üç adet karine getirmiştir¹⁷⁰. Birden fazla kişinin hangisinin önce öldüğünün tespit edilememesi halinde birlikte ölüm karinesi uygulama alanı bulacaktır. TMK m. 29 gereğince taraflardan hangisinin önce öldüğü tespit edilemez ise her iki eşte aynı anda ölmüş kabul edilecektir¹⁷¹. TMK m. 31’ de düzenleme bulan ölüm karinesinde ise bir kimsenin ölümüne kesin gözle bakılır şekilde kaybolması ve cesedinin bulunamaması halini düzenlemiştir¹⁷². Gerek ölüm karinesi gerek ise birlikte ölüm karinesi adi karineler olup aksi her türlü delil ile ispatlanabilir¹⁷³. Ölüm, TMK m. 29’da düzenleme bulan birlikte ölüm karinesi ile TMK m. 31’de düzenleme bulan ölüm karineleri halinde mal rejimi kendiliğinden sona ermektedir¹⁷⁴. Ölüm ile ilgili kanunumuzda düzenlenen üçüncü karine ise gaiplik karinesidir. Gaiplik kanunda ki yazan diğer şartların gerçekleşmesi kaydıyla bir kişinin ölüm tehlikesi içinde kaybolması ya da kendisinden uzun süredir haber alınamaması halinde (kişinin) ölmüş olabileceğine karar verilmesi hali olarak tanımlanabilir¹⁷⁵. TMK m. 32 /1’ e bakıldığında bir kişinin gaip olarak sayılması için ya ölüm tehlikesi içinde kaybolmalı ya da kendisinden uzun süre haber alınmamalıdır. Bu iki durum birbirinden farklıdır. Kanunda aradaki bağlaç veya olması bu durumun göstergesidir. TMK m.33 uyarınca bir kişinin ölüm tehlikesi halinde kaybolması halinde bir yıl haber alınamaz ise istem halinde gaiplik kararı verilebilmektedir¹⁷⁶. İkinci ihtimalde ise gaipliği istenilen kişinin kaybolmasının

¹⁶⁷ Kübra Kartal, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Dava Zamanaşımı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çag Üniversitesi SBE, Mersin 2022, s. 58

¹⁶⁸ Elvan Akdoğan Arslan, “Gaiplik Kararının Türk Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2022, s. 82; Sena Başpınar, “Türk Medeni Hukuku ve İslam Hukukunda Gaiplik”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2019, s. 77.

¹⁶⁹ Ayşe Arat, “Gerçek Kişilerde Kişiliğin Sona Ermesi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, C. 9, S. 1-2, Konya 2006, s. 263.

¹⁷⁰ Akçaal s. 56.

¹⁷¹ Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s. 249; Arat, s. 264.

¹⁷² Akçaal, s. 56; Arat, s. 263.

¹⁷³ Akçaal, s. 57.

¹⁷⁴ Emre Köroğlu, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimini Sona Erdiren Sebepler ve Bu Mal Rejiminin Sona Erme Anı”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 1, Kayseri 2016, s. 230.

¹⁷⁵ Hüseyin Tokat, “Gaipliğin Aile Hukuku Yönünden Sonuçları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 2, Konya 2017, s. 527; Akçaal, s. 57.

¹⁷⁶ Arat, s. 267; Tokat, s. 528-529; Akçaal s. 57.

üzerinden beş yıl geçmesi halinde istem üzerine gaiplik kararı verilebilmektedir¹⁷⁷. Gaiplik halinde mal rejiminin sona erip ermeyeceği hususu öğretide tartışmalıdır¹⁷⁸. Bir görüşe göre gaiplik kararı verilmesi ile mal rejimi kendiliğinden sona ermeyip gaiplik kararı ile birlikte evliliğin feshine ilişkin bir kararda alınması ve bu kararın kesinleşmesi gerektiği yönündedir¹⁷⁹. Bu durumda mal rejimi evliliğin feshi istemi tarihinde son bulacaktır¹⁸⁰. Diğer bir görüşe göre ise alınan gaiplik kararının kesinleşmesi ile birlikte gaipliğe neden olan olayı gerçekleştirdiği tarihten itibaren mal rejimi sona erecektir¹⁸¹.

TMK m. 225/2 'de üç halde yasal mal rejiminin sona ereceği düzenlenmiştir. Bu haller evliliğin iptali ya da boşanma sebebiyle¹⁸² sona erme ve olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığına geçiş halleridir¹⁸³. Bu durumlarda mal rejiminin tasfiyesi için alınacak sona erme anı davanın açılma anıdır. Bu durum tasfiyeye girecek veya girmeyecek malların tespiti için önemlidir.

1.5. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesine İlişkin Davalarda Alacak Hakları

1.5.1. Artık Değere Katılma Alacağı

TMK' de edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak belirlenmiştir. Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşe tanınan mal rejimi alacakları olarak artık değere katılma alacağı ve değer artış payı alacağı tanınmıştır. 743 s. TKM döneminde Yargıtay uygulaması gereği katkı payı alacağı bulunmaktaydı. Bu alacak 4721 s. kanun döneminde ise değer artış payına benzerlik göstermekte idi¹⁸⁴. Ancak eski kanunda olmayan yeni bir alacak kalemi olarak hukukumuza giren artık değere katılma alacağı yeni kanunun en önemli değişikliklerinden birisidir¹⁸⁵. Artık değer TMK'nin m. 231 düzenlenmiştir. Madde metnine bakıldığında artık değer; her bir eşin kişisel malı ile edinilmiş malı birbirinden ayrıldıktan sonra edinilen mallara ilişkin borçlar çıkarılıp,

¹⁷⁷ Arat, s. 268; Tokat, s. 530; Akçaal s. 57-58.

¹⁷⁸ Başpınar, s. 79; Akdoğan Arslan, s. 85.

¹⁷⁹ Ali İhsan Özügür, **Mal Rejimleri**, Genişletilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 52; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 287.

¹⁸⁰ Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 287.

¹⁸¹ Tokat s. 560; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 495; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 311.

¹⁸² Biçimli s. 51-52.

¹⁸³ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 366; Zeytin, **Mal Rejimleri**, s. 288.

¹⁸⁴ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 465.

¹⁸⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz'a göre 4721 s. TMK'nin en radikal yeniliği/ değişikliği artık değere katılma alacağıdır. bkn. Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 465.

denkleştirme alacağı ve diğer eklenecek değerler eklendikten sonra ortaya çıkan değer olarak tanımlanmıştır¹⁸⁶. Artık değere katılma alacağının oluşması için eşin katkıda bulunmuş olması aranmayacaktır¹⁸⁷. Kural olarak mal rejimi devam ederken elde edilen sahip olunan malda borçlar çıktıktan sonra geriye kalan artık değerde başka bir şeye gerek kalmaksızın artık değere katılma alacağı oluşacaktır¹⁸⁸. Ayrıca artık değere katılma alacağının oluşması için alacak muaccel hale gelmelidir. Yani mal rejimi kanunda belirtilen hallerden birinin gerçekleşmesi ile sona ermesi gerekmektedir. Eğer mal rejimi sona erdiğinde eşlerin herhangi bir malvarlığı bulunmaması ya da borçların fazla olması nedeniyle artık değerın sıfır ya da negatif yani eksi çıkması durumunda artık değer bulunmadığı kabul edilir ve katılma alacağı bu durumda oluşmayacaktır. Artık değerin hesaplaması, edinilmiş malların, rejimin sona erdiği tarihte mevcut olan malların tasfiye yani karar zamanında ki durumları dikkate alınarak karar tarihi itibarıyla tespit edilen sürüm değeri üzerinden yapılacaktır¹⁸⁹. Kanunda da açıkça karar tarihi itibarıyla oluşan değerden bahsedilse de uygulamada bu durum bilirkişi raporu ile tespit edildiğinde ve karar da o tespitten sonra verildiğinde karar tarihine en yakın tarih olarak uygulanmaktadır.

1.5.1.1. Artık Değere Katılma Alacağına İlişkin Özel Durumlar

Artık değere katılma alacağına ilişkin özel durumlar bulunmaktadır. Tezimizin bu kısmında özel düzenlemeler incelenecektir.

1.5.1.1.1. TMK m. 229 Gereğince Eklenecek Değer

Artık değere katılma alacağında artık değer hesabında eklenecek değerler hesaba katılır. Bu kapsamda eklenecek değerler TMK m. 229’da düzenlenmiştir. TMK m. 229 eklenecek iki farklı kalem belirtilmiştir¹⁹⁰. Eklenecek ilk kalemde belirtilen değer karşılıksız kazandırma değildir. Ancak her karşılıksız kazandırma eklenecek değer sayılmaz. TMK m. 229 ‘a bakıldığında karşılıksız kazandırmanın tasfiyede artık değer hesaplanmasına konu edilebilmesi için mal rejimi sona ermeden bir yıl içinde yapılmış

¹⁸⁶ Özdamar ve diğerleri, s. 87; Midyat, s. 111.

¹⁸⁷ Yargıtay 8. HD., 28/11/2018, E.14830, K.19410, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 13/11/2024 “...Katılma alacağı, Yasa’dan kaynaklanan bir hak olup, bu hakkı talep eden eşin gelirinin olmasına veya söz konusu mal varlığının edinilmesine, iyileştirilmesine ya da korunmasına katkıda bulunulmasına gerek yoktur.”

¹⁸⁸ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 566-567.

¹⁸⁹ Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 198.

¹⁹⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 422.

olması gerekmektedir¹⁹¹. İkinci koşul bu karşılıksız kazandırmada diğer eşin rızası olmaması gerekmektedir¹⁹². Diğer eşin rızası varsa bir yıl içinde yapılmış olsa bile bu değer artık değer hesabında dikkate alınmayacaktır. Üçüncü koşul ise olağan hediyeler dışında yapılan karşılıksız kazandırmalar bu kapsamdadır¹⁹³. Olağan hediyeler kapsam dışındadır¹⁹⁴. TMK m. 229 eklenecek iki farklı kalemde ikincisi mal rejimin devamı ve diğer eşin alacağını azaltmak için yapılan kasti devirlerdir. Bir eşin, diğer eşin katılma alacağını azaltmak için devir yaptığı hususuna ilişkin açılan davalarda bu durumun tespiti için Yargıtay birtakım fiili karineler geliştirmiştir. Bu kıstaslar hayatın olağan akışı kavramı değerlendirilerek ortaya çıkan sonuç olarak belirtilmektedir. Bu fiili karineler şu şekildedir. Boşanma kararı alınması ya da davası açılmasından ve yahut ayrı yaşamaya başlanmasından hemen önce devir ve intikallerin yapılmış olması¹⁹⁵, devreden eş ile devralanın akraba ve yahut yakın arkadaş ilişkisinin bulunması, fiiliyatta yani yaşamda devir için herhangi bir haklı neden bulunmaması, devir alan kişinin devraldığı yeri alacak maddi güce sahip olmaması, normalden çok düşük değere satış yapılması gibi¹⁹⁶. Her türlü devir TMK m. 229 kapsamında eklenecek değer olarak değerlendirilemeyecektir. Mülkiyet üzerinde olan eş, edinilmiş bir malı diğer eşin rızası ile kanunda belirtilen şartlar gerçekleşmeden devretmiş olabilir. Hayatın olağan akışı içerisinde bu tür devirlere de sıklıkla rastlanmaktadır. Bu tarz durumda devredilen malın değeri mevcut ya da başka bir mal elde edilmiş ise ikame ilkesi kapsamında mal rejimin tasfiyesine dahil edilmelidir. Bu devredilen malın değeri aile ekonomisi içerisinde harcanmış ve para bitmiş ise mal rejimi sona erdiğinde elde olmayan mallar tasfiyeye konu edilemeyeceğinden bu mal (veya değeri) tasfiye konu edilemeyecektir. Ne var ki bu durumun titizlikle irdelenmesi ve değerlendirilmesi yapılmalıdır. Devir edilen malın değerinin çok yüksek olması ancak ailenin sosyal statü içerisinde bu tarz yüksek miktarda harcama yapılması hayatın olağan akışı içerisinde olmadığının tespit edilmesi halinde mal veya değeri hesaplama dahil edilmelidir.

¹⁹¹ Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 200.

¹⁹² Erdem/ Makaracı Başak, s. 310; Midyat, s. 101.

¹⁹³ Erdem/ Makaracı Başak, s. 310.

¹⁹⁴ Yapılan karşılıksız kazanma mal rejimi devamı esnasında yapılmalıdır. Yani boşanma davası açılıp dava boşanma ile sonuçlanırsa ve dava devam ederken devir yapılmış ise dava konusu yapılamaz.

¹⁹⁵ Yargıtay 8. HD., 31/05/2018, E:4082, K:13469, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 15/11/2024 “...Tasfiyeye konu her iki taşınmazın da, boşanma dava tarihinden yaklaşık 5,5 ay önce **15.11.2011 tarihinde aynı gün davalı eşin kardeşi olan diğer davalı ...'ye tapuda satış yoluyla devredildiği anlaşıldığına göre, yapılan devirlerin davacının katılma alacağını azaltma kastıyla yapıldığının kabulü gerekir.**”

¹⁹⁶ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 505.

1.5.1.1.2. TMK m. 241'in Uygulanması

Yukarıda da belirtildiği üzere eşlerden biri veya her ikisi yahut mirasçıları diğer tarafın mal rejiminden kaynaklanan istem haklarını engellemek amacıyla kendi mülkiyetinde bulunan malvarlıklarını üçüncü kişilere devretmektedirler. Bu durumda davacı taraf TMK m. 229 gereğince eklenecek değer olarak bunu isteyebilir ve tasfiyeye dahil olmasını sağlayabilir. Ne var ki üzerinde herhangi bir malvarlığı bırakmayan ve devir sağlayan eş, TMK m. 229 gereğince eklenecek değer kapsamında bu alacağın tasfiyeye konu edilmesi karşı tarafça davanın kazanılması halinde dahi alacak sahibinin alacağına kavuşmasını engellemektedir¹⁹⁷. Bilindiği üzere hukukumuzda kural olarak borç nedeniyle hürriyeti kısıtlayıcı ceza verilmemektedir. Bu duruda kötünietli olarak devreden tarafın karşı tarafa alacağını vermemekte ve aynı zamanda devrettiği malı kendisi kullanmaya devam ettiği de uygulamada karşılaşılan bir durumdur. Bu durumda alacaklı eşin korunması için yasal şartları olduğu takdirde üçüncü kişilere dava açılabilmesi ve alacağın tahsilinin sağlanabileceği kanunumuzca hüküm altına alınmıştır¹⁹⁸. Kanun maddesine bakıldığında üçüncü kişilere dava açılması için birtakım kurallar getirilmiş, hak ve menfaat dengesi kapsamında gerek davacı eş ya da mirasçıları ile davalı üçüncü kişi ya da kişilerin hakları korunmuştur¹⁹⁹. Kanun maddesine bakıldığında ilk şart borçlu eşin malvarlığı ya da terekesi katılma alacağını karşılamaması aranmaktadır²⁰⁰. Burada karşılığı alamama durumu tasfiye davası açılıp açılan davanın karara çıkıp karar kanun yolu aşamalarından geçtikten sonra kararın kesinleşmesi ve kesinleşen bu kararın daha doğru tabir ile ilamın alacaklı tarafça icraya konu edilmesi, takibin sonuçsuz kalması yani borçlu için aciz vesikası alınması ya da borçlunun hacze kabil malı olmadığının icra müdürlüğünce tespit edilerek tutanağa bağlanması gerekmektedir²⁰¹. Bu durum uzun bir süreç almaktadır. Kanun maddesinin devamında “...*Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçıların haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.*” denilmektedir. Burada bir yılı öğrenmeden kasıt borçlu için aciz vesikası alındığı ya da borçlunun hacze kabil

¹⁹⁷ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 780.

¹⁹⁸ Şerife Büşra Ümit Işık/ Muzaffer Şeker, “Türk Medeni Kanunu Madde 241 Hükmüne Göre Açılacak Davada Usuli Hususlar”, **Working Paper Series**, C. 2, S. 1, İstanbul 2021, s. 32; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 425.

¹⁹⁹ Sinan Okur, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağını Borçlu Eşten veya Borçlu Eşin Mirasçılarından Tahsil Edemeyen Katılma Alacaklısı Eşin TMK m. 241’e Göre Üçüncü Kişilere Karşı Dava Hakkı”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 1, Kayseri 2016, s. 168-169.

²⁰⁰ Özdamar ve diğerleri, s. 113.

²⁰¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 537-538.

malı olmadığının icra müdürlüğünce tespit edilerek²⁰² tutanağa bağlandığı tarih anlaşılmalıdır²⁰³. Devamında her halde beş yıl denilerek bu davanın her halde beş yıllık süreye tabi oldukları hüküm altına alınmıştır. Uygulamada genellikle boşanma davası akabinde mal rejimi davaları bunda sonra icra takibi aşamaları gelişmekte ve mal kaçırın borçlu eşin aciz içerisinde olduğu tespit edilmektedir. Bu durum 8-10 yıl bazen 10 yıldan daha uzun da sürmektedir. Bu durumda 5 yıllık süre geçmektedir. Kanunda belirtilen süre hak düşürücü süre olduğundan mahkemece re ‘sen gözetilmekte ve yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilmektedir. TMK m. 241 detaylı olarak bakıldığında “... katılma alacağını karşılamadığı takdirde,” denilmiştir. Bu nedenle bazı görüş sahipleri değer artış payı alacağında bu kanun maddesinin uygulanamayacağı kanunun açıkça katılma alacağını karşılamadığı takdirde diyerek değer artış payını kanun dışında bıraktığını belirtmiş, diğer bir takım görüş sahipleri ise açıkça değer artış payının kanun dışında bırakılmadığından bahisle uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir²⁰⁴. Kural olarak mal rejiminin tasfiyesinde mallar mal rejiminin sona erdiği tarihteki durum, koşul ve nitelikleri değerlendirilerek sürüm değeri üzerinden hesaplama yapılarak tasfiyeye dahil edilirler. Eklenice değerde malı elden çıkarıldığı tarihteki durumu, niteliği, özelliği vb. durumları değerlendirilerek karar tarihindeki (*Yargıtay uygulamasına göre karara en yakın tarihteki*) sürüm değerinden hesaplamaya yani tasfiyeye dahil edilmelidir²⁰⁵. TMK m. 241 hükmünün koşulları oluşması halinde tenkis davasına da konu edilebilecek halleri bulunmaktadır. Bu durumda TMK m. 241 hükmünün tenkis alacağına önceliği bulunmaktadır. Bu nedenle eğer TMK m. 241 hükmü gereğince istemde bulunulmamış ise tenkis isteği diğer koşulların varlığı halinde hükmedilebilir²⁰⁶.

1.5.1.1.3. Denkleştirme Alacağı

TMK m. 230’da düzenleme bulan denkleştirme alacağı esasında eşlerin kendi malları arasında meydana gelen değer kaymasının önüne geçilmesi ve daha hakkaniyetli bir tasfiye yapılması için kanunumuza konulmuştur²⁰⁷. Gerçekten de TMK m. 230 bakıldığında denkleştirmenin eşlerin kendi kişisel mallarından edinilmiş mallarına veya

²⁰² Mehmet Kodakoğlu, **İcra ve İflas Hukuku**, 14. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2023, s. 112. (İcra İflas Hukuku)

²⁰³ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 784.

²⁰⁴ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 534.

²⁰⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 542.

²⁰⁶ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 777.

²⁰⁷ Gökhan Şahan, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Denkleştirme”, **ERÜHFD**, C. XIII, S. 1, Kayseri, 2018, s. 75.

edinilmiş mallarından kendi kişisel mallarına yapılması halinde gündeme geleceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle eşin kendi kişisel malından kişisel malına ya da edinilmiş maldan başka bir edinilmiş mala değer kayması halinde denkleştirme alacağı (istemi) gündeme gelmeyecektir. Uzun süren evlilikler ve hayat içerisinde bir eşin kendi kişisel malından edinilmiş bir mala ya da edinilmiş bir maldan kişisel bir mala katkı sağlanması yüksek ihtimallerdendir. Bu durumda bir değer kaymasının meydana gelmesi de kaçınılmazdır²⁰⁸. Bu değer kaymasının haksızlık oluşturmasının önüne geçilmesi için denkleştirme alacağı (istemi) kanunumuzda yerini almıştır. Öğretide; Gençcan²⁰⁹, denkleştirme alacağının mal grubunu bütün olarak özgüleme ilkesi ve baskın tercih ilkesinin olumsuz sonuçlara sebebiyet vermemesi açısından bu hükmün konulduğunu belirtmiştir. Denkleştirme alacağı, TMK m. 231 gereği artık değerın hesabında dikkate alınacağı belirtildiğinden tasfiyeden önce istenemeyecektir. Öğretide, denkleştirme alacağı (istemi) konusunda iki tartışma bulunmaktadır. Bu tartışmalardan ilki denkleştirme alacağının (istemi) mahkeme tarafından re 'sen dikkate alınıp alınamayacağı hususunda toplanmaktadır. Bir kısım görüş sahipleri artık değer hesabında denkleştirme alacağı da (istemi) olduğundan re 'sen dikkate alınması gerektiği görüşündedirler²¹⁰. Öğretideki diğer bir takım görüş sahipleri ise talepte bulunulmaması durumunda hesaplama yapılmasına engel olan bir niteliği bulunmadığından bahisle mahkeme tarafından re 'sen dikkate alınamayacağı görüşündedirler²¹¹. Öğretide tartışılan ikinci konu ise denkleştirme hükümlerinde uygulanacak formüle ilişkindir. Bir takım görüş sahipleri TMK m. 230/1 halinde klasik denkleştirme formülünün, 2. ve 3. fıkra kapsamında ise değişken/ olağanüstü denkleştirmenin uygulanmasını savunurken²¹² diğer bir takım görüş sahipleri ise kanun maddesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini fıkralar arasında bir ayırım olmadığını sabit yani klasik denkleştirmenin hakkaniyete aykırı olacağından bahisle tasfiye tarihindeki değer artışı ve azalışı dikkate alınarak oranlama yapılması suretiyle denkleştirme alacağının bulunması gerektiği yönündedir²¹³.

²⁰⁸ Sarı, s. 202.

²⁰⁹ Gençcan, s. 789.

²¹⁰ Mehmet Demir, "Türk Medeni Kanunu'na Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağı", **TBB Dergisi**, S:61, Ankara, 2005, s. 299; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 791.

²¹¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 554 ve orada zikredilen diğer yazarlar.

²¹² Mustafa Alper Gümüş, "**Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, Teori ve Uygulamada (TMK m.185-281)**", 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 365.

²¹³ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 556.

1.5.1.1.4. Artık Değerin Hesaplanmasında Borçlar

TMK m. 231’ de “...her eşin edinilmiş mallarının toplam değerinden bu mallara ilişkin borçlar çıkarıldıktan sonra...” denilmek suretiyle edinilmiş mallardan borçlar çıkarıldıktan sonra bulunacak değer olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda hesaplama yapılırken edinilmiş mallara ilişkin borçlar çıkarılmalıdır. Kişisel mallara ilişkin borçlar her mal grubuna ilişkin borçlar o mal grubuna ait olduğundan artık değer hesabında dikkate alınmayacaktır²¹⁴.

1.5.1.1.5. Artık Değere Katılma Oranı ve İstisnai Durumlar

Artık değere katılma oranına ilişkin düzenleme TMK m. 236’da düzenlenmiştir. Gerçekten de TMK m. 236 gereğince eşler kural olarak artık değer üzerinden yarısı oranında hak sahibi olacaklardır. Bu durum kural olmakla beraber kanunumuzda bu durumun istisnaları da düzenlenmiştir²¹⁵. Bu düzenlenmelerden ilki yine TMK m. 236/2 ‘de düzenlenen zina ya da hayata kast nedeniyle boşanma halidir. İkinci fıkra aslında TMK tasarı aşamasında bulunmamaktaydı bunun sebebi kaynak kanunda bu hükmün olmaması hususuydu. Adalet Komisyonunda görüşmeler esnasında²¹⁶ verilen bir önerge ile ikinci fıkra eklenmiştir²¹⁷. Kanunun bu maddesi sadece edinilmiş mallara katılma rejimi halinde uygulanmaktadır. Yine TMK m. 252’de bulunan ayrı bir düzenleme ile de paylaşımlı mal ayrılığı rejiminde de TMK m. 236’a çok benzerlik gösteren bir düzenlemedir. Diğer iki seçimlik mal rejiminde bu hususa ilişkin ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebebe dayalı artık değer azaltılması ya da kaldırılması için birtakım kurallar bulunmaktadır. Bu koşullardan ilki evliliğin TMK m. 161 düzenleme bulan zina ya da TMK m. 162’de düzenlenen hayata kast nedeniyle sona ermesi gerekmektedir²¹⁸.

Zina evli bir şahsın evlilik süresi içerisinde başka bir kişi ile cinsel ilişkide bulunması olarak tanımlanabilir²¹⁹. Öğretide eşlerden birinin kendi cinsiyle ilişkiye girmesi durumunun zinaya sebebiyet verip vermeyeceği hususu tartışmalıdır. Öğretide bir görüş zina için karşı cinsin aranması gerektiğini aynı cinsi ilişkinin haysiyetsiz hayat sürmeye

²¹⁴ Midyat, s. 131.

²¹⁵ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 435.

²¹⁶ T.C. Adalet Bakanlığı, Tutanaklarla Türk Medeni Kanunu, Türk Medeni Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, s. 694-700.

²¹⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 639.

²¹⁸ Ömer Uğur Gençcan, **Aile Mahkemesi Davaları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 898. (Aile Mahkemesi Davaları)

²¹⁹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 115.

dayalı boşanmaya sebebiyet vereceği görüşündedir²²⁰. Öğretide diğer bir görüş ise evlilik birliği içerisinde eşlerden birinin kendi cinsi ile cinsel ilişkide bulunmasının da zinaya sebebiyet vereceği görüşündedir²²¹²²². Zina sebebiyle boşanma istemi af halinde ya da zina edildiğini öğrenen eşin öğrenmesinden itibaren 6 ay ve her halde 5 yıl geçmekle düşmektedir²²³. Her zina eylemi gerçekleştiğinde süre yeniden işlemeye başlayacaktır²²⁴.

TMK m. 236/2 gereğince hayata kast halinde de artık değerin azaltılacağı ve kaldırılabilceği hüküm altına alınmıştır. Hayata kast ifadesinden eşini öldürme girişiminde bulunmak veya intihara yönlendirmek vb. şeyler akla gelmelidir. Bu durumun meydana gelmesi için eşin bunu kasten yapması ve yaparken ayırt etme gücünün yerinde olması gerekmektedir²²⁵. Taksirli olarak yapılan eylemler ve yaparken irade dışı alınan maddeler ve yahut her nasıl olmuş ise ayırt etme gücü yerinde değilse ilgili madde kapsamında değerlendirilmemelidir. TMK m. 162 düzenlendiği üzere boşanma istemi hayata kast eyleminin gerçekleştiğinin yani boşanma sebebini öğrendiği tarihten itibaren 6 ay ve her halde 5 yıl geçmekle düşmektedir²²⁶. TMK m. 236/2'nin mahkemece uygulanabilmesi için tarafın talebi olması gerekmektedir. Bu durum mal rejiminin tasfiyesi davalarında taraflarca hazırlama/ getirme ilkesi geçerli olmasının doğal bir sonucudur²²⁷. Böyle bir talebin varlığı halinde mahkemece değerlendirilme yapılması zorunludur. Bu değerlendirme olumlu olabileceği gibi pek tabi ki olumsuz da olabilir. Kanun koyucu madde metninde hâkime takdir hakkı tanıdığı açık bir biçimde ortadadır. TMK m. 236/2 açıkça artık değerdeki pay oranından bahsettiği için değer artış payı alacağında ve 743 s. TKM döneminde ki katkı alacağında uygulanmayacaktır²²⁸.

²²⁰ Hatemi, s. 120; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 641.

²²¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 115; Erdem/ Makaracı Başak, s. 104; Ahmet Ayar, "Evliliğin Sona Ermesi", Şebnem Akipek Öcal/ Hayrunnisa Özdemir (Ed.), **Aile Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2024, s. 128. (Evliliğin Sona Ermesi)

²²² Yargıtay, İzmir 16. Aile Mahkemesinin 2014/495 Esas ve 2015/844 Karar sayılı ilamında evli bir erkeği evlilik birliği içerisinde başka bir erkek şahıs ile ilişkiye girmesine dayalı açılan zina nedeniyle boşanma davasında da zina olduğunu kabul etmiş Yargıtay 2. Hukuk Dairesi de 17.01.2017 tarihli 2016/6730 Esas ve 2017/565 Karar sayılı ilamı ile onamıştır. Bu bağlamda Yargıtay'ın aynı iki cinsin evlilik esnasında gerçekleştirdikleri ilişkiye zinaya sebebiyet verdiğini kabul ettiği dolayısıyla zina için karşı cinsleri aramadığı anlaşılmaktadır.

²²³ Ayar, **Evliliğin Sona Ermesi**, s. 130.

²²⁴ Erdem/ Makaracı Başak, s. 108.

²²⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 641; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 955.

²²⁶ Ayar, **Evliliğin Sona Ermesi**, s. 133; Erdem/ Makaracı Başak, s. 110.

²²⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 642.

²²⁸ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 643.

Zina ya da hayata kast halinde boşanma davası açılmış ve dava kesinleşmeden diğer bir tabirle görülmekte iken hayatına kastedilen eş ya da zina etmeyen eş vefat etmesi halinde TMK m. 236'nın uygulanıp uygulanmayacağı meselesi gündeme gelmektedir. Bilindiği üzere boşanma davası devam ederken eşlerden birisinin vefat etmesi halinde evlilik ölümle son bulacaktır. TMK m. 181 ölen eşin mirasçılara davaya devam etme hakkı tanımaktadır. Kanun maddesine bakıldığında davaya devam eden mirasçı ya da mirasçılar davalının kusurunu ispatladığı zaman davalı davacıya mirasçı olamayacaktır.

TMK m. 236 gereğince eşler kural olarak artık değer üzerinden yarısı oranında hak sahibi olacaklardır. Bu durum kural olmakla beraber kanunumuzda bu durumun istisnaları da düzenlenmiştir. Artık değere katılma oranının istisnaları TMK m. 237 ve 238 düzenlenen sözleşme ile katılma oranının değiştirilmesi durumudur²²⁹. Gerçekten de TMK m. 237'ye bakıldığında artık değere katılma oranının mal rejimi sözleşmesi ile değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Bu durumda taraflar usulüne uygun bir mal rejimi sözleşmesi ile artık değere katılma oranını değiştirebilirler. Kanun koyucu aynı maddenin ikinci fıkrasında bir emredici hüküm koyarak bu tarz sözleşmelerin eşlerin ortak olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını zedeleyemeyeceğini açıkça belirtmiştir. Kanun lafzında da anlaşılabileceği üzere bu hüküm ortak olmayan çocuklar yönünden olup ortak olan çocuklar yönünden uygulanmayacaktır²³⁰. Diğer bir düzenleme de eşlerin bu tarz bir sözleşme yapmaları halinde açık bir hüküm koymamışlar ise sadece ölüm halinde sonlanma ile geçerli olacağı yönündedir. Eğer taraflar bu tarz bir sözleşmenin evliliğin diğer halleri için de geçerli olacağını beyan etmemişler/ kabul etmemişler ise bu tarz bir sözleşme ancak evliliğin ölüm hali ile son bulmasında uygulanacaktır²³¹. Ayrıca eğer hem zina veya hayata kast nedeniyle boşanma davası açılmış ve kabul edilmiş ve bu durum mal rejimi davasında ilgisince öne sürülmüş hem de TMK m. 237 ve 238 uyarınca kanuna uygun bir sözleşme yapılmış ve boşama halinde de bu sözleşmenin geçerli olacağı kabul edilmiş ise hâkim önce artık değere katılma oranını tespit eder ondan sonra ayrıca zina ya da hayata kasta dayalı olarak takdir hakkını kullanıp kullanmayacağına karar vermelidir²³².

²²⁹ Midyat, s. 119-120; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 440-441.

²³⁰ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 410.

²³¹ Erdem/ Makaracı Başak, s. 318-319.

²³² Akçin/ Meral/ Beyaz, s.664.

1.5.2. Değer Artış Payı Alacağı

Mal rejiminin tasfiyesi esnasında istemde bulunulabilecek bir diğer istem/alacak hakkı da değer artış payı alacağıdır. Gerçekten de koşulları oluşmuş ise kanundan doğan bu istem tasfiye davasında ister tek başına ister ise artık değere katılma alacağı ile birlikte davaların yığılması / objektif dava birleşmesi şeklinde istenebilecektir. Kanunumuzun 227 maddesinde değer artış payı alacağı üç fıkra halinde düzenlenmiş olup bu fıkraların ilkinde değer artış payının tanımlaması yapılmıştır. Kanun maddesi değer artış payını “*Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuş...*” olması şeklinde tanımlayarak ilk şartın bir eşin diğer eşe ait bir mala katkıda bulunması hususu açık bir biçimde belirtilmiştir²³³. Bu minvalde değer artış payı alacağı ile denkleştirme alacağı arasında en temel fark ortaya çıkmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere denkleştirme bir eşin kendi kişisel malından edinilmiş malına ya da edinilmiş malından kendi kişisel malına yapılmakta iken değer artış payı diğer eşin malına yapılmaktadır. Burada şunu da belirtmekte fayda görüyoruz. Bu yapılan katkı, katkı yapan eşin kendi kişisel malından diğer eşin kişisel ya da edinilmiş malına ya da edilmiş malından diğer eşin kişisel malına yapılmalıdır²³⁴. Edinilmiş maldan edinilmiş mala katkı değer artış payı alacağı oluşturmayacaktır zaten ikame ilkesi kapsamında bu tarz bir alacak tasfiyeye dahil edilecektir. TKM döneminde her ne kadar bu tarz bir düzenleme bulunmasa da borçlar hukukunun genel ilkeleri kapsamında bir uygulama yapılarak katkı payı alacağı olarak nitelendirilen bir alacak türü davaya konu edilmekteydi. Bu alacak türü değer artış payına benzer bir alacak türüdür. Aralarında farklar da bulunmaktadır. Değer artış payının kendine özgü koşulları bulunmaktadır. Bu koşullardan ilki yukarıda da bahsedildiği üzere katkının diğer eşin malvarlığına yönelik olmasıdır. Yine kanun maddesinde de anlaşılabileceği üzere yapılan katkının diğer eşin bir mal edinilmesine ya da iyileştirilmesine ve yahut korunmasına yönelik olması²³⁵, yapılan katkının önemli ve esaslı sayılacak şekilde olmalı²³⁶, bu önemli ve esaslı

²³³ Sarı, 266; Midyat, s. 73-74.

²³⁴ Ercüment Çömez, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı Alacağı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Altınbaş Üniversitesi SBE, İstanbul, 2024, s. 9.

²³⁵ Zafer Zeytin, “Yasal Mal Rejiminde Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 10, S. 36, Ankara 2011, s. 306 (Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi); Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 151.

²³⁶ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 378-379.

sayılacak katkı nedeniyle diğer eşten bir karşılık alınmamış olmalı²³⁷, katkı mal rejimi esnasında (içerisinde) gerçekleşmeli²³⁸ ve alacak muaccel yani istenebilir hale gelmelidir²³⁹. Bu koşullardan hareket ile çok cüz'i sayılacak katkılar istem konusu yapılamayacaktır. Yine yapılan katkının karşılığı alınmış ise bu durumda da değer artış payı alacağı oluşmayacaktır²⁴⁰. Değer artış payı alacağı için mal rejimi içerisinde yapılan katkı olmalı koşulundan hareketle nişanlılık döneminde yapılan katkılar değer artış payı alacağına konu edilemeyecek diğer koşulların varlığı halinde genel mahkemelerde dava konusu edilecektir²⁴¹. Karşılık almama kuralı gereğince eşler arasında yapılan bağışlar değer artış payı alacağına konu edilemeyeceklerdir. Ancak bağış durumu Mahkemece çok titiz bir şekilde incelenmelidir²⁴². Eşlerin uzun süreli evlilik hayatı boşanma kararı almadan yaşayacaklarını düşünmesi, ticari hayat ve vergi ile diğer birtakım durumlar nedeniyle gerçekte bağış olmayan bir devri bağış olarak göstermeleri hayatın olağan akışı içerisinde gerçekleşen bir durumdur²⁴³. Bu nedenle yapılan işlemin gerçekten bağış mı yoksa başka bir hukuki ilişki mi olduğu durumu detaylı olarak irdelenmelidir. Aksi durum hak kayıplarına sebebiyet verecektir.

1.5.2.1. Değer Artış Payı Alacağı Hesaplanması ve Özel Durumlar

Değer artış payı alacağının hesaplanmasında bir takım hesaplama yöntemleri ve özel durumlar bulunmaktadır. Tezimizin bu kısmında bu durum ele alınacaktır. Öncelikle mal rejimi sona erdiğinde mevcut olup mevcut olan malında değerinin arttığı durumda hesaplama yöntemi şöyledir. TMK m. 227'de tasfiye sırasında mal rejimi sona erdiğinde mevcut olan mal tasfiye tarihi itibarıyla sürüm değeri üzerinden hesaplamaya dahil olacağı belirtilmiştir.²⁴⁴. Örneğin eş evlenmeden önce kendi birikimiyle yapmış olduğu 100.000,00 TL nakit birikimi mal rejiminin uygulandığı esnada eşine vermiş ve

²³⁷ Zeytin, **Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi**, s. 307; Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 154.

²³⁸ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 375.

²³⁹ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 156; Erdem/ Makaracı Başak, s. 304.

²⁴⁰ Zeytin, **Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi**, s. 307.

²⁴¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 375.

²⁴² Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 673.

²⁴³ Yargıtay 8. HD., 23/01/2019, E:19275, K:735, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t: 01/12/2024 “...Eşler arası yapılan devirler yönünden de bu ilke gözetilmelidir. Özellikle devrin eşler arasında yapılması halinde işlem doğrudan bağış olarak değerlendirilmemelidir. Davacı ve davalı eş, resmi satış gösterilen işlemin gerçekte satış olmadığını ve kavga etmiş eşlerin barışması, evi terk edenin dönmesi, boşanma davası açanın davadan vazgeçmesi, işlerinin yoğunluğu, zamanın sıkışıklığı, işlerin daha kolay yürütmesi, ayrı şehirlerde yaşanılması, ticari kaygıların bulunması vs. saiklerle yapıldığı tarafların kabulünde olsa dahi, yani satışın gerçek olmadığını kabul etseler dahi, bu devir bağış olarak değerlendirilmemelidir.”

²⁴⁴ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 450.

eşinin üzerine 1.500.000,00 TL değerinde bir otomobil alınmasına katkıda bulunmuş ve mal rejiminin sona erdiği tarihte ilgili aracın sürüm değeri 3.000.000,00 TL olduğunu varsayımında eşin katkısı $100.000,00 \text{ TL} / 1.500.000,00 \text{ TL} = 1/15$ olup tasfiye esnasında sürüm değeri 3.000.000,00 TL olduğu varsayımında diğer eşin değer artış payı alacağı $3.000.000,00/15=200.000,00 \text{ TL}$ olacaktır. Aynı mala farklı zamanlarda birden fazla katkıda bulunulmuş ise her bir katkı için ayrı bir değer artış payı alacağı hesaplaması yapılması gerekmektedir²⁴⁵. Mal rejimi sona erdiğinde mevcut olup mevcut olan malında değerinin azaldığı durumda hesaplama yöntemi şöyledir. TMK m. 227/1 gereğince değer artış payına konu alacakta değer eksilmesi meydana gelmiş ise kanun koyucu tarafından getirilen bu özel düzenleme nedeniyle eksilme hesap yapılırken göz önüne alınmayacak ve alacaklı eş başlangıçta yaptığı katkı değerince alacaklı olacaktır²⁴⁶. Mal rejimi sona erdiğinde elden çıkarılan mallar yönünden değer artış payının nasıl hesaplaması gerektiği TMK m. 227/2’de düzenlenmiştir²⁴⁷. Her elden çıkarılan mal değer artış payı alacağına konu edilemezler. İrade dışı olarak elden çıkan mallar tasfiyeye yani dolayısıyla değer artış payı alacağına konu edilemeyeceklerdir²⁴⁸. Deprem, heyelan gibi doğal afetler ya da ekonomik ömrünün sona gelmesi nedeniyle irade dışı elden çıkan mallar değer artış payına konu edilemeyeceklerdir. Ancak irade ile elden çıkarmalarda mevcuttur. Bu tarz devirlerin hepsi değer artış payı alacağına dahil değildir. Yapılan devre konu malın değer artış payı alacağına söz konusu olabilmesi devir yapan eşin alacaklı eşin değer artış payı alacağını engellemek için yaptığı devir olup olmadığının üzerinde durulmalıdır. Bu bağlamda dava sırasında devir eden eşin hangi amaçla devir ettiğini yani saikine bakılmalı devir etmesi için gerekli bir hal olup olmadığı ya da devirin makul bir bedel ile yapılıp yapılmadığı, devir ile mal rejiminin sona ermesi arasında süre dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda devredilen eşyadan elde edilen gelirle yeni bir edinilmiş mal alınması halinde ikame ilkesi gereğince değer artış payı alacağına konu edilmeyeceklerdir. Dava sırasında devir eden eşin hangi amaçla devir ettiğini yani saikine bakılmalı devir etmesi için gerekli bir hal olup olmadığı ya da devirin makul bir bedel ile yapılıp yapılmadığı, devir ile mal rejiminin sona ermesi arasında süreye bakıldığında hayatın olağan akışı içerisinde devir gerektirecek bir durum olmadığı saptanabiliyor ise devir eden eş devri mal kaçıрма

²⁴⁵ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 160.

²⁴⁶ Midyat, s. 74; Sarı, s. 267.

²⁴⁷ Akçaal, s. 187.

²⁴⁸ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 458.

kastıyla yapmadığını (*devir nedenlerini*) ispat yükü altına girecektir²⁴⁹. Eşler TMK m. 227/3 gereğince usulüne uygun olarak yapılmış bir mal rejimi sözleşmesi ile değer artış payı alacağını almaktan vazgeçebileceği gibi pay oranını da değiştirebileceklerini hüküm altına alınmıştır²⁵⁰.

²⁴⁹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 459.

²⁵⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 372; Midyat, s. 88.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK İSPAT, İSPAT YÜKÜ ve DELİL KAVRAMLARI

2.1. İspat Kavramı

Sözlükte “*kanıt, kanıtlama, tanıtlama*” olarak tanımlanan ispat²⁵¹, hukuki kavram olarak yargılamanın çözümünde etkili olan ve taraflar arasında çekişmeli bulunan vakıaların gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda hâkimde kanaat oluşturma faaliyeti olarak tanımlanabilir²⁵². Davanın tarafları dayandıkları maddi vakıaları (olayları) ispat ederler ise davayı kazanırlar ve yahut davanın reddini sağlayabilirler. Kural olarak davalarda tam ispat aranır²⁵³. Gerçekten de HMK²⁵⁴ m. 390’ ın gerekçesine bakıldığında “... *bir davada (normal bir yargılamada) yaklaşık ispat değil, tam ispat aranır...*”²⁵⁵ hükmü uyarınca aranan ispatın kural olarak tam ispat olduğunu belirtmiştir. Tam ispat yargılamanın herhangi bir tarafının yargılamaya konu olayda dayandığı olayların doğru ve gerçek olduğu hususunda yargılama yapan mercide herhangi bir şüphe bırakmaksızın yaptığı tam kanaat uyandırma faaliyeti olarak tanımlanabilir²⁵⁶. Kanun koyucu HMK m. 390’ın gerekçesinde her ne kadar tam ispatın kural olduğunu belirtmiş ise de bu durumun bazı istisnaları bulunmaktadır. HMK m. 389’da düzenlenen geçici koruma tedbirlerinde yargılama yapan merci kural olarak yaklaşık ispat ile yetinebilmektedir²⁵⁷.

Yaklaşık ispat ise genellikle yargılama yapan merciin acele karar vermesi gereken hallerde istemde bulunan tarafın dilekçesinde belirttiği hususların vukuu bulma olasılığının vukuu bulmama olasılığından daha yüksek olduğu durumu yargılama

²⁵¹ TDK, Güncel Türkçe Sözlük, 2025, <https://sozluk.gov.tr/>, e.t.:11/04/2025

²⁵² Ali Cem Budak/ Varol Karaaslan, **Medeni Usul Hukuku**, 8. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2024, s. 257; Baki Kuru/ Burak Aydın, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı Cilt I**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, s. 616; Murat Atalı/ İbrahim Ermenek/ Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s. 489.

²⁵³ Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 12. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024, s. 367; L. Şanal Görgün/ Levent Börü/ Mehmet Kodakoğlu, **Medeni Usul Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncel Yargı Kararları İşlenmiş 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s. 506.

²⁵⁴ RG, 4 ŞUBAT 2011, Sayı 27836.

²⁵⁵ <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c089/tbmm23089050ss0393.pdf>,

“Geçici hukukî koruma yargılamasını, asıl hukukî korumadan ayıran diğer bir özellik ispat ölçüsü bakımındadır. Kanunda açıkça öngörülmemişse ya da işin niteliği gerekli kılmıyorsa, bir davada (normal bir yargılamada) *yaklaşık ispat değil, tam ispat aranır*. Çünkü, hâkim, mevcut ispat ve delil kuralları çerçevesinde, tarafların iddia ettiği bir vakıa konusunda tam bir kanaate varmadan o vakıayı doğru kabul edemez”

²⁵⁶ Ezel Altunay, “İspat Kavramı ve Bir İspat Aracı Olarak Ticari Defterler”, “**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**”, Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa 2019, s.8.

²⁵⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 509; Altunay, s. 9.

yapan mercii de kanaat uyandırmasıdır²⁵⁸. Yargılamaya konu olayın tarafları kanunda ve diğer mevzuat hükümlerinde bulunan kanuni sınırlar içerisinde kalmak şartıyla ispat hakkını sahiptirler.

2.2. İspatın Konusu

İspatın konusu, taraflarının dayandıkları maddi olaylardır²⁵⁹. Yalnız her maddi olay yargılamanın konusu olmayacaktır. İspatın konusu yargılamaya konu olayın çözümünde etkili ve taraflar arasında çekişmeli olan olaylardır²⁶⁰. Bu durum HMK m.187’de açıkça belirtilmiştir. Bu kapsamda yargılamaya konu olayın çözümünde etkili olmayan ve yahut tarafların kabul ettikleri yani çekişme bulunmayan haller ispatın konusu olmayacaktır²⁶¹. Bunun yanı sıra HMK m. 187/2’de belirtildiği üzere herkesçe bilinen vakıalarla²⁶², ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmayacağından ispatı gerekmeyecektir. Herkesçe bilinen bir vakıanın aksini iddia eden taraf bunu ispat etmekle mükelleftir. Yargılamanın taraflarından herhangi birisi ileri sürmese bile yargılama merci herkesçe bilinen bir olayı kendiliğinden dikkate alabilir²⁶³ karşı taraf bu durumda taraflarca getirilme ilkesinin ihlali savunmasında bulunamayacaktır. Bir diğer ispatı gerekmeyen hal ise tarafların ikrar etmiş olduğu vakılardır²⁶⁴. İkrar tarafların beyan ettiği bir olayın karşı tarafça doğru olduğunun bildirilmesi yani kabul edilmesidir²⁶⁵. İkrarı dava da davalı taraf yapabileceği gibi davalı tarafın sunmuş olduğu savunmasında ki olayların bazılarının doğru olduğunu kabul etmesi halinde davacı tarafta yapabilir. Mecburi dava arkadaşlarının ikrarında tarafların ikrar edilen olayı hep birlikte ikrar etmesi şartıyla geçerli olacak tek bir tanesi bile ikrar etmezse ikrar geçersiz sayılacaktır²⁶⁷. Yalnız ihtiyari dava arkadaşları her biri kendisi ayrı bir ikrar da bulunabilir. Bu durumda ikrarı yapan kişi ikrarı ile bağlıdır. Diğer dava

²⁵⁸ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 367; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 506-507.

²⁵⁹ Kuru/ Aydın, s. 617; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1290.

²⁶⁰ Ramazan Arslan ve diğerleri, **Medeni Usul Hukuku**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 414.

²⁶¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 349; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 493.

²⁶² Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 350; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 494; Kuru/ Aydın, s. 618.

²⁶³ Kuru/ Aydın, s. 619.

²⁶⁴ Şafak Güleç, **Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi**, 1. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 533.

²⁶⁵ Öğretide bir takım görüş sahipleri ikrarı bir kesin delil olarak nitelendirmektedirler. bkn. Kuru/ Aydın, s. 647; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1293.

²⁶⁶ Ancak öğretide baskın görüşün ikrarın bir delil olmadığı yönündedir. bkn. Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 344; Güleç, s. 533; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 485; Budak/ Karaaslan, s. 258.

²⁶⁷ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1294.

arkadaşları ikrar ile bağılı değildir²⁶⁸. İkrarı sadece taraflar yapacağından taraf yardımcısı olan fer' i müdahilin yaptığı ikrar yanında bulunduğu tarafı bağlamayacaktır²⁶⁹.

Hukukumuzda ikrar kural olarak tek taraflı açık bir irade beyanı ile yapılmalıdır. Yani toplumda uzun süredir süregelen sükût (sessizlik) ikrardan gelir deyiminin kural olarak hukukumuza yeri yoktur, ne var ki bu durumun bazı istisnaları vardır. Bu istisnaların bazıları HMK m.171/2, 229/1, İİK m. 60/3, 168/4 örnek verilebilir²⁷⁰. İkrar yapılış biçimine göre sözlü ve yazılı (dilekçe ile yapılan) ikrar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁷¹. Sözlü yapılan ikrarda, HMK m. 154/3-ç bendi uyarınca tutanağa geçirilip ikrar yapan tarafın imzası altına alınarak yapılmalıdır. Bu durum bir geçerlilik şartıdır. Bu nedenle bu usulü işlemin yapılması kanunun emredici hükmü gereğince ikrarın geçerliliği için zorunludur²⁷². Dilekçe ile yapılan ikrar da böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır. Görevsiz ve yetkisiz mahkemelerde yapılan taraf usul işlemleri geçerli olduğundan görevsiz ve yetkisiz mahkemelerde yapılan ikrarda geçerli olacaktır²⁷³. Bunun yanı sıra gecceci hukuki koruma durumlarında yapılan ikrarlar da tarafları bağlayacaktır. Ceza yargılamasında yapılan ikrar da hukuk davasında tarafı bağlayacaktır²⁷⁴.

Kendisini bir vekil ile temsil ettiren kişiler için vekillerin yaptıkları ikrar da geçerlidir. Bunun için özel bir yetki gerekmemektedir. HMK m.78 gereğince yargılama esnasında taraf ile vekil aynı anda bulunur ve vekilce yapılan ikrara taraf derhal ve açık bir şekilde itiraz ederse taraf vekilce yapılan itiraz ile bağılı olmayacaktır²⁷⁵. HMK m. 313 gereğince sulh görüşmelerinde²⁷⁶, HUAK²⁷⁷ m. 5/c uyarınca da arabuluculuk görüşmeleri esnasında yapılan ikrar tarafları bağlamamaktadır²⁷⁸. İkrarda kural olarak geri dönülemez ancak HMK m. 188/2 uyarınca taraf ikrarının maddi bir hatadan kaynaklandığını ispatlar ise ikrarından geri dönebilecektir²⁷⁹. HMK m. 179/2 uyarınca

²⁶⁸ Kuru/ Aydın, s. 652.

²⁶⁹ Mehmet Kodakoğlu, "Medenî Usul Hukukunda Aslî Müdahale", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara, 2017, s. 43 (Aslî Müdahale); Kuru/ Aydın, s. 652.

²⁷⁰ Kuru/ Aydın, s. 653.

²⁷¹ Budak/ Karaaslan, s. 258; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 487.

²⁷² Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 345.

²⁷³ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 487; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 346.

²⁷⁴ Kuru/ Aydın, s. 655.

²⁷⁵ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 495-496.

²⁷⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 346; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1298.

²⁷⁷ RG, 22 HAZİRAN 2012, Sayı 28331.

²⁷⁸ Kuru/ Aydın, s. 656; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 486.

²⁷⁹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 486.

ikrardan ıslah ile dönülemeyecektir. İkrar, ikrar eden tarafı bağlayacağı gibi yargılama mercini de bağlamaktadır. Ancak bu durum taraflarca getirilme ilkesinin uygulandığı davalar için geçerlidir. Medeni yargılamamız da kendiliğinden getirilme ilkesinin uygulandığı davalarda yargılama merci ikrar ile bağlı değildir²⁸⁰. Bu durumun istisnaları da hukukumuzda mevcuttur²⁸¹. (TMK m. 184-1/3). Hukukumuzda ikrar içeriğine göre genel olarak üçe ayrılmaktadır. Bunlar basit ikrar, vasıflı ikrar ve bileşik ikrardır²⁸². Bileşik ikrarda kendi içerisinde bağlantılı bileşik ikrar ve bağlantısız bileşik ikrar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁸³. Bu ayrılma durumunun ispat ve ispat yükü kavramları ile çok yakın bir alakası bulunmaktadır. Basit ikrara; öğretide adi ikrar ya da eklemesiz ikrar da denilmektedir²⁸⁴. Basit (adi) ikrar karşı tarafın bildirmiş olduğu olayları hiçbir sebep göstermeksizin kabul edilmesidir²⁸⁵. Örnek vermek gerekirse davacı A'nın dava dilekçesinde öne sürmüş olduğu taşınır telefonu ödünç olarak B'ye verdiği iddia etmesi halinde B'nin vermiş olduğu cevap dilekçesinde bu durumu kabul edip ödünç aldığını ikrar edilmesi durumunda yapılan ikrar çeşidi basit ikrardır.

Vasıflı ikrara, öğretide gerekçeli inkâr ve yahut nitelikli (mevsuf) ikrar da denilmektedir²⁸⁶. Vasıflı ikrar taraf karşı tarafın ileri sürdüğü olayı kabul etmekle birlikte karşı tarafın ileri sürdüğü hukuki sebebin farklı olduğunu beyan eder. Örneğin davacı A davalı B'ye 10.000,00 TL borç para verdiğini hususunu dava dilekçesinde iddia etmesine karşın davalı B 10.000,00 TL'yi aldığını ancak A'nın belirttiği gibi borç olarak değil bağış olarak aldığını ikrar etmesi gibi. Bu durumda ispat yükünün kim üzerinde kalacağı durumu dava açısından önem teşkil etmektedir. Vasıflı ikrar bölünemeyeceğinden²⁸⁷ ispat yükü yer değiştirmeyecektir²⁸⁸. Yukarıda belirttiğimiz örnekte A parayı B'ye ödünç verdiğini ispat etmesi gerekecektir. Gerek öğreti gerekse Yüksek Mahkeme aynı görüştedir²⁸⁹. Bileşik ikrar, öğretide mürekkep ikrar ya da

²⁸⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 345; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 497.

²⁸¹ Görgün/ Börü/ Kodakoglu, s. 487.

²⁸² Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 498; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 346-347; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1295; Budak/ Karaaslan, s. 260-261.

²⁸³ Budak/ Karaaslan, s. 261; Kuru/ Aydın, s. 663.

²⁸⁴ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1295.

²⁸⁵ Arslan ve diğerleri, s. 438; Güleç, s. 534.

²⁸⁶ Kuru/ Aydın, s. 658; Güleç, s. 535; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1295.

²⁸⁷ Kuru/ Aydın, s. 658.

²⁸⁸ Güleç, s. 536; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 498.

²⁸⁹ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 21.06.2017, E:5611, K:7885 **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr>, e.t: 03.11.2024, “Öğreti ve uygulamada kabul edildiği üzere vasıflı ikrar (gerekçeli inkar), bölünemeyen ikrarlardan olduğundan bu durumda ispat yükü davacıdadır. (Bkz. HGK.nun aynı yöndeki 12.3.2003 tarih, 2003/3-118 esas ve 2003/158 karar; 9.6.2004 tarih, 2004/4-362 esas ve 2004/347 karar sayılı kararları)”

eklemeli ikrar olarak da isimlendirilmektedir²⁹⁰. Bileşik ikrar adından da anlaşılacağı üzere ikrar eden tarafın ikrarını hukuki açıdan sonuç değiştirecek başka bir olay eklemesidir²⁹¹. Bileşik ikrar kendi içerisinde bağlantılı bileşik ikrar ve bağlantısız bileşik ikrar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁹². Bu ayrılma durumunun ispat ve ispat yükü kavramları ile çok yakın bir alakası bulunmaktadır. Bağlantılı bileşik ikrar da adından da anlaşılacağı üzere ikrar edenin ikrarına eklediği yeni olayın ikrar ettiği olay ile doğal bir bağlantı bulunması halidir²⁹³. Örnek verecek olursak C'nin D'ye ödünç verdiğini beyan etmesi üzerine D'nin evet ödünç aldım ancak ödedim demesi örneğinde olduğu gibi. Bağlantılı bileşik ikrarının bölünüp bölünemeyeceği hususu tartışmalıdır. Bu durum ispat yükünü yer değiştirmektedir.

Öğretide bir görüş, bağlantılı bileşik ikrarının bölünemeyeceği bu nedenle ispat yükünün yer değiştirmeyeceğini savunurken²⁹⁴ diğer görüş sahipleri ise bölüneceğini savunmaktadırlar²⁹⁵. Bağlantısız bileşik ikrarda ise bağlantılı olduğu gibi ikrar edilen olaya ek bir olay olmasına rağmen bu olay eski olay ile arasında doğal bir bağlantı bulunmaması halidir²⁹⁶. Örnek verecek olursak C'nin D'ye ödünç verdiğini beyan etmesi üzerine D'nin evet ödünç aldım ancak C'nin de bana önceden borcu vardı ikisini takas ettim demesi örneğinde olduğu gibi. Bağlantısız bileşik ikrar bölüneceği hususu öğretide çoğunlukla kabul edilmektedir²⁹⁷. Bir de mahkeme dışı ikrar kavramı vardır. Mahkeme dışı ikrar kavramı ikrarın yapıldığı yere göre ayırım yapıldığı zamanlarda gündeme gelmektedir. Kural olarak ikrar mahkeme huzurunda sözlü ya da yazılı (dilekçe ile) yapılırsa da bazı hallerde ikrar mahkeme ve/veya yargılama yapan merci dışında da yapılabilir. Uygulamada zaman zaman polis, jandarma ifade tutanakları zabıta tutanakları ile Cumhuriyet Savcısı huzurunda alınan beyanlarda tarafların ikrar da bulunduğu görülmektedir²⁹⁸.

2.3. İspat Yükü

Hukukumuzda davalar ispat edilerek kazanılır. Bazı hallerde davanın yargılamanın tarafları iddia ettikleri veya savundukları olayları ispat edemeyebilirler. Böyle

²⁹⁰ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1295.

²⁹¹ Kuru/ Aydın, s. 662; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 498; Budak/ Karaaslan, s. 261.

²⁹² Güleç, s. 537; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1296.

²⁹³ Budak/ Karaaslan, s. 261; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 498.

²⁹⁴ Kuru/ Aydın, s. 663.

²⁹⁵ Budak/ Karaaslan, s. 262; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 499; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 348.

²⁹⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 347.

²⁹⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 499; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 348; Budak/ Karaaslan, s. 262.

²⁹⁸ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 487.

durumlarda ispat yükü kavramı önemini gösterir. İspat yükü en genel manada olayın kimin tarafından ispat edilmesi gerektiğinin cevabıdır²⁹⁹. Eğer çekişmeli olay tarafların dayandıkları deliller ile ispatlanamamış ise ispat yükü kavramı önemini gösterir ve ispat yükü üzerine düşen taraf ispatını gerçekleştirmemiş sayılacağından aleyhine karar kurulur. Yargılamayı yapan mercii dava açılınca hemen ispat yükünün hangi tarafta olacağını belirlenmesi beklenmez. Tarafların sunmuş olduğu delillerden çekişmeli olayların tamamı aydınlanmış ise ispat yükü kavramının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Yargılamayı yapan mercii ispat yükü üzerine düşmeyen tarafın sunduğu delilleri değerlendirmeden de karar veremez. Yargılamayı yapan mercii çekişmeli olayların aydınlanmasıyla mevzuat hükümlerine göre karar vermesi gerekecektir. Ancak deliller ile çekişmeli olaylar aydınlanmamış ise kural olarak ispat yükü üzerine düşen taraf iddiasını ispat edememiş sayılır. Bu durumda ispat yükü üzerine düşen ve ispat edemeyen taraf karşı tarafa yemin teklifi edebilir. İspat yükü üzerine düşen taraf yemin ederse ispat yükü üzerine düşen taraf ispat edemediğinden aleyhine karar verilecektir. İspat yükü kural olarak yargılamada kendi lehine hak çıkaran taraf üzerindedir³⁰⁰. Gerçekten de HMK m. 190 gerekçesinde bakıldığında ispat yükü lehine hak çıkaran taraf üzerine bırakılmıştır. Hukukumuzda ispat yükü her zaman lehine hak çıkaran taraf üzerine bırakılmamıştır. Bu durumun istisnalarının ilki kanunlarımızda özel düzenleme bulunan hallerdir. Gerçekten de kanunlarımızda ispata ilişkin özel bir düzenleme bulunması halinde HMK m. 190'da düzenlenen ispat yükü yerine özel kanunlarda düzenlenen ispat yüküne göre belirleme yapılacaktır³⁰¹. İspat yükünün tarafların yargılama esnasında ki rolüne göre belirlenmesi gibi bir durum yoktur³⁰²³⁰³.

HMK m. 190'da düzenlenen genel ispat yükünün ikinci istisnası ise karinelerdir³⁰⁴. Karine belli bir olaydan belli olmayan diğer bir olayın çıkarılması olarak tanımlanabilir. Hukukumuzda karineler kanuni karineler ve fiili karineler olarak ikiye ayrılmaktadır³⁰⁵.

²⁹⁹ Gökçen Topuz, **Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012, s. 35; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 504.

³⁰⁰ Kuru/ Aydın, s. 622.

³⁰¹ Budak/ Karaaslan, s. 266; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 360.

³⁰² Kuru/ Aydın, s. 622.

³⁰³ Bu duruma ilişkin olarak tez konumuz ile bağlantılı bir örnek vermek gerekirse TMK m. 222/3 gösterilebilir. TMK m. 222/3 hükmündeki düzenleme gereğince dava esnasında davanın taraflarından hangisi malın kişisel mal olduğunu edinilmiş mal olmadığını bu nedenle katılma alacağına dahil edilmemesi gerektiği belirtir ise ispat bunu iddia eden tarafa düşecektir.

³⁰⁴ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 495; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 361.

³⁰⁵ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1288.

Karine ile ispat yükünün yer değiştirmesinden kasıt edilen karine sonucudur. Karineye dayanan taraf karine olgusunun temelini yani başlangıcını ispat etmesi gerekmektedir³⁰⁶. Bu durumu yani karinenin temelini ispat eden taraf karinenin sonucunu ispat yükünden kurtulacak ve karinenin sonucunun gerçekleşmediğini ya da aksi şekilde olduğunu karşı taraf ispat edecektir³⁰⁷. Hukukumuzda karineler, kanuni karineler ve fiili karineler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar³⁰⁸. Kanuni karinelere kasıt belli bir olaydan belli olmayan diğer bir olayın kanun tarafından çıkarılmasıdır. Adi kanuni karineler ise yine kanunda belirtilen ancak aksinin ispatı mümkün olan karinelere³⁰⁹.

HMK m. 190’da düzenlenen genel ispat yükünün üçüncü istisnası ise tarafların üzerlerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri haklar üzerinde bir ispat yükü sözleşmesi yapmaları halidir³¹⁰. Gerçekten de taraflar üzerlerinde serbestçe tasarruf edecekleri bir hakka ilişkin ispat yükü sözleşmesi yaparlarsa bu durum bir istisna teşkil edecektir. Örnek vermek gerekirse alacak hakkına ilişkin ispat yükü sözleşmesi geçerli iken velayet davasına ilişkin ispat yükü sözleşmesi geçersizdir.

2.4. Karşı Delil

İspat, ispat yükü ve delil kavramları ile çok bağlantılı olan bir kavramda karşı delil kavramıdır. Karşı delil kavramı HMK m. 191’de düzenleme bulmuştur. HMK m. 191 uyarınca ispat yükü üzerine düşmeyen taraf her ne kadar ispat yükünü üzerine almasa da yargılamanın hızlı bitmesi ve davanın lehine sonuçlanması için delil gösterme hakkına sahiptir³¹¹. İspat yükü üzerine düşmeyen taraf, delil sunması halinde ispat yükünü üzerine almış olmayacaktır³¹². Karşı delil sadece lehine sonuç çıkması yani karar verilmesi için yapılan bir işlemdir. Yalnız bu durumda yargılama yapan mercii ispat yükü üzerine düşmeyen tarafın sunduğu delilleri incelemeyen karar veremez. Yargılama yapan mercii karşı delil halinde de ispat hakkında bir kanaat getiremez ise ispat yükü üzerine düşen tarafın aleyhine karar verecektir³¹³.

³⁰⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 361; Kuru/ Aydın, s. 629.

³⁰⁷ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1289.

³⁰⁸ Zeki Zorlu, “Boşanma Davalarında İspat”, **Konya Barosu Dergisi**, C. 1, S. 1, Konya 2021, s. 7.

³⁰⁹ Budak/ Karaaslan, s. 272; Zorlu, s. 7.

³¹⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 361; Budak/ Karaaslan, s. 267; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 500.

³¹¹ Kuru/ Aydın, s. 637.

³¹² Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1291; Budak/ Karaaslan, s. 265.

³¹³ Öğretide Kuru/ Aydın, süresinde cevap dilekçesi verilmemiş olması halinde dahi davalı tarafın karşı delil sunabileceği görüşündedir. bkn. Kuru/ Aydın, s. 638-639.

2.5. Delillerin Gösterilmesi

Hukukumuzda davacı taraf dava dilekçesinde iddia ettiği olaylara ilişkin ispata yarayan delillerini dilekçesinde belirtmesi gerekmektedir. Davalı taraf ise cevap dilekçesinde savunmalarında belirttiği delilleri dilekçesinde belirtmesi gerekmektedir. Basit yargılama aşamasında dilekçeler teatisi bu aşama da bitmektedir. Yazılı yargılama usulünde ise davacı taraf cevaba cevap dilekçesinde yeni iddia ve delil sunabilirken, davalı taraf ikinci cevap dilekçesinde yeni savunma ve delil sunabilir³¹⁴. Yeminin kendisi ayrı bir kesin delil olduğundan ve sair deliller denilerek açıkça yemin deliline değinilmemiş ise davada yemin deliline başvurulamayacaktır³¹⁵. Delillerin mahkemeye sunulma süresi açısından iki istisna mevcuttur. Bu istisnaların ilki HMK m. 145’de düzenlenmiştir. Kanun metnine bakıldığında sonradan delil göstermenin ilk istisnası olan HMK m. 145’e dayanarak sonradan delil göstermek için iki şart bulunmaktadır. Bu şartlardan ilki sonradan delil sunulmasının yargılamayı geciktirme amacı taşımamasıdır. İkinci ise süresinde delil sunulmamasının sonradan delil sunan tarafın kusurundan kaynaklanmamasıdır. Sonradan delil sunulmasının ikinci istisnası ise HMK m. 31’de düzenlenen hâkimin davayı aydınlatma ödevi kapsamında hâkime verilen yetkidir³¹⁶. HMK m. 31 uyarınca hâkim uyuşmazlığın aydınlatılmasını zorunlu kıldığı hallerde taraflardan delil göstermesini isteme yetkisine sahiptir. Böyle bir durum gerçekleşir ve hâkim taraflardan yeni delil sunmasını istemesi halinde ikinci istisna meydana gelir. Hâkimin yeniden delil göstermenin istisnası olan aydınlatma yükümlülüğünde çok dikkatli hareket etmeli ve tarafın unutmuş ve/ veya savsaklamak suretiyle sunmamış olduğu delilleri tekrar sunmasının önünü açacak şekilde hareket etmemesi gerekmektedir.

2.6. Hukuka Aykırı Delil Kavramı

Anayasamızın 2. Maddesi uyarınca devletimiz hukuk devletidir. Hukuk devletinin en temel ilkelerinden birisi de tarafların hak arama özgürlüğüdür. Hak arama ve savunma özgürlüğü de anayasamızda güvence altına alınmış ve hukuk devleti ile bağlantılı

³¹⁴ İzgi Kardeş Aladağ, “Medeni Usul Hukukunda Delillerin Gösterilmesi ve İbrazı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, İstanbul, 2022, s. 45.

³¹⁵Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 03.03.2017, 2/1, **Kaynak:** <https://kazanci.com.tr/gunluk/yibgk-2015-2> , e.t: 03.11.2024 “...Tarafların "sair deliller, her türlü delil, ve sair deliller" gibi ibareleri kullanmış olması yemin deliline açıkça dayanmış olduğu biçiminde yorumlanamaz. Hâkimin taraflara yemin teklif etme hakkını hatırlatmasının mümkün bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır...”

³¹⁶ Güleç, s. 542; Kuru/ Aydın, s. 641.

kavramlardır³¹⁷. Bu bağlamlar ışığında hak arama özgürlüğü kapsamında yargılamaya başvuran taraf bu başvurusuna delilleri de ekleyebilir. Karşı tarafta savunmasına kendi delillerini ekleyebilir. Bazen taraflar yargılamada haklı çıkmak için hukuka aykırı yol ve yöntemler ile elde ettiği delilleri sunmaktadır. Taraflar ispat haklarını kullanırken hukuka aykırı olarak elde ettikleri delilleri dilekçelerinde dayanmış ve yasal süresi içerisinde mahkemeye sunmuş olsalar bile bu deliller hükme esas alınamayacaktır. Nitekim bu durum HMK m. 189/2’ de açıkça ifade edilmiştir. Gerçekten de kanun maddesine bakıldığında hukuka aykırı olarak elde edilmiş delilin mahkemece bir olayın ispatında esas alınamayacağı açıkça ortaya konulmuştur³¹⁸.

2.7. Delil Çeşitleri

Medeni yargılama hukukumuzda deliller, kesin ve takdiri deliller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır³¹⁹. HMK m. 204/1 gerekçesinde kesin delil kavramı yerine kanuni delil kavramı kullanılmıştır. Uygulamada yerleşik olarak kesin delil kavramı kullanıldığından bu kavramı kullanmakta fayda görüyoruz. Hukukumuzda kesin deliller üç adettir³²⁰. Bunlar kesin hüküm, senet, yemindir³²¹. Takdiri deliller ise tanık, bilirkişi incelemesi ve keşiftir³²². Bir delile kesin delil denmesinin nedeni yargılamayı yapan mercinin usulüne uygun şekilde hukuk aykırı olmayan kesin delil ile bağlı olmasıdır³²³. Gerçekten de usulüne uygun şekilde hukuk aykırı olmayan kesin delil sunulması halinde yapan mercinin takdir yetkisi bulunmamaktadır. Takdiri delil ise kesin delil gibi yargılama yapan merciyi bağlamayan hâkimin takdir yetkisi olan delillerdir³²⁴.

2.7.1. Kesin Deliller

Hukukumuzda kesin deliller üç adettir. Bunlar, kesin hüküm, senet, yemindir.

2.7.1.1. Senet

HMK’de düzenlenen ilk kesin delil senettir. Senet kavramı HMK m. 200 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. HMK m. 199’ da ise belge kavramı düzenlenmiştir. Bu

³¹⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 512; Budak/ Karaaslan, s. 276-277.

³¹⁸ Hâkim yargılama esnasında delilin hukuka aykırı bir delil olup olmadığını resen gözetmekle yükümlüdür. bkn. Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 513

³¹⁹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 507; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 379.

³²⁰ Öğretide bir takım görüş sahipleri mahkeme içi ikrarı da kesin delil olarak nitelendirmektedir. bkn. Kuru/ Aydın, s. 647; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1293.

³²¹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 507; Arslan ve diğerleri, s. 433.

³²² Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 508; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 381.

³²³ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1301.

³²⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 381.

iki kavram birbiri ile bağlantılı olsa bile birbirinden farklı kavramlardır. Madde metninde de anlaşılaçağı üzere belge kavramı senet kavramını da içeresine alan üst bir kavramdır³²⁵. Yani her senet HMK bağlamında bir belge iken her belge HMK bağlamında bir senet değildir. Bu nedenle her senet kesin delil niteliğı taşıırken her belge senet niteliğı taşımadığından kesin delil değildir³²⁶. HMK’de senedin bir tanımı yapılmamıştır³²⁷. Öğretide senet bir kişinin kendi aleyhine meydana getirdiğı ya da getirttiğı irade beyanı içeren yazılı belge şeklinde tanımlanmıştır³²⁸. Burada hemen şunu belirtmek istiyoruz. Kişinin bu senedi hazırlarken kendi aleyhine delil teşkil edeceği saikiyle hareket etmesi gerekmez. Bu iki husus birbirinden farklı şeylerdir. Tanımdan da anlaşılaçağı üzere senedin temelde dört ana unsuru bulunmaktadır. Bu dört ana unsur senedin oluşturulduğu yani dış aleme vurulduğu (yansıtıldığı) cisim, yazılılık unsuru, yargılamaya konu olaya ilişkin bir irade beyanı ve imzadır³²⁹. Senedin her zaman bir kâğıt üzerinde olması gerekmez yani senet için kâğıt zorunlu bir unsur değildir³³⁰. Örneğın diğer unsurları var ise duvara boya ile yazılan bir metinde senet olabilmektedir. Ancak teknolojinin gelişmesi ile birlikte kâğıda ulaşım çok kolay olduğundan senetler genellikle kâğıt üzerinde dış aleme yansıtılmaktadır. Teknolojinin gelişmesi senette bazı yeni gelişmeleri de meydana getirmiştir. Bu yeniliklerden en önemlisi elektronik imza ile senet oluşturulmasıdır. Gerçekten de HMK m. 205’e bakıldığında güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik verilerin senet hükmünde olduğu düzenlenmiştir³³¹ TBK m.15/1’de ise güvenli elektronik imzanın da el yazısı ile oluşturulan imza ile aynı nitelikte olduğu belirtilmiştir. Bu iki genel kanunumuza uygun düşen bir düzenlemede 5070 s. Elektronik İmza Kanunumuzda³³² bulunmaktadır. İmza atamayanların durumu ise yine kanunlarımızda ayrıca düzenlenmiştir. (*HMK m. 205 bu durum düzenlenmiştir.*) Kanun maddesi gereğı imza atamayanlar mühür, alet ve parmak izi kullanarak senet metni oluşturmaları halinde bu belgenin senet metni taşıması için noter makamınca düzenleme şeklinde yapılması gerekmektedir. Ayrıca bu tür işlemleri yapan kişi bunu cüzdana bağlamış ise

³²⁵ Budak/ Karaaslan, s. 287; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 385.

³²⁶ Arslan ve diğerleri, s. 441.

³²⁷ İsmet Mazlum, “Medeni Usul Hukukunda Belge ve Senet Ayrımı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çankaya Üniversitesi SBE, Ankara, 2012, s. 12; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 387.

³²⁸ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 526.

³²⁹ Budak/ Karaaslan, s. 287; Kuru/ Aydın, s. 670.

³³⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 387.

³³¹ Yasemin Yanardağ Özer/ Erkal Hilmi Kart, **Çek Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2024, s. 2.

³³² RG, 23 OCAK 2004, Sayı 25355.

kullanılacak mühür, işaret, parmak izi veya kazınmış imzanın işlem başlangıcında deftere ya da cüzdana basılmış olması veya önceden noterde bir örneği saklanmak üzere onanmış bulunması yeterli olup her işlemde ayrıca bir onama işlemi yapılmasına gerek yoktur.

Senet metninin yazıldığı dilin Türkçe olması zorunlu değildir³³³. Yabancı dil ile yazılı senet diğer unsurların varlığı halinde kesin delildir. Senet metninde senedi meydana getirenin ve yahut meydana getirtenin kendi el yazısı ile imzası ya da işareti olması zorunlu olduğunda fotokopi metni senet niteliği taşımamaktadır³³⁴. Senet düzenleyen kişilere göre adi senetler ve resmi senetler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda belge niteliğinde olan fotoğraflar ve resimler senet niteliğinde olan tarafların imzasını taşıyan yazılı belgeler çok önemli yer tutar. Senetler resmi senetler ve adi senetler olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.

2.7.1.1.1. Resmi Senetler

Resmi senetler resmi bir makamın ya da memurun katılmasıyla düzenlenen senetlerdir³³⁵. Bilindiği üzere hukukumuzda belgelere resmiyet veren yani resmi işlem yapan merci Noterlik Kanunu m. 60 vd. hükümleri uyarınca noterlerdir³³⁶. Bunun yanı sıra HMK m.224 uyarınca yabancı devletlerde yapılan resmî belgelerin bu resmiyete ülkemizde de taşınması için yabancı devlette verilen belgeyi yetkili makamı ya da konsolosluk vasıtasıyla onaylanmasına bağlıdır. Bu nedenle konsolosluklar da belgeye resmiyet verebilmektedir. Kanunlarımızda bazı hallerde bazı işlemleri yapmaya yetkili olarak resmi bir makam görevlendirilmiştir. Bu gibi hallerde bu resmi makam ya da mercinin yaptığı işlemde belgeye resmiyet kazandırmaktadır³³⁷. Noterde yapılan senetler düzenleme ve onaylama biçiminde olmak üzere iki adettir. Düzenleme biçiminde olan noter senedinde taraf ya da taraflar noter (ya da yetkili kâtabi) huzuruna giderek yapmak istedikleri işlemi aktarırlar noter makamı bunu yani tarafların aktardığı şeyleri yazıya dökerek taraf/lara okur ve taraflar onaylar ise imzalatılarak bir yevmiye numarası verir. Onaylama biçiminde yapılan senette ise taraf/lar noter (ya da yetkili kâtabi) huzuruna giderek yapmak istedikleri senet metnini verirler noter ise bu belgeyi

³³³ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 527; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 386.

³³⁴ Kuru/ Aydın, s. 670.

³³⁵ Yalçın Kavak, “Resmi Sicil ve Senetlerle İspat”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, S.1, Malatya, 2020, s. 20; Kuru/ Aydın, s. 681.

³³⁶ Budak/ Karaaslan, s. 288; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 525.

³³⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 391-392; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 531.

onaylayarak yevmiye numarası verir. Taraflar mal rejimi sözleşmesi TBK m.205 gereğince onaylama ya da düzenleme biçimi şeklinde yapabilirler³³⁸. Resmi bir belgenin sahteliği ancak bu evraka resmiyet veren makam ile senetteki diğer taraf/ları davalı göstererek açacağı ayrı bir sahtelik davasında ispat etmesi gerekmektedir.

Yargılama esnasında taraflardan birisi resmi bir senedin sahteliği iddiasına dayanırsa yargılama yapan merci HMK m.208/4 uyarınca iddia eden tarafa sahtelik davası açması için iki haftalık süre verir. Sahtelik davasında davalılar arasında ki dava arkadaşlığı mecburi dava arkadaşlığıdır³³⁹.

2.7.1.1.2. Adi Senetler

Adi senetler resmi bir makamın ya da memurun olmaksızın taraf/larca hazırlanan senettir³⁴⁰. Adi senette bulunan yazının adi senet taraflarına ait olması zorunlu değildir. Ancak imzanın tarafa/lara ait olması gerekmektedir³⁴¹. Adi senedin sahteliği iddiası durumu usulüne uygun bir biçimde yapılmış olması kaydı ile yargılamayı yapan merci tarafından ön sorun olarak incelenecektir. Taraf isterse ayrı bir sahtelik davası da açabilecektir. Adi senette sahtelik iddiası temelde iki unsura dayanabilir. Bunlardan ilki senet metninin içerisinin sonradan anlaşılmaya aykırı olarak değiştirildiği (*tahrifat edildiği*) diğeri ise senet altındaki imzanın sahteliği iddiasıdır. HMK m. 209 uyarınca usulüne uygun olarak sahteliği iddia edilen senet yargılama merciince bir karar verilinceye kadar hiçbir işleme esas olarak değerlendirilemez ve delil olarak değerlendirilemez³⁴². Ancak sahteliği iddia edilen adi senede dayanılarak sahtelik iddiasından önce verilen ihtiyati tedbir kararı etkilenmeyecektir³⁴³. HMK m. 200’de senetle ispat zorunluluğu hususu düzenlenmiştir³⁴⁴. Burada her ne kadar kanun koyucu tarafından senetle ispat zorunluluğu denilmiş ise de kesin deliller ile ispat demek daha doğrudur. Ne var ki senedin en önemli kesin delil olması nedeniyle bu durum böyle düzenlenmiş olabilir. HMK m. 200 uyarınca senede dayanan tarafa aksini ispatı için diğer kesin deliller olan kesin hüküm ve yemin delili ile ispat edebilir hatta HMK m. 200/2 uyarınca karşı tarafın açık muvafakati/ izni gereğince tanık dinletip ispatta

³³⁸ Abdulkerim Yıldırım, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Monopol Yayınları, Ankara 2019, s. 83.

³³⁹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 393.

³⁴⁰ Budak/ Karaaslan, s. 288; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 528.

³⁴¹ Kuru/ Aydın, s. 672; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 527.

³⁴² Budak/ Karaaslan, s. 292; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 529-530.

³⁴³ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 393.

³⁴⁴ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 532; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 404.

edebilir³⁴⁵. HMK m. 200'e bakıldığında bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin yapıldıkları zamanki miktar bakımından belli bir meblağı aşması halinde senetle ispat edilmesi gerektiği düzenlenmiştir³⁴⁶. Bu miktar her sene Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmektedir. Taraflardan birisi HMK m. 200'de düzenlenen bir hukuki işlemi senetle ispat etmiş ise karşı tarafta karşı ispatı kural olarak senetle ispatlaması gerekecektir³⁴⁷. Bu durumun istisnaları bulunmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere aslında HMK m. 200'de düzenlenen senetle ispatla karşı ispatı için diğer kesin deliller olan kesin hüküm ve yemin kullanılabilir. Ayrıca HMK m. 200/2 uyarınca karşı tarafın açık muvafakati/ izni gereğince tanık dinletip ispatta edebilir.

Delil başlangıcı hali senetle ispat kuralının ilk istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır³⁴⁸. HMK m. 202 düzenlenen delil başlangıcı 2. fıkrada tanımlanmıştır. Kanuni tanıma göre delil başlangıcı yargılamaya konu iddia konusu olayın ispatı için tam olarak yeterli olmamakla birlikte muhtemel olarak o hukuki işlemin yapıldığını gösteren kendisine karşı ileri sürülen kimse ya da temsilcisi tarafından verilen ya da gönderilen belgelerdir³⁴⁹. Delil başlangıcının bulunmasının bir yargılama da en önemli özelliği delil başlangıcına dayanan tarafın iddiasını tanık dinleterek ispat edebileceğidir³⁵⁰. Yani delil başlangıcı bulunan taraf iddiasını HMK m. 200'de düzenlenen meblağı aşsa bile senetle değil tanık delili ile ispat edebilecektir. Burada tanık dinlenmesi karşı tarafın muvafakatine de bağlı değildir. Bu nedenle delil başlangıcı ispat hukuku açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bir belgenin kanun hükmü gereğince delil başlangıcı sayılabilmesi için üç şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bu üç şartın ilki bir delil başlangıcının belge olması gerekmektedir³⁵¹. Belge kavramı yukarıda da değinildiği üzere HMK m. 199'da düzenlenmiştir. Madde metninde de anlaşılabacağı üzere belge kavramı senet kavramını da içerisine alan üst bir kavramdır³⁵². İkinci unsur ise delil başlangıcı aleyhine kullanılmak istenilen tarafın

³⁴⁵ Kuru/ Aydın, s. 694; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 538.

³⁴⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 404; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 532.

³⁴⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 533.

³⁴⁸ Ozan Tok, **Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 27.

³⁴⁹ Budak/ Karaaslan, s. 325; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 533.

³⁵⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 495.

³⁵¹ Kuru/ Aydın, s. 709.

³⁵² Güleç, s. 380; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 517.

kendisi veya temsilcisi tarafından verilmiş ya da gönderilmiş olması hususudur³⁵³. Belge elden fiziki olarak verilebileceği gibi mektup, mail, SMS ve diğer ileti araçları ile de gönderilmiş olabilir. Üçüncü unsur ise delil başlangıcının iddia edilen hukuki işlemi tam olarak ispat edemeyerek o işlemi muhtemel olarak göstermesi unsurudur³⁵⁴. Bu unsur delil başlangıcını senetten ayıran en önemli husustur. Senet tam olarak ispat edebilirken delil başlangıcı tam olarak ispat edemediğinden delil başlangıcı bulunması halinde tanık dinlenmek suretiyle ayrıca ispat için ek bir faaliyet gerekecektir. Bu durum senet ile delil başlangıcının ispat açısından kuvvetleri arasında ki farkı açıkça göstermektedir. Senetle ispat zorunluluğunun ikinci istisna hali HMK m. 203'de düzenlenmiştir. Kanun maddesinin c bendine bakıldığında, doğal afet hallerinde ve olağanüstü durumlarda hukuki işlemlerin senetle ispat zorunluluğunun istisnası olarak düzenlenmiştir³⁵⁵. Kanun maddesinin ç bendine bakıldığında, iradi bozukluğu ve aşırı yararlanma halinde yapılan hukuki işlemlerin senetle ispat zorunluluğunun istisnası olarak düzenlenmiştir³⁵⁶. Kanun maddesinin d bendine bakıldığında, üçüncü kişilerin muvazaa iddialarının aksinin ispatı halinde yapılan hukuki işlemler için senetle ispat zorunluluğunun istisnası olarak düzenlenmiştir³⁵⁷. Kanun maddesinin e bendine bakıldığında, senede bağlanmış bir hukuki işlem halinde sendin sahibi elinde beklenmeyen bir olay veya zorlayıcı nedenle yahut usulüne uygun olarak teslim edile bir memur ya da noter kayb olduğu kanısına kuvvetlendirecek delil ve emarelerin bulunması halinde kaybolan senedin konusunu oluşturan hukuki işlemin tanıkla ispat edilebileceği hususu düzenlenmiştir³⁵⁸. Madde metninde senedin ya sahibinin elinde kusuru olmadan zorlayıcı veya beklenmeyen bir olay ilişkisinde kaybolması hususu düzenlenmiştir. Sahibinin elinden çalınması, tehdit ve baskı yapılarak zorla alınması hususu bu duruma örnek gösterilebilir. Ayrıca deprem, yangın, sel vb. doğal afet olması halleri de bir diğer örnek olarak gösterilebilir. Madde metninde düzenlenen bir diğer durum ise senedin usulüne uygu olarak bir memur ya da notere bırakılması halinde senedin zorlayıcı neden veya beklenmeyen bir olay ilişkisinde kaybolması hali düzenlenmiştir. Örneğin deprem halinde noterde kaybolan bir senet veya Ticaret Sicil Müdürlüğünde bulunan ancak yangın sebebiyle yanan senet gibi. Bu durumlarda senedin bu olay nedeniyle kaybolduğunun kuvvetli delil ve emarelerinin bulunması

³⁵³ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 405; Kuru/ Aydın, s. 709.

³⁵⁴ Budak/ Karaaslan, s. 326.

³⁵⁵ Kuru/ Aydın, s. 720; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 544.

³⁵⁶ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 408.

³⁵⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 534; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 544.

³⁵⁸ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 545.

gerekmektedir, çok düşük büyüklükte bir deprem meydana gelmiş ve senedin bulunduğu yerde herhangi bir yıkıntı olmadığı halde bu madde uyarınca senetle ispatın istisnası kapsamında kalmayacaktır. Senede karşı ispat kuralı sadece tarafları bağlamaktadır. Taraf kavramından tarafın kendisini ya da külli haleflerini anlamak gerekmektedir. Mirasçılar da külli haleftir ancak saklı paya dayalı olarak mirasçı tarafından açılan dava da mirasçı üçüncü kişi konumunda olduğundan böyle bir durumda istisna hükümlerinden yararlanabilecektir³⁵⁹. Senetle ispat zorunluluğu kural olarak hukuki işlemlere ait olup hukuki fiiller her türlü delil ile ispatlanabilecektir. Hukuki fiiller senet dışında tanık veya diğer belgeler ile ispatlanabilir³⁶⁰.

Bunun yanı sıra HMK m. 222 vd. maddelerinde düzenlenen ticari defterlerin ibrazı ve delil olması durumu bulunmaktadır. Ticari defterler belli koşulları bulunan ve tacirlerin tutmakla yükümlü olduğu defterlerdir. HMK m. 222/1 ticari defterlerin tacirler arasında m. 222/5 ise bir tarafa tacir diğer tarafı tacir olmaması halinde ispatı düzenlemektedir³⁶¹.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi davaları her ne kadar eşler ve/veya mirasçıları arasında görülmekte ve tacirlere ait bir dava çeşidi olmasa bile taraflardan birisinin bir şirkete ortak olması veya yönetici konumunda bulunması halinde ticari defterler katılma alacağının hesaplanması açısından önem arz etmektedir. Böyle hallerde tarafların dayandığı delili yargılama merci gerekli yerden istemeli, dosya arasına almalı ve hesaplamada dahil edilmesi için bilirkişi incelemesi için bilirkişinin ve tarafların ulaşmasına imkân sağlamalıdır.

2.7.1.2. Yemin

Yemin taraflardan birinin yargılamaya konu ve yargılamanın çözülmesi için önemli bir olayın doğru olup olmadığı hususu hakkında kutsal saydığı değerler ve inancı üzerine ant içeren sözlü açıklamalardır³⁶². Yemin yukarıda belirtildiği üzere kesin bir delil olmaktadır. Uygulamada genellikle son çare olarak başvurulmuş yemin delili tarafların bir olayı ispat edememesi halinde başvurdıkları bir delildir. Yemin delilinin konusunu yargılamaya konu olayın çözümü için önemli olan, çekişmeli ve

³⁵⁹ Arslan ve diğerleri s. 456.

³⁶⁰ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 537-538.

³⁶¹ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 534-535.

³⁶² Ali Türkmen, “Türk Özel Hukuk Yargı Sisteminde Yemin Müessesesi”, “**International Journal Of Legal Progress**”, C.1 S.2, Samsun 2015, s. 121.

yemine konu kişinin kendinden kaynaklanan olaylar oluşturmaktadır³⁶³. Yemin, yargılamaya konu olayın taraflarınca yerine getirilir³⁶⁴. Eğer yemin teklif edilen kişi ergin değil ya da kısıtlı ise yemin yasal temsilcisi tarafından yerine getirilir. Yemin yasal temsilci aracılığıyla edilir ya da iade edilir³⁶⁵. Kanuni temsilci birden fazla ise yemin temsilcilerle birlikte eda edilir ya da iade edilir. Ancak ergin olmayan küçük ya da kısıtlıya bizzat dava hakkı tanınmış ise bu durumda yemini ergin olmayan küçük ya da kısıtlı bizzat eda eder ya da iade eder. HMK m. 231 uyarınca yemini eda edecek taraf eğer yemini eda edemeden vefat eder ya da fiil ehliyetini kaybederse yemin teklif edilmemiş sayılacaktır³⁶⁶. Vefat halinde mirasçılar bu bağlamda yemin etmeyeceklerdir ancak mirasçılara karşı yemin konusu hususu bilip bilmediğine ilişkin olarak yeni bir yemin teklifinde bulunulabilir³⁶⁷. Vekilin yemin teklif etmesi HMK m. 74 uyarınca özel yetki gerektiren bir hal olduğundan vekaletnamesinde özel yetki olup olmadığına bakılacaktır³⁶⁸. Yine HMK m. 74 uyarınca yeminin vekilce kabulü, iadesi veya reddedilmesi hali içinde özel yetki aranmaktadır. Yemin deliline başvurulabilmesi için tarafın yemin deliline açıkça dilekçesinde dayanması gerekmektedir. Bu nedenle tarafların uygulamada sıklıkla beyan ettikleri ve sair deliller, hukuka uygun her türlü delil denmesi yemin deliline dayanıldığını göstermez. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre tarafın “*sair deliller, her türlü delil, ve sair delil*” ibarelerinin açıkça yemin delili yazılmadığından yemin deliline dayanmaya yetmeyeceğine karar vermiştir³⁶⁹. Yargılamaya konu bazı olaylar yemine konu olamazlar. HMK m. 226 uyarınca yemine konu olamayacak olaylar üç bent halinde sayılmıştır. Bu durumlardan ilki tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri olaylar³⁷⁰ iken ikinci durum irade açıklamalarının yeterli görülmediği haller sayılırken³⁷¹ üçüncü hal ise yemin edecek kimsenin namus ve onurunu etkileyecek veya onu ceza soruşturması ya da kovuşturması ile karşı karşıya bırakacak olaylar da yeminin konusunu

³⁶³ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1310; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 536.

³⁶⁴ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 411; Kuru/ Aydın, s. 753.

³⁶⁵ Güleç, s. 407; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 570.

³⁶⁶ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 538.

³⁶⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 411.

³⁶⁸ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 564.

³⁶⁹ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu, 03/03/2017, 2/1, **Kaynak:** <https://kazanci.com.tr/gunluk/yibgk-2015-2> , e.t: 03/11/2024 “...Tarafın “sair deliller, her türlü delil, ve sair deliller” gibi ibareleri kullanmış olması yemin deliline açıkça dayanmış olduğu biçiminde yorumlanamaz. Hâkimin taraflara yemin teklif etme hakkını hatırlatmasının mümkün bulunmadığı sonuç ve kanaatine varılmıştır.”

³⁷⁰ Budak/ Karaaslan, s. 300; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 411.

³⁷¹ Kuru/ Aydın, s. 747; Budak/ Karaaslan, s. 300.

oluşturmayacaktır³⁷². HMK m. 229 uyarınca, yemin için davet edilen kimse eğer tayin edilen gün ve saatte mahkemede geçerli bir özrü olmaksızın bizzat hazır bulunmaz yahut hazır bulunup da yemini iade etmez ya da yemini eda etmekten kaçınırsa yemin konusu vakıaları ikrar etmiş sayılacaktır³⁷³. HMK m. 234 uyarınca, okuma ve yazma bilen sağır veya dilsizler, yemin hakkındaki beyanlarını yazıp imzalayarak yemin ederken, okuma ve yazma bilmeyen sağır veya dilsizler, işaretlerinden anlayan bir bilirkişi aracılığıyla yemin ederler. İspat edilen bir konu hakkında her nasıl olmuş ve yemin teklif edilmiş ve yemin eda edilmiş olsa bile bu yemin hukuki bir sonuç doğurmayacaktır³⁷⁴. Yine ispat yükü kendisine düşmeyen taraf her nasıl olmuş ve yemin teklif edilmiş ve yemin eda edilmiş olsa bile bu yemin hukuki bir sonuç doğurmayacaktır. Edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda ispat yükü üzerinde bulunan taraf iddiasını çekişmeli olayı diğer deliller ile ispat edememiş ise bu olay yeminin konusu olabilir. Yani taraf karşı tarafa yemin teklifinde bulunabilir. Ancak mal rejimine ilişkin davalarda davanın diğer deliller ile ispat edilmesi halinde yemin teklif edilmesi ve yeminin eda edilmesi hukuki sonuç doğurmayacaktır³⁷⁵.

2.7.1.3. Kesin Hüküm

Kesin hüküm yargılama mercii tarafından verilen kararın nihai ve bağlayıcı niteliği ifade etmektedir. Bazı kararlar ilk derece aşamasında kesin hüküm ifade edebilirken diğer bazı kararlar kanun yolu aşamasına tabi olur. Tanrıver kesin hükmü mahkeme kararlarına tanınan kanuni gerçeklik vasfı olarak tanımlamıştır³⁷⁶. Kesin hükmün maddi hukuk açısından menfi ve müspet etkisi bulunmaktadır. Kesin hükmün maddi anlamda müspet etkisi kararın bağlayıcı ve nihai olması iken menfi etkisi ise kesin hükmün dava şartı niteliğinde bir itiraz olmasıdır³⁷⁷. Kesin hüküm kesin delil niteliğine haiz delillerdendir³⁷⁸.

³⁷² Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1310; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 563-564.

³⁷³ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 413; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 569.

³⁷⁴ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1315; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 565.

³⁷⁵ Yargıtay 3. HD. 27/06/2018 E: 20158, K: 7244, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr/> e.t: 13/04/2025 “...eğer iddia diğer delillerle ispatlanmışsa, yemin teklifine gerek yoktur. Hatta iddiasını ispat eden taraf buna rağmen yemin teklif edecek ve karşı taraf da yemin eda edecek olursa bunun herhangi bir hükmü yoktur...”

³⁷⁶ Süha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2024, s.975; Arslan ve diğerleri, s. 434.

³⁷⁷ Tanrıver, s.976.

³⁷⁸ Budak/ Karaaslan, s. 302; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 525-526.

2.7.2. Takdiri Deliller

Hukukumuzda takdiri deliller ise tanık, bilirkişi incelemesi ve keşiftir³⁷⁹.

2.7.2.1. Tanık Beyanı

Tanık, kanunda yargılama merci önündeki yargılamaya konu olaya ilişkin çekişmeli bir konu hakkında, geçmişte meydana gelen olaylar ve durumlar ile ilgili olarak bilgi ve algılarını mahkemeye aktaran kişidir³⁸⁰. Tanık sadece bilgi ve görüşünü aktarabilir, olaya ilişkin yorumda bulunamaz bu yönüyle tanık bilirkişiden ayrılmaktadır³⁸¹. Kural olarak herkes tanıklık yapabilir. Taraflar dışında kişiler tanık olabilirler³⁸².

Tanık dinletmek isteyen taraf kimin/kimlerin tanık olarak beyanlarının alınmasını istiyor ise bir liste halinde tanık adı, soyadı ve tebligata elverişli adresini yargılama mercine süresi içerisinde sunmak zorundadır³⁸³. Buna uygulamada tanık listesi denmektedir. Hukuki fiiller tanık ile ispat edilebilirler ayrıca hukuki işlemlerde senetle ispat zorunluluğun altında bir tutara ilişkin olması veya senetle ispat zorunluluğunun diğer istisnalardan birisinin bulunması kaydıyla tanıkla ispat edilebilirler. Kural olarak herkes tanıklık yapmak zorundadır, usulüne uygun olarak çağrılan ancak gelmeyen tanık hakkında zorla getirilir ve gelmemesi nedeniyle oluşan giderlere ve disiplin para cezasına hükmedilir. Zorla getirilen tanık gelmeme nedenini haklı gösterecek bir sebebe dayandığını ispat edebilirse aleyhine hükmedilen giderler ve disiplin para cezası kaldırılır. Tanık olarak getirilen kişiye Tanıklık Ücret Tarifesi³⁸⁴ göre ücret ve giderleri ödenir. Her ne kadar tanıklık yapmak kural olarak zorunlu olsa da bu durumun bazı istisnaları bulunmaktadır. Genel anlamda üç farklı istisnası bulunan tanıklık yapmaktan kaçınma halleri HMK m. 248, m.249, m.250’de düzenlenme alanı bulmuştur.

HMK m. 248’de kişisel nedenlerle yani akrabalık ya da çok yakın bağ bulunması halinde tanıklıktan çekinme hali düzenlenmiştir³⁸⁵. HMK m.249’da sır nedeniyle tanıklıktan çekinme hali düzenlenmiştir. Bu durumda genellikle meslek ya da yapmakta

³⁷⁹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 508; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 381.

³⁸⁰ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 543.

³⁸¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 415.

³⁸² Kuru/Aydın kaleme almış oldukları eserlerinde bu durumun bir istisnası olduğunu ihtiyari dava arkadaşlığı bulunması halinde diğer dava arkadaşının davası için önemli bir husus hakkında tanıklık yapabileceğini belirtmiştir. bkn. Kuru/ Aydın, s. 761.

³⁸³ Güleç, s. 414-415.

³⁸⁴ Son Tanıklık Ücret Tarifesi, R.G: 15.12.2023, s. 32044.

³⁸⁵ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 418-419; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 586.

olduğu kamu görevi nedeniyle ortaya çıkacak sırların engellenmesi nedeniyle düzenlenmiştir³⁸⁶. HMK m.250’de ise menfaat ihlali tehlikesi nedeniyle tanıklıktan çekinme hali düzenlenmiştir³⁸⁷. Ancak HMK m. 248, m. 249 ve m. 250/a bendinde düzenlenen yasaklılık hallerinde HMK m.251 uygulama alanı bulunması halinde tanıklıktan kaçınılamayacaktır³⁸⁸. Tanık uygulamada en çok başvurulacak takdiri delildir. HMK m. 203 düzenlemesi gereğince eşler arasındaki işlemler tanık ile ispat edilebilecektir. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda tanık en çok başvurulacak delillerdendir. Tarafların dilekçelerinde sunmadıkları olay hakkında tanık beyanda bulunsa bile kural olarak bu beyan mahkemece hükme esas alınamayacaktır. Yine bu davalarda menfaati olan tanık beyanlarına itibar edilmemelidir. Hangi tanık beyanına neden üstünlük tanındığı gerekçeli kararda tartışılmalıdır³⁸⁹.

2.7.2.2. Bilirkişi İncelemesi

HMK m. 266-287 arasında düzenlenen bilirkişi incelemesi, yargılama yapan mercinin yargılamaya ilişkin olay teknik ve özel bir bilgiyi gerektirmesi halinde başvurduğu kişi ya da kişilerin yaptığı inceleme ve bu inceleme neticesinde hazırladığı ve sunduğu rapor olarak ifade edilebilir³⁹⁰. 6754 s. Bilirkişilik Kanunu³⁹¹ ile HMK’nin bilirkişilik ile ilgili bazı hükümleri değiştirilmiştir³⁹²³⁹³. Hukukumuzda bazı hallerde bilirkişi incelemesine başvurulması zorunludur. Bu durumlara bazı örnekler şu şekilde sıralanabilir. HMK m. 211/b, m. 234/2, m. 263/2, TMK m. 165, m. 436/5, TBK m. 224. Bilirkişi incelemesine başvurulması zorunlu olan haller bunlarla sınırlı değildir. Hâkim özel ve teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişi incelemesine başvuracaktır. Hangi durumun özel ve teknik bilgiyi gerektiren bir hal olduğunu hâkim kendisi re ‘sen tespit eder. Ancak hâkim hukuki sorunlar için bilirkişiye başvuramaz³⁹⁴ çünkü HMK m. 33 gereğince hâkim Türk Hukukunu re ‘sen uygulamakla mükellef olduğundan hukuki sorunlarının tespiti hakimim görevidir³⁹⁵. Bilirkişiler görevlerini yerine getirirken

³⁸⁶ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 548.

³⁸⁷ Budak/ Karaaslan, s. 306-307.

³⁸⁸ Kuru/ Aydın, s. 765; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 587.

³⁸⁹ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1346-1347.

³⁹⁰ Güleç, s. 427; Budak/ Karaaslan, s. 309; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 596.

³⁹¹ R.G: 24/11/2016, s. 29898.

³⁹² Kuru/ Aydın, s. 781; Tanrıver, s. 995; Arslan ve diğerleri, s. 489.

³⁹³ Öğretide Kuru/ Aydın bu değişimin olumlu olduğunu ve bilirkişiliğin etkin ve verimli bir kurumsal yapıya kavuştuğunu belirtmişlerdir. bkn. Kuru/ Aydın, s. 781

³⁹⁴ Güleç, s. 428; Budak/ Karaaslan, s. 312.

³⁹⁵ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 555; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 599.

tarafsız davranmak zorundadırlar³⁹⁶. Bu nedenle HMK m. 34 vd. maddelerinde düzenleme bulan hakimlerin reddi ve yasaklılık halleri bilirkişiler bakımından da uygulanır³⁹⁷. Ancak bilirkişinin aynı davada tanık olarak dinlenmesi tek başına bir ret sebebi teşkil etmeyecektir³⁹⁸. Uygulamada büyük oranda bilirkişiler rapor halinde yazılı olarak mahkemeye sunmaktadırlar. Bilirkişiler hazırladıkları raporlarında HMK m. 279/4 gereğince hukuki nitelendirme ve değerlendirme bulunmazlar³⁹⁹.

Bilirkişilere bu raporu hazırlamak için bir süre verilir. Bu süre kural olarak üç ayı geçemez bilirkişinin talebi üzerine bu süre gerekçesi de belirtilerek bir defaya mahsus olmak üzere üç ay daha uzatılabilir⁴⁰⁰. Bilirkişi kendisine verilen süre içerisinde görevini yerine getirmez ise mahkemece görevden alınır ve yerine başka bir bilirkişi görevlendirilmesi yapılır. Bilirkişilerce hazırlanan raporlara karşı tarafların kendilerine raporun tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde itiraz hakları bulunmaktadır⁴⁰¹. Tarafların bu iki hafta içerisinde itiraz etmemesi halinde raporun kesinleşmesi sadece taraflar içindir mahkeme bunula bağlı değildir. Mahkeme bilirkişi raporunu yeterli görmez ise ek rapor talebinde bulunabilir⁴⁰². Hâkim bilirkişi raporu ile bağlı olmadığından yeni bir bilirkişiden rapor aldırabilir. Ancak bu halde ilk rapora atıf yaparak gerekçe kurması doğru değildir⁴⁰³. Bilirkişiler sarf ettikleri emek mesailerini nedeniyle kendilerine Bilirkişi Ücret Tarifesi⁴⁰⁴ esas alınır. Bilirkişi görevleri nedeniyle öğrendikleri sırları saklamakla yükümlüdür bu durum m. 277’de düzenlenmiştir. Bilirkişi TCK bağlamında kamu görevlisi niteliğine haizdir. TCK m. 276’da bilirkişinin gerçeğe aykırı mütalaada bulunması halinde, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına mahkûm edileceği hüküm altına alınmıştır⁴⁰⁵. HMK m. 285 ‘de bilirkişinin hukuki sorumluluğu düzenlenmiştir. Bu bağlamda bilirkişinin kasten veya ağır ihmal suretiyle düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı raporun, mahkemece hükme esas alınması sebebiyle zarar görmüş olanlar bu zararlarının tazmini için devlete karşı açacakları tazminat davası ile isteyebilirler⁴⁰⁶. Nihai olarak bilirkişi incelemesi takdiri

³⁹⁶ Kuru/Aydın, s. 796.

³⁹⁷ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 558; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 429-430.

³⁹⁸ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 508.

³⁹⁹ Güleç, s. 435; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 610.

⁴⁰⁰ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 559; Budak/ Karaaslan, s. 315.

⁴⁰¹ Güleç, s. 447; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 610-611.

⁴⁰² Budak/ Karaaslan, s. 315.

⁴⁰³ Kuru/ Aydın, s. 813.

⁴⁰⁴ Bilirkişi Ücret Tarifesi, R.G: 25.12.2024, s. 32763.

⁴⁰⁵ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 435-436; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 616.

⁴⁰⁶ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 614-615.

bir delil olup mahkeme bu delil ile bağılı olmadığından gerekçesini kararda belirtmek suretiyle rapor aleyhine olacak şekilde hüküm kurabilir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda sıklıkla bilirkişi incelemesine başvurulmaktadır. Bu tarz davalarda genellikle taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki alacak hakları davaya konu edildiğinden malın sürüm değeri ve diğer hesaplamalar kural olarak bilirkişi marifetiyle yapılmaktadır.

HMK m. 293’de düzenlenerek usul kanunumuza giren uzman görüşü⁴⁰⁷, Anglo-Sakson kökenli bir kurumdur. Uzman görüşü yargılamanın taraflarının bilimsel olarak alanında uzman kişilerden aldıkları mütalaa olarak tanımlanabilir⁴⁰⁸. Mahkeme uzman görüşü ile bağılı değildir ancak uzman görüşünü delil olarak değerlendirmek zorundadır⁴⁰⁹. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda taraflar bazen tasfiyeye konu malın değerinin yanlış belirlendiğı ve yahut tasfiyeye dahil edilen malların eksik ya da fazla olarak dahil edildiğı iddia eden ve bu iddialarını destekleyen uzman görüşü alarak mahkemeye sunmaktadırlar.

2.7.2.3. Keşif

HMK m. 288-292 arası düzenlenen keşif delili hâkimin uyuşmazlığa konu olay hakkında bizzat kendi duyu organları ile inceleme yaparak bilgi sahibi olmasına denmektedir⁴¹⁰. Hâkim sözlü yargılama aşamasına kadar keşif kararı verebilir⁴¹¹. HMK m. 148’de açıkça belirtildiğı üzere resmî tatil günleri ve resmi çalışma saatleri dışında da keşif yapılabilir. HMK m. 103/f gereğince adli tatilde de keşif yapılabilir. Keşif kural olarak bizzat yargılamayı yapan mahkemece yapılabilir ancak keşif yapılacak şey mahkeme yargı çevresi dışında ise istinabe suretiyle de keşif yapılabilir⁴¹². HMK m. 157 gereğince keşifte zabıt kâtibinin hazır bulunması zorunludur. Taraflar ve üçüncü kişiler keşfe katlanmak ve keşfi engelleyici tutum ve davranışlardan uzak durmak zorundadırlar⁴¹³. HMK m. 179/2 gereğince keşif ıslah ile geçersiz hale getirilemez. Keşif takdiri delil olduğundan hâkim keşif ile bağılı değildir. Edinilmiş mallara katılma

⁴⁰⁷ Güleç, s. 466-467; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 625.

⁴⁰⁸ Reşat Gökhan Basan, “Özel Hukuk Yargılamalarında Uzman Görüşünün Değerlendirilmesi ve Çelişkilerin Giderilmesi”, “**Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi**”, C. 16, S.1, Ankara 2024, s. 126; Arslan ve diğerleri s. 506.

⁴⁰⁹ Kuru/ Arslan s. 829.

⁴¹⁰ Önder Ege, “Medeni Usul Hukukunda Keşif”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çağ Üniversitesi SBE, Mersin 2013, s.8.

⁴¹¹ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 437; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 618-619.

⁴¹² Budak/ Karaaslan, s. 317.

⁴¹³ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 566; Budak/ Karaaslan, s. 318; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 621-622.

rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda davaya konu alacak haklarını oluşturan taşınır veyahut taşınmaz mal bulunması hallerinde malın değerinin tespiti için keşif kararı verilerek bilirkişiler keşif icrasına katılmakta ve gerekli usulü işlemler yapılmaktadır.

2.8. İsticvap

HMK m. 169-175 arasında düzenlenen isticvap⁴¹⁴, yargılama konu olayın tarafların kendi aleyhine olan bir veya birkaç olay hakkında mahkeme tarafından dinlenmesidir⁴¹⁵. Hâkimin tarafı her dinlemesi olayı isticvap değildir. İsticvap belirli kuralları olan ve taraflar aleyhine olan olaylar hakkında dinlenmesidir. İsticvap bir delil olmayıp isticvap sonucunda elde edilen ikrar delil niteliğine haizdir⁴¹⁶. İsticvabın konusunu davanın temelini oluşturan olaylar oluşturmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bir taraf ancak aleyhine olan hususlar hakkında isticvap edilir lehine olan konularda beyanı alınmaktadır. Hâkim bir tarafın isticvabına kendisi re ‘sen karar verebileceği gibi taraflardan birisinin talebi üzerine de karar verebilir⁴¹⁷. Tarafın bizzat kendisi isticvap edilir⁴¹⁸. Bu nedenle tarafın vekili taraf lehine isticvap edilemez. Tarafın kendisi isticvap olacağından tarafın mahkemeye bizzat gelmesi gerekmektedir ancak taraf başka bir yargı çevresinde ise ses ve görüntü nakli ile bu da mümkün değil ise istinabe suretiyle isticvap olunur⁴¹⁹. Ayrıca hastalık veya başkaca bir gelme engeli olan taraf mahkemeye bizzat gelemeyecek halde ise bulunduğu yerde isticvap olunur. Ergin olmayan veya kısıtlı olan taraf adına yapılmış bir işlemde yasal temsilci isticvap edilirken, ergin olmayan veya kısıtlı olan tarafa bizzat dava hakkı tanınmış ise tarafın kendisi isticvap edilir. Tüzel kişi adına tüzel kişiyi temsil eden kişi/kişiler isticvap edilirler. Kural olarak isticvap edilecek kişi mahkemeye bir davetiye aracılığıyla çağrılır. Bu davetiyede isticvap edilecek tarafın belirlenen gün ve saatte isticvap olunmak üzere hazır bulunması gerektiği, isticvap konusu olaylar, tarafın geçerli bir özrü olmaksızın gelmediği veya gelip de sorulara cevap vermediği takdirde, isticvap konusu vakıaları ikrar etmiş sayılacağı ihtarı bulunur⁴²⁰. İsticvap edilecek taraf Türkçe bilmemesi halinde tercüman eşliğinde dinlenerek isticvap edilir. İsticvap edilecek taraf sağır ve dilsiz ise; okuma ve yazma bilen sağır veya dilsizler, sorular

⁴¹⁴ Güleç, s. 522; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 387.

⁴¹⁵ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 387; Budak/ Karaaslan, s. 245.

⁴¹⁶ Kuru/ Aydın, s. 607.

⁴¹⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 314.

⁴¹⁸ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 570; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1264.

⁴¹⁹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 392.

⁴²⁰ Bengi Duran, “Medeni Usul Hukukunda İsticvap ve Yeminden Kaçınma”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, 2023, s. 107.

kendisine bildirilerek cevapları yazdırılmak suretiyle, okuma ve yazma bilmeyen sağır veya dilsizler, işaretlerinden anlayan bir bilirkişi aracılığıyla isticvap edilirler⁴²¹. HMK m. 173/4 gereği taraf, mahkemenin izni olmadıkça, yazılı notlar kullanamaz. İsticvap bir delil olmadığından ve isticvap halinde bir delil elde edilmediğinde hâkim bu isticvap beyanlarını serbestçe takdir eder.

2.9. Delil Sözleşmesi

HMK'nin m. 193'de düzenlenen delil sözleşmesi genel olarak tarafların bir davada başvurabilecekleri ispat araçlarını belirledikleri usulü bir sözleşme olarak tanımlanabilir⁴²². İki çeşit delil sözleşmesi bulunmaktadır⁴²³. Bunlardan ilki kanunun belirli bir delil ile ispatını öngören hallerde taraflar bu durumun ispatı için başkaca delil kullanabilecekleri yani bu durumu başkaca deliller ile ispat edebileceklerini kararlaştırabilirler. Bu durumda yapılan delil sözleşmesine münhasır olmayan delil sözleşmesi denilmektedir⁴²⁴. Taraflar ayrıca belirli bir şekilde ispatı gerekmeyen olayların ispatını ancak belirledikleri delil ile yapabileceklerini de kararlaştırabilirler. Buna ilişkin yapılan delil sözleşmesine münhasır delil sözleşmesi denilmektedir⁴²⁵. Örnek vermek gerekirse tarafların senetle ispat edilmesi gerekli bir olayda tanıkla ispatı mümkün kılmalarına ilişkin yaptıkları delil sözleşmelerine münhasır olmayan delil sözleşmeleri, tanıkla ispatı mümkün olan olaylarda kesin delil ile ispatı mümkün kılan sözleşmelere ise münhasır delil sözleşmesi denilmektedir.

Delil sözleşmesi ayrı bir sözleşme ile yapılabileceği gibi, esas sözleşme içerisinde bir hüküm konulmak suretiyle de yapılabilir⁴²⁶. Delil sözleşmesinin yazılı yapılması bir geçerlilik şartı değil ispat şartıdır⁴²⁷. Bu durumda eğer sözlü olarak delil sözleşmesi yapılmış ve karşı tarafta bu durumu ikrar etmiş ise yapılan delil sözleşmesi geçerlidir⁴²⁸. Delil sözleşmesi ile kararlaştırılan delil çeşidi birden fazla olabilir. Uygulamada en çok karşılaşılan delil sözleşmesi münhasır delil sözleşmesinin bir örneği olan hakem-bilirkişilerdir. Bu hakem-bilirkişilerin hazırladıkları rapor normal bilirkişilerin hazırladıkları raporlardan farklı olarak tarafları ve mahkemeyi

⁴²¹ Kuru/ Aydın, s. 612; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 393.

⁴²² Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 513; Ölmez Nuruduk, s. 23.

⁴²³ Kuru/ Aydın, s. 848; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 514.

⁴²⁴ Budak/ Karaaslan, s. 279; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 385.

⁴²⁵ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 518.

⁴²⁶ Tanrıver, s. 908; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 514.

⁴²⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 383.

⁴²⁸ Arslan ve diğerleri, s. 508.

bağlamaktadır. Nitekim delil sözleşmelerinin niteliği gereği kararlaştırılan deliller kesin delil sayılırlar ve gerek tarafları gerek ise mahkemeyi bağlarlar. Bu minvalde hâkim bu delili re 'sen gözetmekle mükelleftir⁴²⁹. HMK m. 200/2 de düzenlenen ve senetle ispatı zorunlu hallerde tanık ispata ilişkin karşı tarafın açık muvafakatini arayan hükümde niteliği itibariyle bir delil sözleşmesidir. Yapılmış olan ancak hangi tür delil sözleşmesi olduğu tespit edilemeyen delil sözleşmesini münhasır olmayan delil sözleşmesi olarak kabul etmek gerekir⁴³⁰. Delil sözleşmesini düzenleyen HMK m.193/2 gereği taraflardan birinin ispat hakkının kullanımını imkânsız kılan⁴³¹ veya fevkalade güçleştiren⁴³² delil sözleşmeleri geçersiz kabul edilmektedir⁴³³. Bu durum HMK m. 27'de düzenlenen hukuki dinlenilme hakkının bir tezahürüdür.

⁴²⁹ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 518; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 515.

⁴³⁰ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 385.

⁴³¹ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 518; Budak/ Karaaslan, s. 281.

⁴³² Budak/ Karaaslan, s. 280; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 383.

⁴³³ Kuru/ Aydın, s. 855; Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 516.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE İLİŞKİN DAVALARDA

İSPAT

3.1. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesine İlişkin Davalarda İspat Ölçüsü

Kelime anlamı olarak tespit etme, belirleme sabitleme anlamına gelen ispat, medeni usul hukuku bağlamında yargılamaya konu olayın çözümünde etkili ve çekişmeli olan konuların gerçekleşip gerçekleşmediği hususlarında hâkimde kanaat oluşturma faaliyeti olarak tanımlanmaktadır⁴³⁴.

İspatın konusu davada dayanılan çekişmeli olaylar olmakla beraber bazı durumlarda yabancı devletlere ait kanun hükümleri ile örf ve âdet kuralları da olabilmektedir⁴³⁵. Bazı haller ispatın gerekli olmadığı haller olarak kanunumuzda düzenlenmiştir. Bu haller HMK'nin 188/1'de düzenlenen ikrar⁴³⁶, HMK'nin 187/2 'de düzenleme alanı bulan herkesçe bilinen vakıalar⁴³⁷, HMK m. 190/2 'de düzenlenen karine ilişkin düzenleme ve HMK m.187/1'in mefhumu muhalifinden çıkan davaya konu olay üzerinde çekişmesiz bulunan olaylardır⁴³⁸. HMK 190/2 gereğince kanuni karineye dayanan taraf sadece kanuni karinenin temelini oluşturan vakıayı (olayı) ispat etmekle yükümlü olup bu temeli ispat ettiği zaman iddiasını ispat etmiş sayılacaktır⁴³⁹.İspat yükü ise yargılamaya konu olayın taraflarca ispat edilememesi halinde yani hâkimde yeterli kanaat oluşturulamaması halinde hangi taraf aleyhine karar verileceğini düzenleyen usulü bir yüküdür⁴⁴⁰. Tezimin konusu olan edinilmiş mallara ilişkin davalarda, dava türüne göre ispatın konu ve ispat yükü kavramları değişeceğinden bu durumları ileriki kısımlarda detaylı olarak incelenmiştir. Bu kavramların yanında birde ispat ölçüsü kavramı bulunmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere yargılamaya konu olayın çözümünde etkili ve çekişmeli olan konuların gerçekleşip gerçekleşmediği hususlarında hâkimde kanaat oluşturma faaliyetidir. Bu faaliyetin ölçüsüne ise ispat

⁴³⁴ Budak/ Karaaslan, s. 257; Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 338; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 489.

⁴³⁵ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 339.

⁴³⁶ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 485; Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 494.

⁴³⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özkes, s. 350.

⁴³⁸ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 494.

⁴³⁹ Budak/ Karaaslan, s. 271

⁴⁴⁰ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 493.

ölçüsü denilmektedir⁴⁴¹. İspatın ne zaman gerçekleşmiş sayılacağı ve yahut sayılmayacağı ispat ölçüsüne göre belirlenmektedir. Hukukumuzda iki çeşit ispat ölçüsü bulunmaktadır. Bunlar tam ispat ve yaklaşık ispattır⁴⁴². Tam ispat kural iken bazı durumlarda yaklaşık ispat ile yetinilmesi de mümkündür⁴⁴³.

Tam ispat, yargılamaya konu olayın çözümünde etkili ve çekişmeli olan konu üzerinde hâkimde şüphelerden arınmış bir vicdani kanaat uyandırma olarak tanımlanabilir. Burada hâkimde oluşan olayın gerçekleştiği konusunda mutlak bir gerçekleşme değil vicdani olarak gerçekleştiğine kanaat getirmesidir⁴⁴⁴.

Yaklaşık ispat ise hâkim, iddiaya konu çekişmeli olayın gerçekleştiği konusunda tam bir vicdani kanaate ulaşmamakla birlikte iddiaya konu çekişmeli olayın gerçekleşme ihtimalinin gerçekleşmeme ihtimaline göre daha fazla olduğu konusunda hâkimde vicdani kanaat oluşturma olarak tanımlanabilir⁴⁴⁵.

Medeni yargılama hukukumuzda tam ispat kural olup yaklaşık ispat ise istisnai durumlarda uygulama alanı bulmaktadır. Nitekim kanun koyucu HMK m. 390'ın gerekçesinde her ne kadar tam ispatın kural olduğunu belirtmiş ise de bu durumun bazı istisnaları bulunmaktadır⁴⁴⁶. HMK m. 389'da düzenlenen geçici koruma tedbirlerinde yargılama yapan merci kural olarak yaklaşık ispat ile yetinebilmektedir⁴⁴⁷.

Edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda ispat ölçüsüne ilişkin olarak herhangi bir özel kanuni düzenleme bulunmadığından genel hüküm niteliğinde bulunan HMK m. 390 uygulama alanı bulacak ve kural olarak tam ispat aranacaktır. Bu nedenle ispat yükü üzerine düşen taraf mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda iddialarını tam olarak ispat etmelidir⁴⁴⁸. Aksi halde dava aleyhine sonuçlanacaktır.

Bunun yanı sıra edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalara ait dava dilekçesinde sıklıkla geçici koruma tedbiri talepleri bulunmaktadır. Gerçekten de aleyhine dava açıldığını öğrenen taraf mal kaçırma girişiminde bulunması olası bir durumdur. Yine bu davaların adli yardım talepli olarak açıldığı hususu da uygulamada sık karşılaşılan bir durumdur. HMK m. 389 gereğince geçici hukuki korumaya ilişkin

⁴⁴¹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 506.

⁴⁴² Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 508.

⁴⁴³ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 367.

⁴⁴⁴ Kuru/ Aydın, s. 316; Ölmez Nuruduk, s. 8.

⁴⁴⁵ Budak/ Karaaslan, s. 267; Ölmez Nuruduk, s. 9.

⁴⁴⁶ Kuru/ Aydın, s. 315-316.

⁴⁴⁷ Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 367.

⁴⁴⁸ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1290.

taleplerde (*ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir talepleri açısından*) ile adli yardım talepleri açısından yaklaşık ispat aranacaktır⁴⁴⁹. Açıklanan nedenlerle, edinilmiş mallara ilişkin davalarda kural olarak tam ispat aranırken, davalarda talep edilen geçici hukuki koruma ve adli yardım talepleri bakımından özel kanuni düzenleme gereğince yaklaşık ispat aranacaktır.

3.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin Davaların Tespitinde İspat

3.2.1. Genel Olarak

Hukukumuzda mal rejimlerine ilişkin davalarda uygulanacak hükümler eşlerin hangi mal rejimine tabii olduğuna göre belirlenmektedir. TMK mal rejimi konusunda eşlere sınırlı da olsa bir seçim hakkı tanımıştır. Buna göre taraflar kanunda belirtilen dört çeşit mal rejiminden istediklerini seçebileceklerdir. Taraflar eğer herhangi bir seçimde bulunmaz ve yahut kanunun öngördüğü bir tarzda seçim yapmazlar ise yasal mal rejimimiz olan edinilmiş mallara katılma rejimi uygulama alanı bulacaktır. Mal rejimine ilişkin davalarda hâkim tarafından öncelikle hangi mal rejiminin uygulanacağı bu belirledikten sonra dava dilekçesinde ki talep/taleplerin uygulanacak mal rejimine göre istenip istenemeyeceği hususları saptanacak istenebileceği hususunda hâkim kanaat getirirse ispat ve ispat yüküne göre hüküm kurulacaktır. Tezimizin konusu olan edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda uygulanacak rejim edinilmiş mallara katılma rejimidir ancak taraflar dava ve / veya cevap dilekçelerinde bu durumun aksini ileri sürebilirler uygulama (tasfiyeye) anına ve tasfiyeye girecek mallar hakkında çelişkiye düşebilirler. Tezimizin bu kısmında tezimizin konusu olan edinilmiş mallara katılma rejiminin tespitinde ispat yükü ve ispat şekli kavramları üzerinde durulacak daha sonra tasfiyeye konu eşlerin malvarlıklarının tespiti ve malvarlıklarının rejimde hangi mal grubuna tabii olduğu hususları ile hangi eşe ait olduğunun tespitinde ispat bir bütün olarak incelenecektir.

3.2.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tespitinde İspat Yükü

TMK m. 202/1 f. hükmü “*Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır.*” demek suretiyle eşlerin mal rejimi seçmemesi halinde edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanacağını belirtmiştir⁴⁵⁰. Kanun koyucu edinilmiş mallara katılma rejimini mal rejimi seçilmemesi halinde yasal mal rejimi olarak

⁴⁴⁹ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1290.

⁴⁵⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 304; Özdamar ve diğerleri, s. 26; Erdem/ Makaracı Başak, s. 265.

seçtiğinden edinilmiş mallara katılma rejimine yasal mal rejimi denilmektedir⁴⁵¹. Öğretide TMK m. 202'nin niteliği konusunda bir takım görüş farklılıkları bulunmaktadır. Bir görüşe TMK m. 202/1 yasal bir karinedir⁴⁵². Başka bir görüşe göre ise TMK m. 202 hükmü bir karine olmayıp yedek hukuk kuruladır⁴⁵³. Şahsi kanaatimizce TMK m. 202 hükmü bir tamamlayıcı hukuk kuralıdır.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tespitinde ispat yükünü sürülüş şekli ve zamanına göre iki farklı şekilde incelemek gerekmektedir. İlk durum, eşlerin evlilik birlikteliği boyunca bir mal rejimi sözleşmesi yapmadığı ve yahut evlenme başvurusu sırasında farklı bir mal rejimi seçmediği ya da mahkeme kararıyla olağanüstü mal rejimine geçiş halinin bulunmadığı durumdur. Bu durumda TMK m. 202/1 uyarınca tamamlayıcı hukuk kuralı devreye girecek ve yasal mal rejimi uygulama alanı bulacaktır. Taraflar dilekçeler aşamasında, aralarında evlilik birlikteliği boyunca bir mal rejimi sözleşmesi yaptıklarını ve yahut evlenme başvurusu sırasında farklı bir mal rejimi seçtiklerini ya da mahkeme kararıyla olağanüstü mal rejimine geçiş halinin bulunduğunu ileri sürmemişler ise ayrıca aralarında uygulanan mal rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimi olduğunu ispat etmeleri beklenmez⁴⁵⁴. TMK m. 202/1 yedek hukuk kuralı olduğundan devreye girer ve taraflar ispat yükünden kurtulurlar. Aksini iddia eden taraf (*yani yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanmaması gerektiği iddia eden taraf*) tamamlayıcı hukuk kuralının aksini iddia ettiği için iddiasını ispat ile yükümlüdür⁴⁵⁵. İddiasını ne şekilde ispat edebileceği hususu alt başlıkta ispat şekli kavramında detaylı olarak incelenmiştir. İkinci durum ise eşlerin evlilik birlikteliği boyunca bir mal rejimi sözleşmesi yaptığı ve yahut evlenme başvurusu sırasında farklı bir mal rejimi seçtiği ya da mahkeme kararıyla olağanüstü mal rejimine geçiş halinin bulunduğu durumdur. Hemen belirtmek gerekir ki mal rejimin tasfiyesine ilişkin davalarda taraflarca getirilme ilkesi hâkim olduğundan⁴⁵⁶ tarafların bu hususları dilekçeler aşamasında dilekçelerinde belirtmeleri/ açıklamaları deliller kısmında

⁴⁵¹ Acar, **Yasal Mal Rejimleri**, s. 144-145; Hatemi, s. 101-102; Midyat, s. 1.

⁴⁵² Sarı s. 6.

⁴⁵³ Fatma Tülay Karakaş, "Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C. 62, S. 3, https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42421/510870#article_cite, s 747, e.t.:19.03.2025; Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 208; Biçimli, s. 8.

⁴⁵⁴ Uyumaz, s. 128; Ölmez Nuruduk, s. 118.

⁴⁵⁵ Ölmez Nuruduk, s. 118.

⁴⁵⁶ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1100.

konuya ilişkin delillerine değinmeleri gerekmektedir⁴⁵⁷. Bu durumda tarafların iddia ettiği şey yasal mal rejiminin uygulanmaması gerektiği olduğundan ispat yükü iddia eden tarafa geçektir. Nitekim HMK m. 190 hükmü uyarınca kendi lehine hak çıkaran taraf iddiasını ispat ile yükümlüdür. Bu nedenle ispat yükü lehine hak çıkaran taraf olan yasal mal rejiminin uygulanmaması gerektiğini iddia eden tarafa düşecektir. İddiasını ne şekilde ispat edebileceği hususu alt başlıkta ispat şekli kavramında detaylı olarak incelenmiştir. Bu kavramlarının yanı sıra uygulamada karşılaşılabilecek başka bir durum daha bulunmaktadır. Bu durum tarafların arasında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulandığı ancak tarafların yasal mal rejimine ilişkin sözleşme yaptıkları durumdur. TMK taraflara yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminde sözleşme ile birtakım değişiklikler yapabilme hakkı tanımıştır. Burada taraf ya da taraflar aralarında yasal mal rejiminin uygulandığını iddia etmekle beraber rejimden kanunda verilen ölçüde değişiklik yaptıklarını iddia etmektedirler. Bu durumda uygulanacak rejim her ne kadar yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi olsa da uygulanacak hükümler değişiklik göstereceğinden bu durumu iddia eden tarafın iddiasını ispatı gerekmektedir⁴⁵⁸. Nitekim taraf bu durumu iddia ederek kendi lehine hak çıkarmaktadır. Bu nedenle HMK m. 190 uyarınca iddiasını ispatla yükümlüdür. Hemen belirtmek gerekir ki bu davada da taraflarca getirilme ilkesi hâkim olduğundan tarafların bu hususları dilekçeler aşamasında dilekçelerinde belirtmeleri/ açıklamaları ve deliller kısmında konuya ilişkin delillerine değinmeleri gerekmektedir.

3.2.3. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin İspat Şekli

TMK m.202 uyarınca edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak belirlendiğinden yasal mal rejiminin ispatına gerek bulunmadığı hususu yukarıda detaylı olarak incelenmiştir. Tezimizin bu kısmında ele alınacak olan hususlar şunlardır.

Tarafların evlenme başvurusu sırasında ya da mal rejimi sözleşmesi ile başka bir mal rejimi seçmeleri ve yahut olağanüstü mal rejimine geçmeleri karar verilmesi halinde ispat, karşı ve aksine ispat durumu ikincisi ise tarafların aralarında edinilmiş mallara

⁴⁵⁷ Yargıtay 8. HD., T. 11.10.2018, E.10963, K.17130, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr>, e.t.: 21/03/2025 “...**taraflarca hazırlama ilkesine aykırı** şekilde bir takım değerlendirmelerle yazılı şekilde diğer taşınmazlarla bağlantı kurulmaya çalışılması ve TMK'nin 229/2. maddesinden hareketle hüküm kurulması doğru olmamıştır.”

⁴⁵⁸ Ölmez Nuruduk, s.120; Uyumaz, s. 129.

katılma rejiminin uygulandığı ancak edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin sözleşme yaptıkları durumda ispat, karşı ve aksine ispat durumudur. Bu durumlar aşağıda ayrı ayrı incelenecektir. Taraflar evlenme başvurusu sırasında başka bir mal rejimi seçtiklerini dilekçelerinde belirtmeleri halinde uygulanacak mal rejimi değişecektir⁴⁵⁹. Bu durumda taraflar arasında tasfiye de uygulanacak mal rejiminin tespiti için Evlendirme Yönetmeliği Ek m. 1/3⁴⁶⁰ uyarınca evlendirme işlemini yapan ve mal rejimi başvurusu alan kuruma mahkemece müzekkere yazılması talep edilerek bu durum ispatlanabilir⁴⁶¹. Gelen müzekkere cevabında tarafların başka bir rejim seçtiklerine ilişkin yazılı başvuru ve diğer ilgili formları varsa iddia eden taraf iddiasını ispat etmiş sayılacaktır⁴⁶². Bu durumda karşı taraf aksine ispat faaliyetine geçerek uygulanacak rejiminin farklı olduğunu iddia ve ispat edebilir. Bu durumun ispatı için karşı tarafın iki farklı durum ile karşı ispatı gerçekleştirebilir.

İlk durumda; karşı ispat faaliyeti gerçekleştiren taraf, evlenme başvurusu sırasında seçimi yapılan mal rejiminden sonra evlilik devam ederken geçerli olan bir mal rejimi sözleşmesi ile başka bir mal rejimine geçtiklerini iddia edebilir. İspat faaliyetini gerçekleştirmek isteyen taraf mahkemeye noter tarafın düzenleme ya da onaylama şeklinde yapılan mal rejimi sözleşmesini sunarak veya mahkemece mal rejimi sözleşmesi ile ilgili gerekli bilgileri vererek bu sözleşmenin ilgili noterden ve TNB' nin elektronik sisteminden bir örneğinin müzekkere yazılarak mahkemeye getirilmesini talep edebilir. Bu durumlarda mahkemece sunulan mal rejimi sözleşmesi ya da müzekkere yazılarak getirtilen mal rejimi sözleşmesi yasal unsurları taşıyor ise aksine ispat gerçekleşmiş olup ispat yükü tekraren yer değiştirecektir.

İkinci durumda; karşı ispat faaliyeti gerçekleştiren taraf, mahkeme kararıyla olağanüstü mal rejimine geçiş halinin bulunduğunu iddia ve edebilir. Tezimizin ilk bölümünde detaylı olarak incelediğimiz üzere TMK m. 206,209 ve 210 olağanüstü mal rejimine geçiş halleri düzenlenmiştir. TMK m. 209 ve 210 hükümleri uyarınca olağanüstü mal rejimine geçiş hali için taraflar arasında mal rejiminin mal ortaklığı olması gerekirken⁴⁶³ TMK m. 206'a göre olağanüstü mal rejimine geçilmesi için tarafların istem ve haklı neden gerçekleşmeden önce aralarındaki mal rejiminin hiçbir

⁴⁵⁹ Sarı, s. 7.

⁴⁶⁰ RG, 07.11.1985, S. 1039.

⁴⁶¹ Uyumaz s. 129-130.

⁴⁶² Ölmez Nuruduk, s. 124.

⁴⁶³ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 18.

önemi bulunmamaktadır⁴⁶⁴. Gerçekten de taraflar arasında ki mal rejimi yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi olabileceği gibi, seçimlik mal rejimi olan mal ortaklığı rejimi ve yahut paylaşımlı mal ayrılığı rejimi olabilir. TMK m. 206'a göre olağanüstü mal rejimi kabul edildiğinde geçilecek mal rejimi mal ayrılığı rejimi olduğundan dava açılmadan taraflar arasında ki mal rejimi mal ayrılığı olması halinde hukuki yarar yokluğundan istemde bulunmasının bir mantıki yanı bulunmamaktadır. Karşı ispat faaliyeti gerçekleştiren taraf, mahkeme kararıyla olağanüstü mal rejimine geçiş halinin bulunduğunu iddia eder ise ispat faaliyetini olağanüstü mal rejimine geçiş davasına ilişkin dava dosya bilgileri bildirerek tasfiyeye bakan mahkemeden müzekkere yazılmasını talep ederek getirilmesini talep edebilir. Böyle bir durumda mahkemece yazılan müzekkereye verilen cevap yazısında olağanüstü mal rejimine geçiş halinin kabulüne karar verildiği durumda taraf aksine ispat gerçekleştirmiş olup ispat yükü tekraren yer değiştirecektir. Olağanüstü mal rejimine geçiş haline ilişkin dava kesinleşmemiş ise tasfiyeye ilişkin davada bu durum bekletici mesele yapılması gerektiğini düşünmekteyiz⁴⁶⁵. Yargıtay'da aynı görüştedir⁴⁶⁶.

Tezimizin bu kısmına kadar olan kısmında tarafların evlenme başvurusu sırasında ya da mal rejimi sözleşmesi ile başka bir mal rejimi seçmeleri ve yahut olağanüstü mal rejimine geçmeleri karar verilmesi halinde ispat, karşı ve aksine ispat durumu incelenmiştir. Bu kısımda ise tarafların aralarında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulandığı ancak edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin sözleşme yaptıkları durumda ispat, karşı ve aksine ispat durumu incelenecektir.

TMK m. 203'de tarafların evlenme öncesinde veya sonrasında mal rejimi sözleşmesi yaparak mal rejimini kanunda yazılı sınırlar içerisinde başka bir mal rejimi seçebileceklerini, kaldırabileceklerini ya da değiştirebileceklerini düzenlemiştir. TMK taraflara yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminde sözleşme ile birtakım değişiklikler yapabilme hakkı tanımıştır. Bu değişiklik yapabilme durumlarına TMK m. 221/f. I, II; m. 223/f. II; m. 227/f. III; m.237/f. I örnek olarak gösterilebilir⁴⁶⁷.

⁴⁶⁴ Bkn. s. 13; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 31.

⁴⁶⁵ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1249.

⁴⁶⁶ Yargıtay 8. HD., T. 24/11/2016, E. 20571, K. 15992, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr, e.t.:21.03.2025> "...olağanüstü mal rejimine geçişe ilişkin Asliye Hukuk (Aile Mahkemesi Sıfatıyla) Mahkemesi'nde görülen 2011/409 Esas sayılı dosyanın sonucu **bekletici mesele** yapılmalı..."

⁴⁶⁷ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 311.

Taraflar arasında görülmekte olan tasfiyeye ilişkin davalarda edinilmiş mallara katılma rejimi yasal mal rejimi olarak belirlendiğinden yasal mal rejiminin ispatına gerek bulunmadığı durumunu yukarıda belirtmiştik. Burada görülmekte olan tasfiye davasında ispatı gereken durum mal rejiminin tipine ilişkin olmayıp uygulanacak kanun hükümlerine ilişkindir. Tarafların aralarında mal rejimi sözleşmesi yapıldığı ve buna göre uygulanacak hükümlerin değişeceğini iddia eden taraf iddiasını ispatla yükümlüdür⁴⁶⁸. TMK m. 205 uyarınca mal rejimi sözleşmesi noterde düzenleme ve onaylama şekilde yapılacaktır. Mal rejimi sözleşmesinin noterde yapılma şekli geçerlilik şartıdır⁴⁶⁹. TMK m. 7 uyarınca resmi sicil ve senetler belgeledikleri olgunun doğruluğuna kanıt oluşturup kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça bu resmi senet ve sicillerin doğru olmadığı her türlü delil ile ispatlanabilecektir. HMK m. 201’de senede karşı tanıkla ispat yasağı düzenlenmiştir. Kanun hükmüne göre senet ile ileri sürülen her türlü hukuki işleme karşı iddianın (yani aksini ispat faaliyetinin) miktarına bakılmaksızın kural olarak senet ile ispat edilmesi gerekmektedir. Yine konu bağlantılı olarak TBK m. 13 ‘de kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesi de yazılı olarak yapılacağını düzenlemektedir. Yine Noterlik Kanunu m. 81 uyarınca bir noterlik işleminin tamamlanmasından sonra değiştirilmesi veya fesih ve iptal ve yahut evvelki işin nitelik ve değeri değişmemek şartıyla düzeltilmesi önceki işlemin yapıldığı şekilde yeni bir işlem ile yapılacaktır. Bu nedenle aralarındaki mal rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimi olduğunu belirtmekle kanuni sınırlar içerisinde mal rejimi sözleşmesi yaptıklarını iddia eden taraf bu iddiasını yapılan mal rejimi sözleşmesini sunarak veya mahkemece mal rejimi sözleşmesi ile ilgili gerekli bilgileri vererek bu sözleşmenin ilgili noterden ve TNB’ nin elektronik sisteminden bir örneğinin müzekkere yazılarak mahkemeye getirilmesini talep edebilir⁴⁷⁰. Bu durumlarda mahkemece sunulan mal rejimi sözleşmesi ya da müzekkere yazılarak getirilen mal rejimi sözleşmesi yasal unsurları taşıyor ise aksine ispat gerçekleşmiş olup ispat yükü tekraren yer değiştirecektir. İspat yükü üzerine düşen taraf bu durumda aralarında başka bir mal rejimi sözleşmesi yaptıklarını ya da mahkeme kararıyla olağanüstü mal rejimine geçtikleri ispat ederek ispat yükünü değiştirebilir. İspat yükü üzerine düşen ayrıca mahkemece esas alınan mal rejimi sözleşmesinin sahte olduğunu iddia edebilir. Yargılama esnasında taraflardan birisi resmi bir senedin sahteliği

⁴⁶⁸ Uyumaz s. 129-130; Ölmez Nuruduk, s. 124.

⁴⁶⁹ Erdem/ Makaracı Başak, s. 266; Uyumaz s. 131; Ölmez Nuruduk, s. 42; Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 31.

⁴⁷⁰ Uyumaz, s. 131-132; Ölmez Nuruduk s. 121-122.

iddiasına dayanırsa yargılama yapan merci HMK m.208/4 uyarınca iddia eden tarafa sahtelik davası açması için iki haftalık süre verir⁴⁷¹. Sahtelik davasında davalılar arasında ki dava arkadaşlığı mecburi dava arkadaşlığıdır⁴⁷². Bu durumda resmi bir senet niteliğinde olan mal rejimi sözleşmesinin sahte olduğunu iddia eden tarafın mahkemece kendisine verilen süre içerisinde HMK m. 208/4 uyarınca noter ve karşı taraf/ları davalı olarak göstererek sahtelik davası açması gerekmektedir⁴⁷³. Bu durumda taraf sahteliği ispat eder ise ispat yükü tekrar yer değiştirecektir. Edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda karşı ispat için delil sunmak mümkündür. Bu durumda delil sunan taraf ispat yükü üzerine düşen tarafın iddiasının/iddialarının doğru olmadığını beyan etmekte ve delil sunmaktadır. Karşı ispat faaliyeti kapsamında delil sunan taraf ispat yükünü üzerine almış sayılmayacaktır⁴⁷⁴.

Mal rejimi sözleşmelerine ilişkin olarak öğretide tartışmalı bir durum bulunmaktadır. Mülga TKM m. 173/2, m. 237, m. 240 vd düzenlemeler gereğince mal rejimine ilişkin sözleşmelerin resmi sicile tescili ve mahkemenin onayına sunulması gerekirken yeni TMK'de böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır⁴⁷⁵. Öğretide bir görüş 743 s. TKM'de bu düzenlemelerin formalite olduğunu yeni kanunun bu formaliteleri azalttığını bu nedenle bu değişikliğin isabetli olduğunu savunurken⁴⁷⁶, diğer bir görüş ise yeni kanuna alınmayan bu durumun ispata ilişkin sorunlara sebebiyet verdiğini⁴⁷⁷, sağ kalan eşin ya da mirasçıların kötüye kullanıma açık olduğunu eski düzenlemenin daha yerinde olduğunu belirterek en kısa zamanda kanun değişikliği yapılmasının beklenir bir durum olduğu görüşündedir⁴⁷⁸. Şahsi kanaatimizce ikinci görüş daha isabetlidir⁴⁷⁹.

⁴⁷¹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 530; Budak/ Karaaslan, s. 292.

⁴⁷² Buradaki mecburi dava arkadaşlığı *şekli mecburi* dava arkadaşlığıdır. Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 530

⁴⁷³ Uyumaz, s. 131, Ölmez Nuruduk, s. 121

⁴⁷⁴ Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 1291.

⁴⁷⁵ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 314; Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 188.

⁴⁷⁶ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 16.

⁴⁷⁷ Uyumaz s. 132.

⁴⁷⁸ Gençcan s. 188.

⁴⁷⁹ TMK Tasarı Komisyonunda bir süre başkanlıkta yapmış olan Kılıçoğlu bu duruma ilişkin olarak eski kanunda bulunan ibarenin yeni kanuna alınmamış olmasının Kanun Koyucu tarafından bilinçli olarak yapıldığını bu durumun nedeninin ise Kanun Koyucunun bu konuya ilişkin düzenlemeyi Noterlik Kanuna bıraktığı sistematik olarak bu durumun doğru olduğunu ne var ki Noterlik Kanununda ilgili değişiklik ve düzenlemelerin yapılmadığı belirterek, mal rejimi sözleşmelerinin yapıldığı tarihte yapan noter tarafında ilgili nüfus müdürlüğüne bildirimde bulunulması ve kayıt altına alınması, ölüm halinde nüfus müdürlüklerinin bu durumu ilgili notere ölümüne ilişkin bilgiyi elektronik sistem üzerinden göndermesi ve ilgili noterinden mal rejimi sözleşmesinin bir örneğini ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi etmesi gerektiği görüşündendir. bkn. Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 315; Aynı görüşte Uyumaz, s. 132-133.

3.3. Eşlerin Malvarlığının Tespitinde İspat

3.3.1. Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda ortaya çıkan alacak hakları olan artık değere katılma alacağında alacak miktarının belirlenmesi hangi malların tasfiyeye gireceği hususu ile yakından bağlantılıdır. Artık değer TMK'nin m. 231 düzenlenmiştir. Madde metnine bakıldığında artık değer; her bir eşin kişisel malı ile edinilmiş malı birbirinden ayrıldıktan sonra edinilen mallara ilişkin borçlar çıkarılıp, denkleştirme alacağı ve diğer eklenecek değerler eklendikten sonra ortaya çıkan değer olarak tanımlanmıştır⁴⁸⁰. Artık değere katılma alacağının oluşması için eşin katkıda bulunmuş olması aranmayacaktır⁴⁸¹. Yukarıda belirtildiği üzere artık değerın hesabı için ilk başta eşlerin malları kişisel mal, edinilmiş mal olarak ayrılacak edinilmiş mallardan borçlar çıkartılıp denkleştirme alacağı ve kanunda öngörülen diğer eklenecek değerler eklendikten sonra ortaya çıkan değerden kural olarak yarısı üzerinden hesaplama yapılacaktır. Bu nedenle tezimizin bu kısmında eşlerin malvarlıklarının tespiti üzerinde durulacaktır.

3.3.2. Eşlerin Malvarlıklarının İspatı

Eşyanın doğası gereği herkes kendi malvarlığı değerini diğer kişi ya da kişilerden daha iyi bilmektedir. Bu kapsamda hangi malların tasfiyeye gireceğini hangi malların tasfiyeye girmeyeceğini en iyi eşlerin kendisi bilmektedirler. Ne var ki eşler ya da mirasçıları karşı tarafın alacak hakkını azaltmak maksadıyla gerçek dışı beyanlarda bulunduğu hususu hayatın başka bir gerçeğidir. Bu durumda tasfiyenin kanunun öngördüğü şekilde yapılması için eşlerin malvarlıklarının tespiti önem arz etmektedir⁴⁸². Mal rejiminin ölüm ile sona ermesi durumunda ölen eşin malvarlığı hakkında bilgi veremeyeceği hususu ile ikinci evliliklerde ikinci eş ve önceki çocuklar arasında süregelen çekişmelerde tarafların gerçek dışı beyanda bulunmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumda eşlerin malvarlıklarının tespiti önem arz etmektedir⁴⁸³. İktibas kanunumuz olan İsviçre Medeni Kanun'u (ZGB) m. 170'de düzenleme gereği eşlerden her biri diğer eşten malvarlığı ve borçları hakkında bilgi verilmesini

⁴⁸⁰ Özdamar ve diğerleri, s. 120; Erdem/ Makaracı Başak, s. 308; Zevkler/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 197.

⁴⁸¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 469.

⁴⁸² Uyumaz, s. 135.

⁴⁸³ Ölmez Nuruduk, s. 128.

isteyebilecektir⁴⁸⁴. Öğretide bir görüş İsviçre Medeni Kanunu'nun 170 maddesinin kanunumuzda dolaylı olarak yer aldığını TMK m. 206'da eşin bilgi vermemesi halinde diğer eşin olağanüstü mal rejimine geçişte haklı sebep olarak mahkemeye sunabileceğini bu nedenle bu kanun maddesinin hukukumuzda yer aldığını belirtirken⁴⁸⁵ diğer görüş sahipleri ise TMK m. 206 düzenleme İsviçre Medeni Kanunu madde 185'de düzenlendiği iki maddenin benzer yönleri olsa da farklı hususları düzenlediğini iki maddenin aynı düzenleme içerdiğini kabul edilmesi durumunda ZGB' de iki farklı düzenleme olmaması gerektiğinden bahisle hukukumuzda ZGB m. 170'de buluna düzenlemenin yer almadığını belirtmiştir⁴⁸⁶. Şahsi kanaatimizce de ikinci görüş daha isabetlidir.

ZGB Art. 170'nin sağladığı fonksiyonun bir kısmının hukukumuzda malların envanterinin resmi senetle yapılmasını düzenleyen TMK m. 216 (ZGB Art. 195a) sağlayabilse de TMK m. 216 tam anlamıyla aynı ZGB Art. 170'nin birebir muadili değildir⁴⁸⁷.

3.3.3. Eşlerin Malvarlıklarının Hangi Eşe ve Hangi Mal Grubuna Ait Olduğunun İspatı

3.3.3.1. Genel Olarak

Artık değere katılma alacağının hesabı, her bir eşin kişisel malı ile edinilmiş malı birbirinden ayrıldıktan sonra edinilen mallara ilişkin borçlar çıkarılıp, denkleştirme alacağı ve diğer eklenecek değerler eklendikten sonra ortaya çıkan değer üzerinden yapılmaktadır. Bu nedenle malvarlıklarının hangi mal grubuna ait (dahil) olduğu malın tasfiyeye yani artık değerın hesaplanmasına dahil olup olmayacağı konusunda önem arz etmektedir. Yine tasfiyeye ilişkin davalarda taraflar arasında mahsuplaşma olacağından malvarlığının hangi eşe ait olduğu hususu da ayrı bir önem teşkil etmektedir. Bu nedenlerle tezimizin bu kısmında malvarlıklarının hangi eşe ve hangi mal grubuna dahil olduğunun tespitinde ispat yükü ve ispat şekli konuları üzerinde durulacaktır.

⁴⁸⁴ Numan Tekelioğlu, "İsviçre Medeni Kanunu'nda Eşlerin Bilgi Verme Yükümlülüğü (ZGB Art. 170) ve Konunun Türk Aile Hukukundaki Yeri", **SDÜHFD**, C. 12, S. 2, Isparta 2022, 1009.

⁴⁸⁵ Öztan, s. 427.

⁴⁸⁶ Şeker, s. 77-79; Ölmez Nuruduk, s. 129; Sarı, s. 111.

⁴⁸⁷ Şeker, 78.

3.3.3.2. İspat Yüğü

TMK'nin edinilmiş mallara katılma rejiminin düzenlendiğı 218 ve 241 maddelerinin arasında olan 222 madde ispat başlığı altında üç fıkraya düzenlemiştir. İlk fıkraya ispat yüküne ilişkindir. TMK m. 222/1 “*Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür.*” şeklindedir.

Öğretide bir görüş TMK m. 222'nin HMK m. 190'a göre daha özel nitelikli olduğu TMK m. 222'de malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden tarafın her durumda kendi lehine hak çıkaran taraf olmayacağı belirterek aktif malların tespitinin ispatında TMK m. 222 uygulanması gerektiğini TMK m. 222'nin sadece aktif malları kapsadığından pasif malların tespitinin ispatında ise HMK m. 190'ın uygulama alanı bulacağını savunurken⁴⁸⁸, diğer görüş ise TMK m. 222 ile HMK m. 190'un farklı düzenlemeler içermediğini TMK m. 222'nin genel ispat kuralının bir tekrarı olduğunu bu nedenle genel ispat kuralının uygulanması gerektiğı hususunu savunmuşlardır⁴⁸⁹. Şahsi kanaatimizce ikinci görüş daha isabetlidir.

3.3.3.3. İspat Şekli

3.3.3.3.1. Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda davanın niteliğı itibariyle eşlerin malvarlıklarının değeri belirlenmektedir. Bu kapsamda malvarlıkları içerisinde yer alan aynı haklar, fikri hakların maddi değeri yönleri, maddi değeri olan yenilik doğuran haklar, diğer maddi değeri olan alacak hakları ve tasfiyeye konu mallara ait borçlara ilişkin bir döküm yapılarak bu döküme ilişkin hesaplamalar neticesinde tasfiye işlemi gerçekleşecektir. Bu kapsamda malvarlığı değerine ilişkin ispat yükü üzerine düşen taraf kural olarak her türlü delil ile ispat edebilir⁴⁹⁰. Taşınmazlara ilişkin hususlarda taşınmazların kime ait olduğu eşlerin hangi aynı hakları sahip olduğu tapu kayıtlarına bakılarak ispat edilebilirken, taşınırlar açısından zilyetlik karinesi göz önüne alınabilir⁴⁹¹. Tasfiyeye dahil olacak alacak hakları bir hukuki işlem dahilinde olan bir alacak hakkı ise HMK hükümleri dahilinde ispat faaliyeti gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

⁴⁸⁸ Sarı, s. 116-117; Uyumaz s. 139-140; Ölmez Nuruduk, s. 132.

⁴⁸⁹ Özdamar ve diğerleri s. 61; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 165; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 357.

⁴⁹⁰ Uyumaz s. 141.

⁴⁹¹ Öğretide bir takım görüş sahipleri evlilik birliğı özellikleri göz önünde bulundurularak taşınırlara ilişkin hak karinesinin hafifletilmesinin (çürütülmesinin) diğer davalara nazaran daha kolay olması gerektiğini savunmaktadırlar. Uyumaz s. 142.

Bu kapsamda ispat faaliyetinin gerçekleştirilmesi açısından kanunumuz ispat yükü üzerine düşen tarafa karineler ve envanter vasıtasıyla kolaylık sağlamıştır. Tezimizin bu kısmında ispat şekli kapsamında genel ispat kuralının istisnalarından olan ve edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda geçerli olan karineler ve başka bir ispat kolaylığı sağlayan envanter üzerinde durulacaktır.

3.3.3.3.2. Karineler Vasıtasıyla İspat

TMK edinilmiş malların tasfiyesine ilişkin davalarda üç adet kanuni karine düzenleyerek ispat yükü üzerine düşen tarafa birtakım kolaylıklar sağlamıştır. Bu kanuni düzenlemeler TMK m. 222/2’de düzenlenen paylı mülkiyet karinesi, TMK m. 222/3’de düzenlenen edinilmiş mal karinesi ile TMK m. 230/2’de düzenlenen edinilmiş mallara ilişkin borç karinesidir⁴⁹².

3.3.3.3.2.1. Paylı Mülkiyet Karinesi

Mülkiyet birlikte mülkiyet ve tek kişi mülkiyeti olarak ikiye ayrılmaktadır. Birlikte mülkiyet ise paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyeti olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Paylı mülkiyet TMK m. 688 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine bakıldığında paylı mülkiyet bir malın tamamı üzerinde birden fazla kişinin belirli paylarla mülkiyet hakkının bulunmasıdır⁴⁹³. Paylı mülkiyet kanundan, hukuki bir işlemde, mahkeme ya da diğer yetkili bir kurum kararıyla kurulmaktadır⁴⁹⁴.

Eşlerin kendi iradeleri ile kendi belirledikleri mal üzerinde kendi belirledikleri pay üzerinde mülkiyet sahibi olmaları hukuki işlem ile paylı mülkiyet kurulmasına örnek iken TMK m. 222/2 ‘de yer alan karine gereği niteliğindeki “*Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilmeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.*” düzenleme kanundan doğan paylı mülkiyet türüne örnektir⁴⁹⁵. TMK m. 223/2 düzenlemesi uyarınca taraflar (eşler) arasında anlaşma olmadıkça eşlerin herhangi birisi paylı mülkiyete konu eşya üzerindeki payı üzerinde tasarrufta bulunamayacaktır⁴⁹⁶. Burada sınırlama sadece devri değil her türlü tasarrufi işlemi kapsamaktadır⁴⁹⁷.

⁴⁹² Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 165-166-167.

⁴⁹³ Meltem Bulut, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Paylı Mülkiyetine Tabi Malların Hukuki Durumu”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XX, S. 3-4, Erzincan, 2016, s. 121.

⁴⁹⁴ Akçaal s. 363-364.

⁴⁹⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 784.

⁴⁹⁶ Şıpka, s. 53-54.

⁴⁹⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 785.

Kural olarak eşlerin edinilmiş malların tamamı tasfiyeye girmektedir. Kanun koyucu bazı malların edinilmiş mi yoksa kişisel mal mı olduğunun ispatının çok zor olduğunu bildiğinden bir karine getirerek kural olarak malların eşler arasında ki malların edinilmiş mal olduğu karinesini getirmiş malın edinilmiş mal olmadığını yani kişisel mal olduğunu iddia eden tarafa iddiasını ispat yükü getirmiştir⁴⁹⁸.

Paylı mülkiyet karinesi sadece eşler arasında geçerli bir karine olmayıp üçüncü kişileri de kapsayan bir karinedir. Bu nedenle üçüncü kişi konumunda olan kişilerde bu karineden faydalanabileceklerdir⁴⁹⁹. Paylı mülkiyet karinesi malın hangi eşe ait olmadığının belirlenemediği durumlarda söz konusu olmaktadır. Bu nedenle malın hangi eşe ait olduğunun belirlenebildiği tapuya kayıtlı taşınmaz mallar, sicile kayıtlı motorlu taşıtlar ve yine bir sicile kayıtlı diğer mallar hakkında kanunun 222/2 maddesine düzenlenen bu karine uygulama alanı bulmayacaktır⁵⁰⁰.

3.3.3.3.2.2. Edinilmiş Mal Karinesi

TMK edinilmiş mallara ilişkin düzenlenen bir diğer karine de edinilmiş mal karinesidir. TMK m. 222/3 “*Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.*” şeklindedir. Kanun maddesine bakıldığında bir eşin bütün mallarının kural olarak edinilmiş mal olarak kabul edildiği malın kişisel mal olduğunu iddia eden tarafın bunu ispat etmesi gerektiğini düzenlenmektedir. Kanun koyucu bu madde ile eşlerin malvarlığı değerlerini edinilmiş mal olarak sayma eğiliminde olduğu söylenebilir⁵⁰¹. Burada TMK m. 222/2 de düzenlenen paylı mülkiyet karinesinden farkı bu madde de düzenlenen karine de karineye konu malın mülkiyetinin hangi eşe ait olduğu bilinmekle birlikte malın hangi gruba dahil olacağı hususunun belirlenmesine ilişkindir⁵⁰². TMK m. 222/3 uyarınca edinilmiş mallara ilişkin olarak düzenlenen karinenin aksini iddia eden taraf (*yani malın kişisel mal olduğunu iddia eden taraf*) bu durumu her türlü delil ile ispatlayabilirler⁵⁰³. İspat ile yükümlü olan taraf malın kişisel mal olduğunu TMK m. 220’de düzenlenen kişisel mallardan olduğunu ya da TMK m. 221 uyarınca kanun gereği edinilmiş mal sayılmakla kanunun verdiği izin çerçevesinde yasal şartlara uygun bir mal rejimi sözleşmesi yapılarak kişisel mal sayılabilen

⁴⁹⁸ Seda Gayretli Aydın/ Ali Said Yazıcı, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde İspat Karineleri”, **Trabzon Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, Trabzon 2023, s. 22.

⁴⁹⁹ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 100.

⁵⁰⁰ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 358.

⁵⁰¹ Uyumaz s. 156.

⁵⁰² Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 101.

⁵⁰³ Aydın/ Yazıcı, s. 24; Ölmez Nuruduk, s. 138.

mallardan olduğunu ve sözleşme ile kişisel mal olarak saydıklarını kanıtlayarak ispat faaliyetini gerçekleştirebilecektir. Yine edinilmiş malların tasfiyesine ilişkin davalarda yemin deliline başvurarak ispat yükü üzerine düşen taraf ispat faaliyetini gerçekleştirebilecektir. TMK m. 184’de yer alan sınırlama boşanma ve ayrılık davaları için geçerli olduğundan yemin delilinin TMK m. 222/3’de yer alan karinenin aksinin ispatı konusunda kullanılması caizdir⁵⁰⁴.

3.3.3.2.3. Edinilmiş Mallara İlişkin Borç Karinesi

TMK m. 230/2 “Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.” düzenlemesine yer vererek eşlerin kişisel mi edinilmiş malı olduğu hususunda getirdiği edinilmiş mal karinesinin borçlara da uygulayarak hangi kesime ait olmadığı tam saptanamayan malvarlığı borçlarını edinilmiş mallara ilişkin olarak kabul etmiştir. Bu düzenleme ile kanun koyucunun bir denge sağlamaya çalıştığı kabul edilebilir⁵⁰⁵.

3.3.3.3.3. Envanter Vasıtasıyla İspat

3.3.3.3.3.1. Genel Olarak

Fransızca kökenli olan envanter kelimesi hayat içerisinde ticaret ile özleşen bir kelimedir. Sözlükte “Bir ticaret kuruluşunun para, mal ve diğer varlıklarıyla genel olarak borçlu ve alacaklı durumlarını, nicelikleri ve değerleriyle ayrıntılı olarak gösterme, mal ve değerlere ait döküm.”⁵⁰⁶ olarak tanımlanan envanter kelimesi aile hukuku kapsamında mal rejimlerine ilişkin olarak düzenlemelerin yer aldığı TMK m. 216 yer almıştır. TMK m. 202-217 arası mal rejiminin ilişkin genel hükümleri düzenlediğinden 216. madde de düzenlenen envanter ilişkin düzenleme sadece yasal mal rejimimiz olan edinilmiş mallara katılma rejiminde değil diğer üç seçimlik mal rejiminde de uygulama alanı bulabilecektir.

Mal rejimi hukuku kapsamında envanter eşlerden her birinin malvarlığı değerleriyle ilgili olarak alacak ve borç durumlarını gösterir bir döküm olarak tanımlanabilir. Malvarlığına ilişkin olan davalarda ispat açısından kolaylık sağlayan envanter

⁵⁰⁴ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 358.

⁵⁰⁵ Uyumaz s. 158; Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 101.

⁵⁰⁶ **TDK**, Güncel Türkçe Sözlük, 2025, <https://sozluk.gov.tr/>, e.t.:21/03/2025

uygulamada pek yapılan bir tespit işlemi değildir⁵⁰⁷. Tezimizin bu kısmında envanterin tarafları, konusu, içeriği ve şekli ile ispat kabiliyeti ve usulü üzerinde durulacaktır.

3.3.3.3.2. Envanterin Tarafları

TMK'nin envanter başlıklı m. 216/1 "*Eşlerden her biri, diğerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.*" şeklindedir. Kanun maddesi emredici olarak envanter tutulmasını eşlerden birisinin isteyebileceği belirtmiştir⁵⁰⁸. Bu nedenle envanter evlilik birliği içerisinde geçerlidir. Bu nedenle nişanlılık ya da evlilik öncesi herhangi bir zamanda TMK m. 216 dayalı envanter tutulması isteminde bulunulamayacaktır⁵⁰⁹. Ancak taraflar pek tabi ki de evlenmeden önce mallarının tespitini yaptırabilirler bu durum için mevzuatımızda yasal bir engel bulunmamaktadır. Ancak bu durum TMK m. 216 kapsamında bir envanter olmayıp genel hükümlere tabi bir tespit işlemi olarak değerlendirilmelidir. Yine kanun maddesinin emredici hükmü gereğince envanter istemi sadece eşlere tanınan bir hak olduğundan eşlerin kanuni mirasçıları envanter tutulması isteminde bulunamayacaktır⁵¹⁰. Öğretide bir görüşe göre envanter tutulmasını isteme hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olup eşlerden birisi dışında bir eşin ayırt etme gücünün kaybı halinde temsilcisi hariç başka bir üçüncü kişi kullanılamaz⁵¹¹. Diğer bir görüşe göre ise envanter tutulmasını isteme hakkının şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olmadığını bu nedenle yasal temsilci ve iradi temsilcilerinde bu hakkı kullanabileceği yönündedir⁵¹².

Envanter düzenlenmesi isteyen eş bakımından bir hak diğer eş bakımından bir yükümlülüktür⁵¹³. Bu kapsamda kanun maddesinin emredici özelliği de bulunduğundan bu haktan mal rejimi sözleşmesi ile önceden vazgeçmek mümkün değildir⁵¹⁴. Kanunumuzda her ne kadar eşlerden her birisine envanter düzenlenmesini talep etme hakkı verilmiş ise de diğer eşin bu talebe rağmen yükümlülüğü olan envanter yapılmasına katlanmaması durumunda nasıl bir yol izleneceği hususu düzenlenmemiştir. Öğretide bir görüşü göre bu durumda envanter düzenlenmesini isteyen eş TMK m. 195 vd. uyarınca mahkemeye başvurarak envanter düzenlenmesi

⁵⁰⁷ Öğretide Gençcan eşlere belirli aralıklar ile *envanter tutma zorunluğu getirilmesinin* yerinde olacağı görüşündedir. Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 258.

⁵⁰⁸ Sarı, s. 120.

⁵⁰⁹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 110, Uyumaz s. 144.

⁵¹⁰ Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 259

⁵¹¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 336.

⁵¹² Sarı, s. 120.

⁵¹³ Ölmez Nuruduk, s. 151; Sarı, 121.

⁵¹⁴ Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 260; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 336; Sarı, s. 52.

talebinde bulunabilecek bu durumda mahkeme talebin haklı olduğu kanaatine varır ise mahkemece envanter düzenlenmesini isteyen eşe envanteri noterde düzenlenmesine yönelik bir yetki verilebileceği gibi mahkemece bu envanter düzenlenebileceğine ilişkin bir kararda verilebilir⁵¹⁵⁵¹⁶. Diğer bir görüşe göre ise madde metninde resmi senet ibaresinin geçtiği bu nedenle mahkemece resmi karar niteliğinde olan envanter düzenlenmesi talebinde bulunulamayacağı yönündedir⁵¹⁷. şahsi kanaatimizce ilk görüş daha isabetlidir. Bunun yanında envanter yapılmasını isteyen eş katlanma yükümlölüğünü yerine getirmeyen eşe karşı TMK m. 195 yerine TMK m. 206 kapsamında düzenlenen diğer eşin bilgi vermemesi halinde olağanüstü mal rejimine geçiş isteminde de bulunabilecektir⁵¹⁸.

3.3.3.3.3. Envanterin Konusu, İeriği ve şekli

TMK m .216 hükmü uyarınca eşlerden her birisi diğer eşten mallarının envanterini yapılmasını isteyebileceğini düzenlemiştir. Bu kapsamda envanterin konusu eşlerin malvarlığı değerleridir. Bu malvarlığı değerleri para, taşınır ve taşınmaz mallar ile her türlü malvarlığı değerı bulunan şeylerdir. Bu kapsamda öğretilde kanun metninde “...mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.” hükmü uyarınca eşlerin envanter kapsamında kural olarak aktif malvarlığı değerlerinin envanterinin tutulmasını isteyebilecekleri belirtilmektedir⁵¹⁹ ancak yine eşlerin aralarında anlaşarak borçlarında envanter kapsamına alınmasında kanuni herhangi bir engel bulunmadığı belirtilmektedir⁵²⁰. Envanter eşlerin münferit tüm malvarlığı değerlerine ilişkin olabileceği gibi bir eşin malvarlığı değerlerine ilişkinde olabilir hatta bir eşin evlilik birliği içerisinde belirli tarihlerde edindiği malvarlığı değerlerine ilişkinde olabilecektir⁵²¹.

TMK m. 216 envanterin resmi senet ile yapılacağını düzenlemiştir ancak resmi senedi yapacak makam kanun maddesinde belirtilmemiőtir. Kanun koyucu bu duruma ilişkin olarak TMK m. 216’nın gerekçesinde açıklık getirmiőt ve envanteri yapacak makamı noterler olarak göstermiőtir. Kaldı ki Noterlik Kanunu m. 60 uyarınca aksinin

⁵¹⁵ Akçın/ Meral/ Beyaz, s. 111; Sarı, s. 123 Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 261.

⁵¹⁶ Uyumaz, s.146. (Uyumaz’ a göre mahkeme bu durumda bir kayyım atayarak noterde düzenlenmesine karar verebilir. Kendisi envanter düzenleyemez.)

⁵¹⁷ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 336.

⁵¹⁸ Ölmez Nuruduk s. 152 ve dipnot 489’da ismi zikredilen diğer yazarlar.

⁵¹⁹ Sarı, s. 122.

⁵²⁰ Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 260; Uyumaz s. 147-148.

⁵²¹ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 32.

belirtilmesi kanun sistematikimize uygun olmazdı. Öğretide bir görüş noter tarafından düzenlenen envanterin sadece düzenleme şeklinde olabileceği onaylama şeklinde envanter düzenlenemeyeceği yönünde iken⁵²², diğer bir görüş ise mal rejimi sözleşmelerinin noterde düzenleme ve onaylama şeklinde yapılabildiğini bu nedenle envanterin evveliyet ilkesince onaylama şeklinde de yapılabileceğini savunmaktadır⁵²³. Şahsi kanaatimizce ikinci görüş daha isabetlidir. Ayrıca noter envanter düzenlerken tarafların bildirimine göre hareket edecek olup ayrıca bu duruma ilişkin olarak malın olup olmadığını ayrıca bir araştırma faaliyetine geçmeyecektir⁵²⁴.

3.3.3.3.4. Envanterin İspat Kabiliyeti ve Usulü

Envanteri düzenleyen TMK'nın 216. maddesinin 2. Fıkrası adi bir kanuni karineye yer vermiştir. Kanun maddesi *“Bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir.”* şeklindedir. Kanun maddesi envanterin malların getirilmesinden sonra bir yıl içerisinde yapılması halinde aksinin ispat edilemediği takdirde kabul edileceği yönündeki düzenleme kapsamında aksinin ispatının nasıl yapılacağı konusu gündeme gelmektedir. Bu kapsamda yukarıda ayrıntılı olarak değinildiği üzere envanter noterde düzenleme ve onaylama şekilde yapılacaktır. Envanterin noterde yapılma şekli geçerlilik şartıdır⁵²⁵. TMK m. 7 uyarınca resmi sicil ve senetler belgeledikleri olgunun doğruluğuna kanıt oluşturup kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça bu resmi senet ve sicillerin doğru olmadığı her türlü delil ile ispatlanabilecektir. HMK m. 201'de senede karşı tanıkla ispat yasağı düzenlenmiştir. Kanun hükmüne göre senet ile ileri sürülen her türlü hukuki işleme karşı iddianın (*yani aksini ispat faaliyetinin*) miktarına bakılmaksızın kural olarak senet ile ispat edilmesi gerekmektedir⁵²⁶. Yine konu bağlantılı olarak TBK m. 13 'de kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesi de yazılı olarak yapılacağını düzenlemektedir. Yine Noterlik Kanunu m. 81 uyarınca bir noterlik işleminin tamamlanmasından sonra değiştirilmesi veya fesih ve iptal ve yahut evvelki işin nitelik ve değeri değişmemek şartıyla düzeltilmesi önceki işlemin yapıldığı şekilde yeni bir işlem ile yapılacaktır. Bu nedenle TMK m. 216/2 uyarınca envanterin aksini iddia eden taraf bu iddiasını mahkemeye

⁵²² Sarı, s. 123.

⁵²³ Uyumaz, s. 149; Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 264.

⁵²⁴ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 32; Gençcan, **Mal Rejimi**, s. 264; Uyumaz, s. 149.

⁵²⁵ Uyumaz, s. 151.

⁵²⁶ Ölmez Nuruduk, s. 159-160.

sunulan envanter tarihinden sonra yapılan başka bir envanter sunarak veya mahkemeye sonra yapılan envantere ilişkin gerekli bilgileri vererek bu envanterin ilgili noterden ve TNB' nin elektronik sisteminden bir örneğinin müzekkere yazılarak mahkemeye getirilmesini talep edebilir. Bu durumlarda mahkemece sunulan envanterin ya da müzekkere yazılarak getirilen envanterin yasal unsurları taşıyor ise aksine ispat gerçekleşmiş olup ispat yükü tekraren yer değiştirecektir. İspat yükü üzerine düşen taraf bu durumda aralarında başka ve sonraki tarihli bir envanter yaptıklarını ispat ederek ispat yükünü değiştirebilir⁵²⁷. İspat yükü üzerine düşen ayrıca mahkemece esas alınan envanterin sahte olduğunu iddia edebilir. Yargılama esnasında taraflardan birisi resmi bir senedin sahteliği iddiasına dayanırsa yargılama yapan merci HMK m.208/4 uyarınca iddia eden tarafa sahtelik davası açması için iki haftalık süre verir. Sahtelik davasında davalılar arasında ki dava arkadaşlığı mecburi dava arkadaşlığıdır. Bu durumda resmi bir senet niteliğinde olan envanterin sahte olduğunu iddia eden tarafın mahkemece kendisine verilen süre içerisinde HMK m. 208/4 uyarınca noter ve karşı taraf/ları davalı olarak göstererek ⁵²⁸sahtelik davası açması gerekmektedir⁵²⁹. Bu durumda taraf sahteliği ispat eder ise ispat yükü tekrar yer değiştirecektir.

Envanterin tıpkı mal rejimi sözleşmesi gibi bir yere tescili yapılmamaktadır. Bu durum ölüm ile sona eren evliliklerde yapılan sözleşmenin ya da envanterin sağ kalan ve aleyhine durum teşkil eden eş tarafından saklanması sebebiyet vermektedir. Öğretide bir görüşe göre bu durumun haksızlıklara sebebiyet vermesi çok olası olduğundan envanterlerin tesciline ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir⁵³⁰.

3.4. Değer Artış Payı Alacağının İspatı

TMK m. 227'de değer artış payı alacağı üç fıkra halinde düzenlenmiş olup bu fıkraların ilkinde değer artış payının tanımlaması yapılmıştır. Kanun maddesi değer artış payını "*Eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuş...*" olması denilerek bir eşin diğer eşe ait bir mala katkıda bulunması hususu açık bir biçimde

⁵²⁷ Uyumaz s. 151.

⁵²⁸ Buradaki mecburi dava arkadaşlığı *şekli mecburi* dava arkadaşlığıdır. Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 530.

⁵²⁹ Görgün/ Börü/ Kodakoğlu, s. 530; Budak/ Karaaslan, s. 292.

⁵³⁰ Uyumaz s. 150.

belirtilmiştir. Bu minvalde değer artış payı alacağı ile denkleştirme alacağı arasında en temel fark ortaya çıkmaktadır⁵³¹.

Denkleştirme bir eşin kendi kişisel malından edinilmiş malına ya da edinilmiş malından kendi kişisel malına yapılmakta iken değer artış payı diğer eşin malına yapılmaktadır⁵³². Burada şunu da belirtmekte fayda görüyoruz. Bu yapılan katkı, katkı yapan eşin kendi kişisel malından diğer eşin kişisel ya da edinilmiş malına ya da edilmiş malından diğer eşin kişisel malına yapılmalıdır. Edinilmiş maldan edinilmiş mala katkı değer artış payı alacağı oluşturmayacaktır zaten ikame ilkesi kapsamında bu tarz bir alacak tasfiyeye dahil edilecektir.

Değer artış payı yasal mal rejiminin tasfiyesinde ortaya çıkan bir alacak hakkıdır⁵³³. Bu bağlamda değer artış payı isteminde bulunan tarafın öncelikle aralarında uygulanan yasal mal rejiminin sona erdiği ispat etmesi gerekmektedir. Kural olarak eşler arasında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi uygulanacağı asıl olduğunda davacı eşin aralarında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi uygulandığını ispat etmesi gerekmez⁵³⁴. Başka bir rejim uygulandığı iddia eden taraf iddiasını ispatla yükümlüdür⁵³⁵.

Uygulamada mal rejimine ilişki olarak açılan değer artış payı alacağı davası ve artık değere katılma alacağı davası (*mal rejimi davası olarak adlandırılmaktadırlar.*) çoğunlukla boşanma davası ile birlikte ya da olağanüstü mal rejimine geçiş ile birlikte açıldığı görülmektedir. Bu durumda dava hemen reddedilmemeli açılan boşanma davası ya da olağanüstü mal rejimine geçiş davası bekletici mesele yapılması gerektiğini düşünmekteyiz⁵³⁶.

Değer artış payı alacağına ilişkin dava açan eşin diğer ispatlaması gereken durum diğer eşin malvarlığına katkıda bulunduğu hususudur⁵³⁷. Katkıda bulunma para ile olabileceği gibi çalışma ile de olabilir. Taraf katkının malın edinilmesine mi, iyileştirilmesine mi, korunmasına mı katkıda bulunduğunu da ispat etmelidir⁵³⁸.

⁵³¹ERCÜMENT ÇÖMEZ, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı Alacağı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Altınbaş Üniversitesi SBE, İstanbul, 2024, s. 9.

⁵³²ÖZDAMAR ve diğ.eri, s. 118; ERDEM/ MAKARACI BAŞAK, s. 312.

⁵³³KILIÇOĞLU, **Aile Hukuku**, s. 389.

⁵³⁴UYUMAZ, s. 128; ÖLMEZ NURUDUK, s. 118.

⁵³⁵ÖLMEZ NURUDUK, s. 118.

⁵³⁶GENÇCAN, **Mal Rejimleri**, s. 1249.

⁵³⁷KILIÇOĞLU, **Aile Hukuku**, s. 377.

⁵³⁸ERDEM/ MAKARACI BAŞAK, s. 301; AKÇAAL, s 186-187.

Değer artış payı alacağına ilişkin son şart olan katkıya ilişkin hiç ya da uygun bir karşılık almama durumunun ise ispatı gerekmez. Zira olmayan bir şeyin ispatı mümkün değildir. İstemde bulunan zaten böyle bir karşılık almadığını iddia ettiğinden buna ilişkin bir ispat gerekmeyecektir.

Davacı taraf bu yukarıda belirtilenleri ispat eder ise, davalı taraf bu durumda aksine ispat faaliyetine geçebilir. Davalı taraf, istemde bulunana katkıya ilişkin gerekli karşılığını verdiğini ya da istemde bulunanın değer artış payı alacağından vazgeçmiş olduğunu ispat ederek davanın reddini sağlayabileceği gibi yapılan katkının bir bağışlama olduğunu ispat ederek de davanın reddini sağlayabilecektir.

Yukarıda da belirtildiği üzere değer artış payı alacağında ispat yükü alacağı iddia eden eş ya da eşin yasal mirasçılarındadır. Eş ya da eşin mirasçıları kural olarak bu ispat faaliyetini her türlü delil ile ispat edebilir. Davacı taraf iddiasını ispat eder ise davalı taraf aksine ispat faaliyetini kural olarak her türlü delil ile ispat edebilecektir⁵³⁹. Bununla beraber ispat yükü üzerine düşen taraf ispatı HMK kapsamında kesin delil ile ispat etmiş ise aksine ispat faaliyeti de kesin delil ile ispat edilmesi gerekmektedir⁵⁴⁰. Bu durumda HMK kapsamında senede karşı senetle ispat zorunluluğu (kesin delille) uygulama alanı bulacak olup yasal koşulları olduğu durumda senede karşı senetle ispat kuralının istisnalarına da uygulama alanı bulacaktır.

3.5. Denkleştirme Alacağının İspatı

Denkleştirme alacağının TMK m. 230 düzenleme alanı bulmuştur. TMK m. 230 bakıldığında denkleştirme alacağının eşlerin kendi kişisel mallarından edinilmiş mallarına veya edinilmiş mallarından kendi kişisel mallarına yapılması halinde gündeme geleceği anlaşılmaktadır⁵⁴¹. Bu nedenle eşin kendi kişisel malından kişisel malına ya da edinilmiş maldan başka bir edinilmiş mala değer kayması halinde denkleştirme alacağı (istemi) gündeme gelmeyecektir. Uzun süren evlilikler ve hayat içerisinde bir eşin kendi kişisel malından edinilmiş bir mala ya da edinilmiş bir maldan kişisel bir mala katkı sağlanması hayatın içerisinde gerçekleşmesi yüksek ihtimallerdendir. Bu durumda bir değer kaymasının meydana gelmesi de kaçınılmazdır. Bu değer kaymasının haksızlık oluşturmamasının önüne geçilmesi için denkleştirme

⁵³⁹ Uyumaz, s. 160; Sarı, s. 270

⁵⁴⁰ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 694.

⁵⁴¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 427.

alacağı (istemi) kanunumuzda yerini almıştır⁵⁴². Denkleştirme alacağı, TMK m. 231 gereği artık değer hesabında dikkate alınacağı belirtildiğinden tasfiyeden önce istenemeyecektir⁵⁴³.

Denkleştirme somut olayın şartlarına göre edinilmiş mal grubu lehine denkleştirme ve kişisel mal grubu lehine denkleştirme olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu nedenle ispat yükünün kime düşeceği görülmekte olan dava da taraf durumuna yani davacı ya da davalı konumuna göre değil iddiaya göre değişecektir. Edinilmiş mal grubu lehine denkleştirme de bahse konu malın değer kaymasının edinilmiş mal grubu lehine olması gerektiği iddia eden taraf bu durumun ispatı ile yükümlüdür⁵⁴⁴. İddia kural olarak her türlü delil ile ispat edilebilir. Bu durumda ispatın gerçekleşmesi halinde karşı ispat faaliyetine geçen taraf karşı ispatı da her türlü delil ile yapabilir. Bununla beraber ispat yükü üzerine düşen taraf ispatı HMK kapsamında kesin delil ile ispat etmiş ise aksine ispat faaliyeti de kesin delil ile ispat edilmesi gerekmektedir⁵⁴⁵. Bu durumda HMK kapsamında senede karşı senetle ispat zorunluluğu (kesin delille) uygulama alanı bulacak olup yasal koşulları olduğu durumda senede karşı senetle ispat kuralının istisnalarına da uygulama alanı bulacaktır. Kişisel mal grubu lehine denkleştirmede de bahse konu malın değer kaymasının kişisel mal grubu lehine olması gerektiği iddia eden taraf bu durumun ispatı ile yükümlüdür. İddia kural olarak her türlü delil ile ispat edilebilir. Bu durumda ispatın gerçekleşmesi halinde karşı ispat faaliyetine geçen taraf karşı ispatı da her türlü delil ile yapabilir. Bununla beraber ispat yükü üzerine düşen taraf ispatı HMK kapsamında kesin delil ile ispat etmiş ise aksine ispat faaliyeti de kesin delil ile ispat edilmesi gerekmektedir. Bu durumda HMK kapsamında senede karşı senetle ispat zorunluluğu (kesin delille) uygulama alanı bulacak olup yasal koşulları olduğu durumda senede karşı senetle ispat kuralının istisnalarına da uygulama alanı bulacaktır.

3.6. Edinilmiş Mallara Katılma Alacağına İlişkin Davalarda Hukuka Aykırı Delil

Kavramı ve Davalarda Değerlendirilmesi Durumu

Anayasamızın 2. Maddesi uyarınca devletimiz hukuk devletidir. Hukuk devletinin en temel ilkelerinden birisi de tarafların hak arama özgürlüğüdür. Hak arama ve savunma

⁵⁴² Sarı, s. 202.

⁵⁴³ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 790.

⁵⁴⁴ Acabey, **Teorik ve Pratik**, s. 170.

⁵⁴⁵ Uyumaz, s. 161.

özgürlüğü de anayasamızda güvence altına alınmış ve hukuk devleti ile bağlantılı kavramlardır⁵⁴⁶.

Bu bağlamlar ışığında hak arama özgürlüğü kapsamında yargılamaya başvuran taraf bu başvurusuna delilleri de ekleyebilir. Karşı tarafta savunmasına kendi delillerini ekleyebilir. Bazen taraflar yargılamada haklı çıkmak için hukuka aykırı yol ve yöntemler ile elde ettiği delilleri sunmaktadır. Taraflar ispat haklarını kullanırken hukuka aykırı olarak elde ettikleri delilleri dilekçelerinde dayanmış ve yasal süresi içerisinde mahkemeye sunmuş olsalar bile bu deliller hükme esas alınamayacaktır. Nitekim bu durum HMK m. 189/2’ de açıkça ifade edilmiştir⁵⁴⁷. Gerçekten de kanun maddesine bakıldığında hukuka aykırı olarak elde edilmiş delilin mahkemece bir olayın ispatında esas alınamayacağı açıkça ortaya konulmuştur⁵⁴⁸.

Günümüzde teknolojinin gelişmesi ile birlikte ses, görüntü vb. kayıt yapan cihazların yaygınlaşması ve herkes tarafından kolayca ulaşılması nedeniyle özellikle boşanma davalarında hukuka aykırı delillere sıklıkla rastlanmaktadır⁵⁴⁹. Bu durumda bağlantılı olarak mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda hukuka aykırı olarak elde edilen delillere rastlanmaktadır. Boşanma davası ve mal rejimine ilişkin davalar birbiri ile çok sıkı bağlantı içerisindedir. Nitekim evliliğin boşanma ile sona ermesi durumunda mal rejiminin tasfiyesinin ön koşulu boşanma davasıdır⁵⁵⁰.

Boşanma davasında hukuka aykırı olarak elde edilen deliller bağlantılı olarak mal rejimi tasfiyesinde kullanılan hukuka aykırı deliller uygulama da sıklıkla zina sebebine dayalı boşanma davasında karşımıza çıkmaktadır. Artık değere katılma oranına ilişkin düzenleme TMK m. 236’da düzenlenmiştir. TMK m. 236 uyarınca eşler kural olarak artık değer üzerinden yarısı oranında hak sahibi olacaklardır⁵⁵¹. Bu durum kural olmakla beraber kanunumuzda bu durumun istisnaları da düzenlenmiştir. Bu istisnalardan ilki yine TMK m. 236/2 ‘de düzenlenen zina ya da hayata kast nedeniyle

⁵⁴⁶ Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 512; Budak/ Karaaslan, s. 276-277.

⁵⁴⁷ Fatih Karamercan, “Boşanma ve Mal Rejiminin Tasfiyesi Davalarında Delil Elde Etme Yasağı”, **Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, Kırklareli 2023, s. 222.

⁵⁴⁸ Hâkim yargılama esnasında delilin hukuka aykırı bir delil olup olmadığını **resen** gözetmekle yükümlüdür. Atalı/ Ermenek/ Erdoğan s. 513

⁵⁴⁹ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1287; Pekcanitez/ Atalay/ Özekes, s. 375.

⁵⁵⁰ Akçaal, s. 165.

⁵⁵¹ Şeker, s. 53.

boşanma halidir⁵⁵². TMK m. 236/2’de zina eden eş aleyhine diğer eş lehine bir yasal düzenleme getirilmiştir.

Düzenlemeye bakıldığında zina eden eşin artık değerindeki pay oranının azaltılabileceği gibi kaldırılabilceği hususu hâkimin takdirine bırakılmıştır⁵⁵³. Bu düzenleme gereği aldatılan eş hem hızlı bir şekilde boşanmak hem de boşandıktan sonra eşinin katılma alacağını en aza indirmek için zina eylemini yönelik hukuka aykırı delillere başvurmaktadır. Zinanın ispatının zor olması da bu duruma ayrı bir neden olarak gösterilebilir. Telefona casus program yüklemek ya da eşinin telefonuna virüs göndererek eşinden habersiz sosyal medya uygulamalarına erişmek⁵⁵⁴ bu durumu en net örnekler olarak gösterilebilir⁵⁵⁵. Yine sıklıkla eşlerin evlilik esnasında arkadaşları olan üçüncü kişinin boşanma davası devam ederken ya da mal rejimi tasfiyesine ilişkin dava görülmekte iken bir taraf ile anlaşarak karşı tarafla telefonda konuşarak konuştuğu eşten haberi olmadan hukuka aykırı bir biçimde davanın konusuna ilişkin delil elde etme ve bunu diğer eşin ya da mirasçılarının mahkemeye delil olarak sunma durumu da hukuka aykırı olarak elde edilen delile örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra diğer eşin haberi bilgisi olmadan hukuka aykırı olarak gizlice belgeleri alma mesajları kaydetme ve kendi telefonuna aktarma casus program aracılığıyla diğer eşin üçüncü kişilerle yaptığı özel nitelikli telefon konuşmalarına erişimde diğer örnekler olarak gösterilebilir.

Anayasanın ve kanunun emredici hükümleri uyarınca hukuka aykırı olarak elde edilen deliller mal rejiminin tasfiyesine ilişkin davalarda mahkemece hükme esas alınamayacaktır⁵⁵⁶. Hâkim hangi delili neden hükme esas almadığını sebebini belirterek gerekçeli kararında tartışmalıdır. Bu durum gerekçeli karar hakkının bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Mahkemece hükme esas alınmayan hukuka aykırı deliller dava dosyasında saklanmalı ve kanun yolu denetiminde değerlendirilmesi için muhafaza edilmelidir.

⁵⁵² Bu düzenleme kaynak kanunumuz olan ZGB’ de yer almamaktadır. Şeker, s. 53.

⁵⁵³ Erdem/ Makaracı Başak, s. 319.

⁵⁵⁴ Karamercan, s. 221.

⁵⁵⁵ Gençcan, **Mal Rejimleri**, s. 1287.

⁵⁵⁶ Bora Kaya, “Medeni Usul Hukukunda Hukuka Aykırı Deliller”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara, 2023, s. 376.

3.7. Tasfiyede Önem Arz Eden Bazı Durumlar

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde önemlilik arz eden bazı haller bulunmaktadır. Tezimizin bu kısmında tasfiyede önem arz bu durumlar üzerinde duracağız.

3.7.1. Anlaşmalı Boşanma Halinde Tasfiye

Anlaşmalı boşanma TMK m. 166/3'de düzenlenmiştir⁵⁵⁷. Aslında TKM' de 1988 yılında yapılan değişiklik ile hukukumuzda giren anlaşmalı boşanma yeni kanunumuzda yeri almıştır⁵⁵⁸. Anlaşmalı boşanma en temel tanımı ile tarafların anlaşarak evlilikleri sonlandırmasıdır. Kanunumuzda tarafların anlaşmalı olarak boşanabilmesi için belirli şartların bulunması gerektiği düzenlenmiştir. Nitekim bu şartlardan ilki tarafların evliliklerinin en az bir yıl sürmüş olmasıdır⁵⁵⁹. Bir yıldan daha az süreli evliliklerde TMK m. 166/3 hükmü uygulama alanı bulmayacaktır. Bu bir yıla ilişkin olarak Anayasaya aykırılığı ileri sürülmüş yapılan somut norm denetiminde bir yılın Anayasaya aykırı olmadığına ilişkin karar verilmiştir⁵⁶⁰. İkinci şart tarafların eşlerin birlikte başvurusu ya da taraflardan birinin başvurusuna diğerinin kabul etmesi gerekmektedir⁵⁶¹. Uygulamada genellikle taraflardan birisi boşanma davası açmakta karşı tarafta bu davayı kabul etmektedir. Üçüncü şart boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca anlaşılmış olması gerekmektedir⁵⁶². Uygulamada genellikle taraflar yazılı bir anlaşma protokolü sunmaktadır. Ancak kanunda yazılılık şartı aranmadığından sözlü olarak da anlaşma yapılabilmesinde teorik olarak hiçbir engel bulunmamaktadır⁵⁶³. Son olarak ise tarafların boşanma iradeleri ve anlaşmalarına ilişkin hükümleri hâkim huzurunda iradelerini serbestçe yaptıklarını kabul etmeleri gerekmektedir. Kanunda ki açık düzenleme gereği tarafların bizzat kendilerinin olmaları gerekmektedir. Hâkim gerekli gördüğü takdirde tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü

⁵⁵⁷ Burak Doğan, “Türk Hukukunda Anlaşmalı Boşanma”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 2, Kayseri 2024, s. 759.

⁵⁵⁸ Hatemi, s. 126.

⁵⁵⁹ Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 285; Erdem/ Makaracı Başak, s. 135.

⁵⁶⁰ Anayasa Mahkemesi, 28/11/2024, E:109, N.D:33/24, **Kaynak:** <https://www.anayasa.gov.tr> , **e.t.:** 01/12/2024 *Evliliğin en az bir yıl sürmesi hâlinde eşlerin bu usul ile boşanmaları mümkün olduğu gibi ayrıca anılan Kanun'da düzenlenen diğer boşanma sebeplerine dayalı olarak boşanma davası açmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Bu itibarla kuralla kişilerin özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kişilere orantısız bir külfet getirmediği ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.*

⁵⁶¹ Akçaal, s. 160; Zevklier/ Cumalıoğlu/ Acabey, s. 285; Doğan, s. 763.

⁵⁶² Ahmet Ayar, **Evliliğin Sona Ermesi**, s. 145-146.

⁵⁶³ Erdem/ Makaracı Başak, s. 138.

değişiklikleri yapabilecektir⁵⁶⁴. Bu durum kanunda açıkça ifade edilmiştir. Kanunumuz da anlaşmalı boşanma halinde mal rejiminin ne olacağı hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Boşanmanın mali sonuçları kısmına mal rejimi girmemektedir⁵⁶⁵. Uygulamada genellikle anlaşmalı boşanma halinde mal rejimini ilişkin düzenlemelerinde protokolde yer aldığı görülmektedir. Ne var ki taraflar anlaşmalı olarak boşanmak için protokolde mal rejiminin tasfiyesine ilişkin hüküm koymak zorunda değildir⁵⁶⁶. Protokole mal rejimi ile ilişkili olarak konulan hükümler bazen muğlak olabilmektedir. Özellikle tarafların protokolde malların tamamını değil de sadece bir tanesini konu etmişler ise bu paylaşımın sadece o mala ilişkin olduğumu yoksa diğer malları da kapsadığını hususunda tartışmalar çıkmakta ve durum bazı ek dava/davalara sebebiyet verebilmektedir. Bu durumda yani protokolde malların tamamını değil de sadece bir tanesinin konu edilmesi halinde anlaşmanın niteliğine bakılarak sonuca varılmalıdır. Yargıtay vermiş olduğu bir kararında protokolde boşanma tazminatı olarak yer alan 4 adet taşınmazın mal rejimini kapsamadığını duruşma tutanağında ya da protokolün başka bir yerinde mal rejimi hakkında feragat ya da başkaca bir hak talebi olmadığına ilişkin bir ibareye rastlanmadığından tarafın mal rejiminin tasfiyesi ilişkin davalara ilk derece mahkemesince red kararı verilmesini uygun bulmamıştır⁵⁶⁷. Yargıtay başka bir kararında taraflar arasında anlaşmalı boşanma davası sonrası açılan mal rejiminin tasfiyesi davasında anlaşmalı boşanma protokolüne konu bir taşınmaz açısından protokolde tarafların birbirine katkı, katılma, eşya, mal davası açmayacaklarını kabul ettiklerinin düzenlendiği bu nedenle mal rejimi davası açılmayacağını yönünde karar vermiştir⁵⁶⁸.

Uygulamada anlaşmalı boşanma protokollerinde sık sık tarafların birbirlerinden mal talepleri olmadığına ilişkin ibareler yer almaktadır. Bu durumda tarafların ayrıca başka bir mal rejimi davası açarak istemde bulunma hakları bulunmamaktadır⁵⁶⁹.

⁵⁶⁴ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 739; Erdem/ Makaracı Başak, s. 138.

⁵⁶⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 738; Erdem/ Makaracı Başak, s. 140.

⁵⁶⁶ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 139.

⁵⁶⁷ Yargıtay 2. H.D., 28/09/2022, E.3458, K. 7580, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 26/11/2024 “...ayrıca davacının mal rejiminden kaynaklı başkaca bir hak talebi olmadığına veyahut feragat edildiğine yönelik bir beyanının da bulunmamasına göre, dava konusu 3045 parsel sayılı taşınmazın anlaşmalı boşanma davasında yapılan tasfiyeye dahil edildiği kabul edilemez.”

⁵⁶⁸ Yargıtay 2. H.D., 14/06/2022, E.8516, K.5828, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 26/11/2024 “...,protokolün 5. maddesinde tarafların birbirine katkı, katılma, eşya, mal davası açmayacaklarını kabul ettiklerinin düzenlendiği, mahkemece, bu protokolün onaylanmasına karar verildiği anlaşıldığına göre davanın reddine karar verilmesi gerekirken...”

⁵⁶⁹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 746.

3.7.2. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Eşlerin Paylı Mülkiyete

Konu Malları

Mülkiyet birlikte mülkiyet ve tek kişi mülkiyeti olarak ikiye ayrılmaktadır. Birlikte mülkiyet ise paylı mülkiyet ve elbirliği mülkiyeti olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Paylı mülkiyet TMK m. 688 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine bakıldığında paylı mülkiyet bir malın tamamı üzerinde birden fazla kişinin belirli paylarla mülkiyet hakkının bulunmasıdır. Paylı mülkiyet kanundan, hukuki bir işlemde, mahkeme ya da diğer yetkili bir kurum kararıyla kurulmaktadır⁵⁷⁰.

Eşlerin kendi iradeleri ile kendi belirledikleri mal üzerinde kendi belirledikleri pay üzerinde mülkiyet sahibi olmaları hukuki işlem ile paylı mülkiyet kurulmasına örnek iken TMK m. 222/2 ‘de yer alan kare gereği niteliğindeki “*Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilmeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır.*” düzenleme kanundan doğan paylı mülkiyet türüne örnektir⁵⁷¹. TMK m. 223/2 düzenlemesi uyarınca taraflar (eşler) arasında anlaşma olmadıkça eşlerin herhangi birisi paylı mülkiyete konu eşya üzerindeki payı üzerinde tasarrufta bulunamayacaktır. Burada sınırlama sadece devri değil her türlü tasarruf işlemi kapsamaktadır.

Madde metninden rıza tabiri geniş yorumlanmalıdır. Rıza önceden onay şeklinde verilebileceği gibi sonradan icazet şeklinde de olabilecektir. Madde metninden özel bir şekil aranmadığından rıza resmi yazılı adi yazılı ya da sözlü olarak yapılabilecektir. Rıza olmadan yapılan işlem askıda geçersizdir. Karşı tarafça geçerli bir sebebe dayanmadan verilmeyen rıza kapsamında eş TMK m. 206 kapsamında düzenlenen olağanüstü mal rejimine geçiş isteminde bulunabileceği gibi ortaklığın giderilmesi (izale-i şuyu) davası da açabilecektir. Eşler paylı bir mal edinip daha sonra her nasıl olmuş ise mal rejimi sonlanmış ve tasfiyeye ilişkin dava açmışlar ve istem olarak diğer eşin paylı mülkiyetindeki mal üzerinde de istemde bulunmuş iseler bu istem Yargıtay’ın yerleşik uygulaması gereği reddedilmektedir. Yargıtay ilgili dairesi⁵⁷² bu tarz istemlerde eşlerin kendi aralarında pay belirleyerek bir nev’i kendi tasfiyelerini

⁵⁷⁰ Akçaal s. 363-364.

⁵⁷¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 784.

⁵⁷² Önceden mal rejimi ile ilgili davalarda iş bölümü kapsamında Yargıtay 8. Hukuk Dairesi tarafından temyiz incelemesine tabi iken Yargıtay tarafından daire sayısının düşürülmesinden sonra bu davalara ilişkin temyiz incelemesi Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tarafından yapılmaya başlanmıştır. Aşağıda her iki dairenin de vermiş olduğu kararlar bulunmaktadır.

yaptıklarını belirterek bu istemi reddetmektedir⁵⁷³. Yargıtay'ın bu uygulaması şahsi kanaatimce yerinde bir uygulamadır. Bu durumda alınan paylı mülkiyete konu malvarlığının kimin mal grubundan hangi tarz maldan alındığının herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Yalnız bu tarz bir mal edinildikten sonra eşlerden biri diğer eşin payına katkıda bulunmuş olabilir. Böyle bir durumda eşin katkıda bulunduğu mal kişisel maldan ise değer artış payı alacağı edinilmiş maldan ise katılma alacağı isteminde bulunabilecektir. Bu durum gözden kaçırılmamalıdır. Aksi durumlarda hak kaybı yaşanabilmektedir.

TMK m. 226/2'de belli koşulların oluşması durumunda eş mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklı alacak hakkına istinaden ayın talep etme hakkı tanımıştır. Gerçekten de hukukumuzda kural olarak mal rejiminden kaynaklı istemler şahsi hak niteliğinde ki alacak istemidir. Bu durumun istisnaları mevcuttur. Bu istisnalardan birisi TMK m. 226/2 'de düzenleme alanı bulan paylı mülkiyete tabi malın koşulları oluştuğunda ayın isteminde bulunabileceği hususudur.

Bu koşullardan ilki paylı mülkiyete tabi bir mal olmasıdır. Burada paylı mülkiyet eşlerin arasında olmalıdır. Eşler ile birlikte başka bir üçüncü kişide paylı mülkiyette pay sahibi ise bu madde uygulama alanı bulamayacaktır⁵⁷⁴. Ne var ki eşlerden birisi üçüncü kişinin payını alır ve daha sonra tasfiye gerçekleşir ise bu madde uygulama alanı bulabilecektir. Bu hak eşlere tanınan şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Bu nedenle ölüm nedeniyle sona eren evliliklerde taraflar arasında mal rejimi tasfiyesi davalarında mirasçılar TMK m. 226/2 gereğince ayın isteminde bulunamayacaktır. Bu durumda yani mirasçıların TMK m. 226/2 gereğince ayın talepli davasında mahkemece aktif husumet yokluğu nedeniyle davanın reddi gerekecektir⁵⁷⁵. Ancak sağ kalan eş mirasçılara karşı TMK m. 226/2 gereğince ayın isteminde bulunabilir.

İkinci koşul ise istemde bulunan eşin üstün yararı olması durumudur. Üstün yarar somut olaya göre değişmektedir. Bu durumda ispat yükü talepte bulunan eştedir⁵⁷⁶.

⁵⁷³ Yargıtay 8. H.D., 07/11/2018, E.14159, K.18274, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 01.12.2024 “...Davacı tarafça, paylı şekilde tescil edildikten sonra katkıda bulunulduğu da iddia edilip kanıtlanmadığına göre, anılan taşınmaza yönelik davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle kabulüne karar verilmiş olması doğru olmamıştır.”

⁵⁷⁴ Sarı, s. 289.

⁵⁷⁵ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 800.

⁵⁷⁶ Yargıtay 8.H.D., 20/11/2018, E.18529, K.18925, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 01/12/2024“...Mahkemece, davacı tarafça sunulan bu sebeplerin TMK'nin 226/2 maddesinde yazılı

Üçüncü koşul ise diğer eşin payını ödemektir⁵⁷⁷. Karar tarihine en yakın tarihte yapılacak bilirkişi incelemesi ile hesaplanan sürüm değer üzerinden diğer eşin payı oranında hesaplama yapılmalı ve mahkemece diğer eşe bu miktarı mahkeme veznesine depo ettirilmelidir. TMK m. 226/2’de düzenlenen bu hak bir yasal alım hakkı olduğu hususu unutulmamalıdır. Yine eşler kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere diğer haklarından da yararlanabilirler.

3.7.3. TMK m. 240 Hükmü Uyarınca İstem Hakları ve Koşulları

Hukukumuzda kural olarak mal rejiminden kaynaklı istemler şahsi hak niteliğinde ki alacak istemidir. Bu durumun istisnaları mevcuttur. Bu istisnalardan birisi TMK m. 226/2’ de düzenleme alanı bulan paylı mülkiyete tabi malın koşulları oluştuğunda ayni isteminde bulunabileceği hususudur. Bu duruma yukarı da değinmiştik. Kanunumuzda ayni hak talep etme hakkının bir diğer düzenlemesi de TMK m. 240 hükmünde düzenlenmiştir. Kanun maddesi bakıldığında 4 fıkra halinde düzenlendiği ve her fıkroda ayrı bir düzenlemenin yer aldığı görülmektedir. TMK m. 240/1 düzenlemesine bakıldığında sağ kalan eşin katılma alacağına mahsuben alacak payı yetmez ise para eklemek koşuluyla intifa veya oturma hakkı talep edebileceği düzenlenmiştir⁵⁷⁸. İntifa ve oturma hakkı TMK’da düzenleme alanı bulan sınırlı ayni haklardandır. Oturma diğer adıyla sükna hakkı hak sahibine bir binanın tamamında ya da onun bir bölümünden konut olarak yararlanabilme hakkı tanıyan bir sınırlı ayni hak iken⁵⁷⁹ intifa hakkı hak sahibine bahse konu eşyayı tasarruf işlemi dışında diğer tüm hakları kullanma yetkisi veren bir haktır⁵⁸⁰. TMK m. 240/2’de birinci fıkroda ki koşulların bulunması koşuluyla sağ kalan eşin ev eşyaları üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını talep etme hakkı bulunduğu hususu düzenlenmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere TMK m. 240’ın uygulanması için birtakım koşullar bulunması gerektiği düzenlenmiştir. Bu koşullardan ilki mal rejiminin ölüm ile sona ermesidir⁵⁸¹. Kanun maddesine bakıldığında sağ kalan eş deyimi nedeniyle mal rejiminin ölüm dışında başka bir nedenle sona ermesi halinde

"daha üstün bir yararı olduğunu ispat etmek" koşulunu sağlamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi gerekirken..."

⁵⁷⁷ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 799.

⁵⁷⁸ Sarı, s. 283; Şeker, s. 91; Erdem/ Makaracı Başak, s. 321.

⁵⁷⁹ Şeker, s. 94.

⁵⁸⁰ Akçaal, s. 427-428.

⁵⁸¹ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 449.

bu madde hükümleri uygulanma alanı bulamayacaktır⁵⁸². TMK m. 240 hükmü edinilmiş mallara katılma rejiminin düzenlendiği TMK m. 218-241 arasında düzenlendiğinden ve 240. madde bu hükümleri arasında yer aldığından bu hüküm eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulandığı durumda uygulama alanı bulacaktır. Üst paragraftaki açıklamanın devamı niteliğinde olarak sağ kalan eşin oturma ya da intifa hakkı isteminde bulunacağı konut ile mülkiyet isteminde bulunabileceği ev eşyalarının eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi geçerli iken edinilmiş olması gerekmektedir⁵⁸³. Bilindiği üzere TKM’ de yasal mal rejimi mal ayrılığı rejimi idi. O dönemde alınan ve diğer eş üzerine yapılan bir taşınmazın ya da taşınırın TMK yürürlüğe girip eşler arasında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi uygulama alanı bulduktan sonra ölüm halinde tasfiye söz konusu olmuş ise TMK m. 240 hükmü uygulama alanı bulmayacaktır. Çünkü bahse konu mal, mal ayrılığı rejimi uygulandığı zamanda alınmıştır. Bu nedenle edinilmiş mallara katılma rejiminin kabul edildiği durumlarda uygulanan m. 240 hükmü bu durumda uygulama alanı bulmayacaktır⁵⁸⁴.

Bir diğer koşul ise istemde bulunulan konut aile konutu niteliğinde olmalı 2. fıkra kapsamında istenilen ev eşyaları da aile konutu niteliğindeki evde kullanılan eşyalardan olmalıdır. Aile konutu ve ev eşyasının mülkiyeti diğer yani ölen eşe ait olmalıdır⁵⁸⁵. Bu nedenle ölen eşin başka bir üçüncü kişi ile paylı olarak sahip olduğu ya da elbirliği ile malik olduğu taşınmazlarda bu madde uygulama alanı bulmayacaktır. Yalnız ölen eş ile istemde bulunan eş (sadece ikisi) paylı olarak malik iseler bu madde uygulama alanı bulacaktır⁵⁸⁶. Son olarak sağ kalan eşin bir alacak hakkı bulunmalıdır⁵⁸⁷. Bu alacak hakkı tasfiyeden kaynaklanmalıdır. Alacak miktarı özgülenen hakkı karşılamaya yetmiyor ise ve bu durum mahkemece tespit edilmiş ise davacının bedel ekleme yapması gerekecektir⁵⁸⁸. Madde metninden her ne kadar katılma alacağı olarak

⁵⁸² Şeker, kanun değişikliğine gidilerek mehzaz kanundaki (Art. 121 ZGB) düzenlemeye benzer bir düzenleme yapılarak boşanma halinde çocukların velayetini verilen eşe bu hakkın tanınması gerektiği görüşündedir. Şeker, s. 96

⁵⁸³ Erdem/ Makaracı Başak, s. 322; Sarı, s. 286.

⁵⁸⁴ Yargıtay 8. H.D., 23/09/2014, E:7625, K:16683, **Kaynak:** <https://karararama.yargitay.gov.tr> , e.t.: 01/12/2024 “...140 ada 1 parsel sayılı taşınmazın 1/2 hissesinin muris adına mal ayrılığı rejimin geçerli olduğu dönemde edinildiği ve murise mirasen kaldığı anlaşılmakla muris eşin kişisel malı olduğundan Mahkemece davanın reddine karar verilmesi gerekir. Bu yön gözetilmeden yazılı gerekçe ile kabulüne karar verilmesi doğru olmadığından bozmayı gerektirmiştir.”

⁵⁸⁵ Erdem/ Makaracı Başak, s. 321; Sarı, s. 284-285; Özdamar ve diğerleri, s. 135.

⁵⁸⁶ Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 450.

⁵⁸⁷ Sarı, s. 286.

⁵⁸⁸ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 809.

belirtilmiş ise de bu durumda katılma alacağını geniş yorumlanmalı ve gerek artık değere katılma alacağı gerek ise değer artış payı alacağı olan eşin istemde bulunabileceği kabul edilmelidir⁵⁸⁹.

TMK m. 240/4 ‘de eşin bu istemlerini kullanırken birtakım sınırlamalara tabi olduğu hususu belirtilmiştir. İlk olarak ölen eş ile sağ olan altsoydan birisi aynı işi yapmakta ise sağ kalan eş bu işe ilişkin kullanılan yere ait olan kısımlar için TMK m. 240’da ki istemlerde bulunamayacaktır⁵⁹⁰. Bu hak sadece altsoylara tanınmış bir hak olup diğer yasal ve atanmış mirasçılar tarafından kullanılamayacaktır. Altsoydan birisi aynı iş ile uğraşmakta ve açılan dava da bu durumu ileri sürmüş ise sağ kalan eş diğer kısımlar için bu maddenin uygulanması isteyebilecektir. Ayrıca bu TMK m. 240/4’ün uygulama alanı bulması için altsoyun farklı adreste ancak aynı işle uğraşması durumunda da uygulama alanı bulacaktır⁵⁹¹. TMK m. 204’ün uygulama alanı bulması için aile konutunun tapuda konut (mesken) olarak gözükmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Ülkemizde özellikle kırsal kesimde tapu kayıtlarında arsa vb. olarak gözüken kayıtlarda aile konutu yapılmış olabilir. Bu tarz durumlarda da sağ kalan eş TMK m. 240 kapsamında istemlerde bulunabilecektir. Yalnız bu durumda istem tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklı tutularak başka bir istisna tutulmuştur. İsteme konu dava da bu durumlar titizlikle incelenmelidir. TMK m. 240/3 uyarınca mirasçılara def’i sunma/ bulunma isteminde bulunma hakkı tanınmıştır. Madde metnine bakıldığında sağ kalan eş eğer ölen eşin yasal mirasçıları haklı sebepler var ise sağ kalan eşin intifa ya da oturma hakkı istenmesine rağmen eşe mülkiyet hakkı tanınması isteminde bulunabilecektir⁵⁹². Haklı nedenler geniş olarak yorumlanmalıdır. Bu durumda haklı sebeplere örnek olarak öğretide Akçin, Meral, Beyaz eserlerinde yaşam tarzına göre konutun büyüklüğü, aile konutu dışında başka taşınmazların varlığı, tasfiye sonucu kalan paranın aile konutunun sürüm değeri karşındaki oranı/miktarı olabileceğini belirtmişlerdir⁵⁹³. Her somut olay kendi özelinde değerlendirilmelidir.

⁵⁸⁹ Erdem/ Makaracı Başak, s. 324; Şeker s. 98. (Yazarlarda aynı görüştedir.)

⁵⁹⁰ Erdem/ Makaracı Başak, s. 324; Sarı, s. 288.

⁵⁹¹ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 823.

⁵⁹² Erdem/ Makaracı Başak, s. 323; Şeker, s. 95; Kılıçoğlu, **Aile Hukuku**, s. 454.

⁵⁹³ Akçin/ Meral/ Beyaz, s. 822.

SONUÇ

Son yıllar da gerek ülkemizde gerek ise dünya da bireyselleşmenin artması ve diğer birtakım sebeplerden ötürü boşanma davaları hızla artmaktadır. Bunun yanı sıra ülkemizde ki banka politikaları gereği kredi imkanlarının artması ve evli olan tarafların evliliklerinin başında genellikle kredi çekerek eşya (*taşınır taşınmaz mal vb.*) edinmesi ve kredi borcu devam ederken boşanma kararı almaları ve dava açmaları akabinde mal kaçırmayı önlemek amacıyla mal rejimi davaları açmaları ile mal rejimi davaları daha da karmaşıkmaktadır. Bu nedenle mal rejimi davaları hayat ile iç içe olan bir alandır.

Ülkemizde nüfusun büyük bir kısmını 24-40 yaş aralığında gençlerin oluşturması ve bu yaş grubunun da evliliğin çok olması bir takım yeni akitler yapılmasına (*ev alma, araba alma altın ve diğer bir yatırım kaynakları, borsa ve diğer bir takım yatırımlar yapılması*) neden olan evliliğin daha sonra boşanma sürecine geçildiğinde tarafların mal kaçırmaya hareketlerine girmesi hususu ile ülkemize has bir takım durumların mal rejimi davalarında hakkaniyete aykırı durumlara sebebiyet vermesi ile de karşılaşılmaktadır.

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi' nin 2002 yılında yürürlüğü giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu uyarınca mülga olması ve yeni kanunun eski kanunun aksine yasal mal rejimi olarak mal ayrılığı rejimini değil edinilmiş mallara katılma rejimini kabul etmesiyle birlikte ülkemizde yıllardır bir sorun haline gelen malları kayıt ettirmeme nedeniyle birçok sorun yaşanmaktadır. Ülkemizde kadınların genellikle çalışmaması daha doğru bir ifade ile ev hanımı olarak evlilik birlikteliğini devam ettirmesi ve erkeklerin evlilik birlikteliği içerisinde edinilen mallara kendi üzerine yaptırması ileride açılan boşanma davasında erkek tarafın çok güçlü bir hareket alanı oluşturduğuna/ sebebiyet verdiği kanısında bulunan kanun koyucu iktibas edinilen İsviçre Medeni Kanunun kabul ettiği yasal mal rejimi sistemi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin kabul edilmesiyle Cumhuriyetin ilk yıllarından beri uygulanmakta olan mal rejimi değişikliği uygulama da bir çok soruna/ karmaşıklığa sebebiyet vermiştir.

Öğretide bazı görüş sahipleri bu yasal mal rejimi değişikliğini olumlu olarak karşılarken bazı görüş sahipleri ise bu rejimin ülkemize uygun olmadığını sanılanın aksine bu mal rejiminin özellikle aktif çalışma hayatında olan kadınlar açısından daha sıkıntılı durumlara sebebiyet vereceğini belirterek eleştirmişlerdir.

Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiye edilebilmesi için sona ermesi gerekmektedir. Bu tasfiye de hangi malların tasfiyeye gireceği hangi

malların girmeyeceği hususu yani edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu süre zarfını tespit edebilmek için edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıç ve sona erme zamanı çok önem arz etmektedir. Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona erme halleri TMK m. 225’de düzenlenmiştir. Kanun maddesine detaylı olarak bakıldığında ilk fıkra da iki adet kendiliğinden sona erme hali varken ikinci fıkra da ise üç adet mahkeme kararıyla sona erme hali düzenlenmiştir. Bunlardan kendiliğinden sona erme halleri başka bir mal rejiminin kabulü ile ölüm hali iken mahkeme kararıyla sona erme halleri evliliğin iptal veya boşanma kararıyla sona ermesi ve mahkemece olağanüstü mal rejimine geçilmesine karar verilmesi halidir. Uygulamada ölüm halinde mal rejiminin sona ereceği hususu sıklıkla atlanmakta özellikle ikinci evliliklerini yapan taraflardan sağ kalan eşin hak kaybına sebebiyet vermektedir. Eğer eşlerden hangisinin daha önce öldüğü (*ya da diğer eş hala sağ ise*) saptanabiliyorsa ilk ölen eşin ölüm tarihi ve zamanı mal rejiminin sona erme halidir. Mal rejiminin tasfiyesi hallerinde taraflarca getirilme ilkesi uygulanmaktadır. Yine yazılı yargılamaya tabi tasfiye davaları kural olarak eşlere sadece şahsi hak niteliğinde ki alacak hakkı tanınmaktadır. Kanunumuz bazı haller de aynı hak tanıdığı durumlarda mevcuttur. Özellikle sağ kalan eşin aile konutu üzerinde ki istem hakları ile yine paylı mülkiyet halinde yasal koşulların sağlanması ve ispat edilmesi halinde tanınan mülkiyet hakkı bu duruma örnektir.

Hukukumuzda davalarda kural olarak tam ispat aranırken HMK m. 389 gereği geçici hukuki korumalar ile adli yardım taleplerinde yaklaşık ispat aranmaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda kural olarak tam ispat aranacak olup tarafların istemde bulunması halinde geçici hukuki korumalar ve adli yardım talepleri halinde yaklaşık ispat aranacaktır.

Edinilmiş mallara ilişkin davalarda tarafların aralarında uygulanan mal rejiminin edinilmiş mal rejimi olduğunu ispat etmeleri gerekmemektedir. Bu durum TMK m. 202/1 gereğince edinilmiş malları yasal mal rejimi olarak belirten tamamlayıcı hukuk kuralından kaynaklanmaktadır. Taraflar arasında görülmekte olan davada uygulanması gereken rejimin yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminden farklı bir rejimin uygulanacağını iddia eden taraf iddiasını ispat ile mükelleftir. İddia eden bu iddiası temelde üç şekilde ispat edebilir. Bu durumlardan ilki tarafların evlenme aşamasında Evlendirme Yönetmeliği Ek m. 1/3 gereğince (evlenme başvurusu sırasında) yazılı olarak başka bir mal rejimi seçiminde bulunduklarını ispat ederek davada uygulanacak mal rejimini değiştirebilir. İkinci durumda farklı bir rejimin

uygulanacağını iddia eden yasal şartlara uygun bir mal rejimi sözleşmesi sunarak taraflar arasında uygulanacak rejimin farklı bir rejim olduğunu ispat edebilir. Üçüncü durumda ise taraflar arasında olağanüstü mal rejimine geçildiğini ispat ederek davada uygulanacak mal rejimini değiştirebilir. Bunun yanı sıra taraflar dava da uygulanan rejimin yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi olduğunu karşı çıkmamakla beraber kanunda tanınan yasal sınırlar içerisinde uygulanacak birtakım hükümlerin farklı olacağını iddia edebilir. TMK m. 221 gereğince bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan mallar ile kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mal statüsünden çıkarılarak kişisel mal statüsüne alınabileceğini hüküm altına alınmıştır. Bu durumu iddia eden taraf yasal şartlara uygun bir mal rejimi sözleşmesi sunarak davada uygulanacak kanun maddelerini değiştirebilir. Kanun koyucu edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin davalarda birtakım karineler getirerek taraflara ispat kolaylığı getirmiştir.

TMK m. 222/1 uyarınca belirli bir malın eşlerden kime ait olduğunu iddia eden taraf iddiasını ispat ile mükellef olacaktır. Öğretide bir takım görüş sahipleri TMK m. 222'nin HMK m. 190 'da düzenlenen genel ispat kuralı ile aynı olduğunu beyan etmekte ve savunmakta iken diğer bir takım görüş sahipleri ise TMK m. 222/1 'in her zaman HMK m. 190 ile uyuşmayacağını HMK m. 190'da ispatın kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa ait iken TMK m. 222'de ise ispatın ispat faaliyetine giren kişinin kendi lehine hak çıkara kişi olmayabileceğini savunmuşlar ve HMK m. 190'da kanunda aksine düzenleme olmadıkça denildiğinden bu düzenlemenin aksine bir düzenleme oluşturduğundan bahisle ilk görüşe katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Kanaatimizce, TMK m. 222'nin HMK m. 190 'da düzenlenen genel ispat kuralı ile nitelik itibarıyla aynıdır.

TMK m. 222/3 *“Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.”* şeklindedir. Kanun maddesine bakıldığında bir eşin bütün mallarının kural olarak edinilmiş mal olarak kabul edildiği malın kişisel mal olduğunu iddia eden tarafın bunu ispat etmesi gerektiğini düzenlenmektedir. Kanun koyucu bu madde ile eşlerin malvarlığı değerlerini edinilmiş mal olarak sayma eğilimindedir.

TMK m. 230/2 *“Her borç, ilişkin bulunduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.”*

düzenlemesine yer vererek eşlerin kişisel mi edinilmiş malı olduğu hususunda getirdiği edinilmiş mal karinesinin borçlara da uygulayarak hangi kesime ait olmadığı tam saptanamayan malvarlığı borçlarını edinilmiş mallara ilişkin olarak kabul etmiştir.

Bu karinelerin yanı sıra kanun koyucu taraflara envanter vasıtasıyla ispata ilişkin başka bir kolaylık sağlamıştır. Envanter, yapılmasını isteyen eş için bir hak iken karşı taraf için bir yükümlülüktür. Envanter yapılmasını isteyen eş, karşı taraf envanter yapmak istemez ise hâkimden müdahale isteyebilir. Bu durumda eş mahkemeden envanter yapılmasını isteyebileceği gibi TMK m. 206 gereğince olağanüstü mal rejimine geçişte talep edebilir. Mal rejiminden kaynaklı davalar alacak hakkı içeren davalardır. Bu nedenle her ne kadar HMK gereği asliye hukuk mahkemeleri görevli gibi gözükse de aile hukukuna ilişkin bir dava türü olan tasfiyede görevli mahkeme için ayrı bir düzenleme bulunmaktadır. Gerçekten de 4787 s. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi uyarınca görevli mahkeme aile mahkemeleridir. Aile Mahkemelerinin bulunmadığı yerlerde ise Hâkim ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenen asliye hukuk mahkemesi görevli mahkemedir.

KAYNAKÇA

- ACABEY Mehmet Beşir, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları- İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.9, Özel Sayı, İzmir 2007, ss. 491-534. (İspat Kuralları)
- ACABEY Mehmet Beşir, **Teorik ve Pratik Yönleriyle Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2020. (Teorik ve Pratik)
- ACAR Faruk, **Aile Hukukumuzda Aile Konutu- Mal Rejimleri-Eşin Yasal Miras Payı**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016. (Aile Konutu)
- ACAR Faruk, “Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimleri”, **MATRIMONIAL PROPERTY REGIME IN TURKISH LAW. Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 35, S. 1, İstanbul 2015, ss. 143-156. (Yasal Mal Rejimleri)
- AKÇAAL Mehmet, **Medeni Hukuk**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- AKÇİN Fahri / MERAL Nadir / BEYAZ Ebru, **Yargıtay Uygulamasında Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.
- AKİPEK Jale G. / AKINTÜRK Turgut / ATEŞ Derya, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri- Kişiler Hukuku**, 12. Baskı, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul 2014.
- AKINCI Şahin, “Medeni Kanun’da Kadın ve Aile”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 2, Ankara 2004, ss. 1-16.
- AKDOĞANER ARSLAN Elvan, “Gaiplik Kararının Türk Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2022.
- ALTUNAY Ezel, “İspat Kavramı ve Bir İspat Aracı Olarak Ticari Defterler”, **“Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**, Uludağ Üniversitesi SBE, Bursa 2019.
- ARAT Ayşe, “Gerçek Kişilerde Kişiliğin Sona Ermesi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi**, C. 9, S. 1-2, Konya 2006, ss. 257-276.

- ARSLAN Ramazan/ EJDER Yılmaz/ TAŞPINAR AYVAZ Sema/ HANAĞASI Emel,
Medeni Usul Hukuku, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- ATALI Murat / Ermenek İbrahim / Erdoğan Ersin, **Medeni Usul Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- AYAR Ahmet, “Evliliğin Sona Ermesi”, Şebnem Akipek Öcal/ Hayrunnisa Özdemir (Ed.), **Aile Hukuku**, Seçkin Yayınevi Ankara 2024. (Evliliğin Sona Ermesi)
- AYDOS Oğuz Sadık, “Eşlerin Geçmişe Etkili Mal Rejimi Sözleşmesi Yapabilmesi (4722 sayılı Kanun m. 10/III)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, S. 3, İstanbul 2016, ss. 383-393.
- BASAN Reşat Gökhan, “Özel Hukuk Yargılamalarında Uzman Görüşünün Değerlendirilmesi ve Çelişkilerin Giderilmesi”, **“Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi”**, C. 16, S.1, Ankara 2024, ss. 123-142.
- BAŞPINAR Sena, “Türk Medeni Hukuku ve İslam Hukukunda Gaiplik”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2019.
- BUDAK Ali Cem / KARAASLAN Varol, **Medeni Usul Hukuku**, 8. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2024.
- BULUT Meltem, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Paylı Mülkiyetine Tabi Malların Hukuki Durumu”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XX, S. 3-4, Erzincan 2016, ss. 125-148.
- CÖMERT AKBAY Büşra, “Ayni İkame İlkesi ve Paylaşmalı Mal Ayrılığı Rejimi”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S.1, Ankara 2021, ss. 267-311.
- ÇÖMEZ Ercüment, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı Alacağı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Altınbaş Üniversitesi SBE, İstanbul 2024.
- DEMİR Mehmet, “Türk Medeni Kanunu’na Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağı”, **TBB Dergisi**, S:61, Ankara, 2005, ss. 201- 226.
- DOĞAN Burak, “Türk Hukukunda Anlaşmalı Boşanma”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 19, S. 2, Kayseri 2024, ss. 755-787.
- DURAL Mustafa / ÖZ Turgut, **Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku**, 13. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019.

- DURAN Bengi, “Medeni Usul Hukukunda İsticvap ve Yeminden Kaçınma”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara 2023.
- DURAL Mustafa / ÖĞÜZ Tufan / GÜMÜŞ Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku Cilt III Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.
- EGE Önder, “Medeni Usul Hukukunda Keşif”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çağ Üniversitesi SBE, Mersin 2013.
- ERDEM Mehmet / MAKARACI BAŞAK Aslı, **Aile Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- GAYRETLİ AYDIN Seda / YAZICI Ali Said, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde İspat Karineleri”, **Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, Trabzon 2023, ss. 1-29.
- GENÇCAN Ömer Uğur, **Aile Mahkemesi Davaları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022. (Aile Mahkemesi Davaları)
- GENÇCAN Ömer Uğur, **Mal Rejimleri Hukuku**, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2023. (Mal Rejimi)
- GÖRGÜN L. Şanal / BÖRÜ Levent / KODAKOĞLU Mehmet, **Medeni Usul Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Güncel Yargı Kararları İşlenmiş 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- GÜLEÇ Şafak, **Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi**, 1. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- GÜMÜŞ Mustafa Alper, “Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, Teori ve Uygulamada (TMK m.185-281)”, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008.
- GÜNERİ YENER Sema, “Olağanüstü Mal Rejimi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Akdeniz Üniversitesi SBE, Antalya 2021.
- HATEMİ Hüseyin, **Aile Hukuku**, 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- İMRE Zahit / ERMAN Hasan, **Miras Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 13. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2017.
- KARAKAŞ Fatma Tülay, “Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2013, C. 62, S. 3, ss. 729-760.
- KARAMERCAN Fatih, “Boşanma ve Mal Rejiminin Tasfiyesi Davalarında Delil Elde Etme Yasağı”, **Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 1, Kırklareli 2023, ss. 217-232.

- KARDAŞ ALADAĞ İzgi, “Medeni Usul Hukukunda Delillerin Gösterilmesi ve İbrazı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bahçeşehir Üniversitesi SBE, İstanbul, 2022.
- KARTAL Kübra, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Dava Zamanaşımı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çağ Üniversitesi SBE, Mersin 2022.
- KAVAK Yalçın, “Resmi Sicil ve Senetlerle İspat”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.11, S.1, Malatya 2020, ss. 18-25.
- KAYA Bora, “Medeni Usul Hukukunda Hukuka Aykırı Deliller”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2023.
- KAYA Esra Bahar, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminden Doğan Mal Gruplarında Konjonktürel ve Endüstriyel Değer Artışı”, **Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.5, S.1, İstanbul 2023, ss. 187-208.
- KİRAZ Betül, Mal Rejimi Sözleşmeleri, “**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**”, Türk Alman Üniversitesi SBE, İstanbul 2019.
- KIRMIZI Mustafa, **Açıklamalı-İçtihatlı Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Aile Konutu**, Güncellenmiş 6. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2021.
- KILIÇOĞLU Ahmet M., “**Aile Hukuku**”, 8. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2025. (Aile Hukuku)
- KILIÇOĞLU Ahmet M., “**Medeni Hukuk Temel Bilgiler**”, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015. (Temel Bilgiler)
- KILIÇOĞLU Ahmet M., “Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, S. 3, İstanbul, ss. 1717-1757. (Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik)
- KOCAR Serra, “Olağanüstü Mal Rejimi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, Eskişehir 2019, ss. 157-177.
- KOÇ Nevzat, “**Eşler Arasındaki Yasal Mal Rejiminin Tasfiyesinde Kişisel Malların Gelirleri**”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.2, İstanbul 2015, ss. 157-181.
- KODAKOĞLU Mehmet, “Medenî Usul Hukukunda Aslî Müdahale”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2017. (Aslî Müdahale)
- KODAKOĞLU Mehmet, **İcra ve İflas Hukuku**, 14. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2023. (İcra ve İflas Hukuku)

- KÖROĞLU Emre, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimini Sona Erdiren Sebepler ve Bu Mal Rejiminin Sona Erme Anı”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XI, S. 1, Kayseri 2016, ss. 229-251.
- KURU Özge, “Bir Mesleğin İcrası veya İşletmenin Faaliyeti Sebebiyle Doğan Edinilmiş Mal Olması Gereken Malvarlığı Değerlerinin Sözleşme ile Kişisel Mal Haline Getirilmesi”, **İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.2, S.3, İstanbul 2016, ss. 113-136.
- KURU Baki / AYDIN Burak, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı Cilt I**, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- KÜLAHÇI SERENGİL Şölen, “KKTC Aile Yasası’nda Yasal Mal Rejimi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 60, S. 3, Ankara 2011, ss. 219-243
- MAZLUM İsmet, “Medeni Usul Hukukunda Belge ve Senet Ayrımı”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çankaya Üniversitesi SBE, Ankara, 2012.
- MİDYAT Nuri Aziz, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.
- OĞUZMAN M. Kemal / BARLAS Nami, **Medeni Hukuk Giriş -Kaynaklar-Temel Kavramlar**, 22. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- OKUR Sinan, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Katılma Alacağını Borçlu Eşten veya Borçlu Eşin Mirasçılarında Tahsil Edemeyen Katılma Alacaklısı Eşin TMK m. 241’e Göre Üçüncü Kişilere Karşı Dava Hakkı”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 1, Kayseri 2016, ss. 147-198.
- ÖLMEZ NURUDUK Seda, “Eşler Arası Mal Rejiminin Tasfiyesinde İspat”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2022.
- ÖZDAMAR Demet/ TOKER Ali Gümrah/ KAYIŞ Ferhat/ YAĞCIOĞLU Burcu/ TOKER AKGÜN Aliye, **Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi**, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- ÖZER DENİZ Miray, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi”, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- ÖZUĞUR Ali İhsan, **Mal Rejimleri**, Genişletilmiş 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.
- ÖZTAN Bilge, **Aile Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2015. (Aile Hukuku)
- ÖZTAN Bilge, **Medeni Hukuk’un Temel Kavramları**, 41. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2016. (Temel Kavramlar)

- PEKCANITEZ Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 12. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2024.
- SARI Suat, **Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi**, 1. Baskı, Beşir Kitabevi, İstanbul 2007.
- SERT SÜTÇÜ Selin, “Piyango Biletinin Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Nasıl Değerlendirileceği Meselesi”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1, Konya, 2023, ss. 151-159.
- SONSUZOĞLU Elif, **Medeni Kanun’da Mal Rejimi Düzenlemeleri ve Vergi Hukukundaki Etkileri**, 1. Baskı, Legal Kitapevi, İstanbul 2006.
- SÜMER Haluk Hadi, **İş Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 23. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- ŞAHAN Gökhan, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Denkleştirme”, **ERÜHFD**, C. XIII, S. 1, Kayseri 2018, ss. 71-99.
- ŞAHİN Alperen, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi Halinde Değer Artış Payı ve Artık Değere Katılma”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çankaya Üniversitesi SBE, Ankara 2023.
- ŞEKER Muzaffer, **Bilimsel Çalışmalar ve Güncel Yargıtay Kararlarıyla Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Bağlantılı Konular**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.
- ŞIPKA Şükran, “Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 35, S. 1, İstanbul 2015, ss. 47-58.
- TAMER Diler, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kimi Koruyor”, **YÜHFD**, C. XVIII, S. 2, İstanbul 2021, ss. 635-644.
- TANRIVER Süha, **Medeni Usul Hukuku Cilt I**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2024.
- TAT Orkun, “Yargı Kararları Işığında Ziynet Eşyalarının Aidiyeti Üzerine Bir Değerlendirme”, **Terazi Hukuk Dergisi**, C. 18, S. 204, Ankara 2023, ss. 101-110.
- TOK Ozan, **Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016.
- TOKAT Hüseyin, “Gaipliğin Aile Hukuku Yönünden Sonuçları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 25, S. 2, Konya 2017, ss. 523-575.

- TOPUZ Gökçen, **Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.
- TÜRKMEN Ali, “Türk Özel Hukuk Yargı Sisteminde Yemin Müessesesi”, **“International Journal Of Legal Progress”**, C.1, S.2, Samsun 2015, ss. 107-132.
- UÇAR Ayhan, “4721 Sayılı Medeni Kanun ile Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 4, S. 1-4, Erzincan 2002, ss. 317-332.
- UYUMAZ Murat, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde İspat ve Envanter”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXI, S. 3-4, Kayseri 2017, s. 123-170.
- ÜNAL Akın, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış”, **Ankara Hacı Bayram Veli Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.XXIII, S. 4, Ankara 2019, ss. 121-140.
- ÜMİT IŞIK Şerife Büşra / ŞEKER Muzaffer, “Türk Medeni Kanunu Madde 241 Hükmüne Göre Açılacak Davada Usuli Hususlar”, **Working Paper Series**, C. 2, S. 1, İstanbul 2021, ss. 31-36.
- YAVUZ Cevdet, **Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler**, 14. Baskı, Beta Yayınevi A.Ş., İstanbul 2016.
- YANARDAĞ ÖZER Yasemin / KART Erkal Hilmi, **Çek Hukuku**, Güncellenmiş 2. Baskı, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2024.
- YILDIRIM Abdulkerim, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Monopol Yayınları, Ankara 2019.
- YILDIRIR Efe Can, “TMK m. 169 Uyarınca Boşanma Davası Süresince Eşlere İlişkin Alınan Geçici Önlemler”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 81, S. 3, İstanbul 2023, ss. 817-860.
- YILMAZ BİÇİMLİ Serap, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi”, **“Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi”**, Dicle Üniversitesi SBE, Diyarbakır 2023.
- ZEVKLİER Aydın / CUMALIOĞLU Emre / ACABEY Mehmet Beşir, **Medeni Hukuk III Aile Hukuku**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2024.

- ZEYTİN Zafer, “Mal Rejimleri”, Şebnem Akipek Öcal/ Hayrunnisa Özdemir (Ed.), **Aile Hukuku**, Seçkin Yayınevi Ankara 2024. (Mal Rejimleri)
- ZEYTİN Zafer, “Yasal Mal Rejiminde Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 10, S. 36, Ankara 2011, ss. 299 -317 (Katkı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı İlişkisi)
- ZORLU Zeki, “Boşanma Davalarında İspat”, **Konya Barosu Dergisi**, C. 1, S. 1, Konya 2021, ss. 1-41.

VERİ TABANLARI VE İNTERNET SİTELERİ

https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42421/510870#article_cite,

<https://www.ilhanhelvacidersleri.com>

<https://www.hukuki.net>

<https://www.jurix.com.tr/article/35951?u=232185&c=1>

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c089/tbmm2308905_0ss0393.pdf,

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://kazanci.com.tr>

<https://sozluk.gov.tr/>

<https://tubitak.gov.tr>